

št. 3

Glavni urednik
Marjan HorvatOdgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

časopis slovenskih delavcev

Ljubljana, 18. januarja 1996 • letnik 55

ČAKAJOČ NA VODJO

»Če bi desnici slučajno uspelo zmagati na volitvah in z edino 'pravo' (Janševo) stranko oblikovati novo vladno koalicijo, tudi dr. Jože Duhovnik ne bi bil več mafajska izpostava desnice v Litostroju. Brž bi postal uspešen lastnik in menedžer, ki je rešil od komunistov ožiroma od udbomafije zavoženo podjetje. Sicer pa nas lahko reši le še nova in edina Poštena stranka. In seveda na njenem čelu poštenu Vodja.«

Ivo Kuljaj v Ravbarkomandi

SKEI – članstvo podpira napoved splošne stavke

stran 3

SODNIKI RUŠIJO S KOLEKTIVNO POGODBO DOGOVORJENE PRAVICE

stran 4

Z JAJCI NAD PARLAMENT...

Arturja pa za golaž, so vzklikali slovenski študentje v podporo svojim zahtevam. (stran 22)

DE, sreda 14⁰⁰

»Teta Rina ni bla svina«

Stanka Tutta z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve nam je poslala pojasnilo, ki zavrača »v nekaterih časnikih objavljene netočne informacije o subvencioniranju študentske prehrane«. Pogovori med predstavniki študentske vlade in ministrice Rino Klinar so tekli v ponedeljek, 8. 1. in v petek, 12. 1. 1996. Ponovnega srečanja v ponedeljek, 15. 1. 1996 pa ni bilo zato, ker predstavniki študentske vlade zanj niso pokazali interesa. Že v petek, torej po srečanju z Rino Klinar, so javnosti napovedali torkov protestni shod. Njegovo nujnost so utemeljevali s trditvijo, da na ministrstvu niso dobili zadostnih zagotovil o svojih zahtevah.

Zato se je v ponedeljek, 15. 1. 1996 ministrica Rina Klinar odločila za sklic novinarske konference, na kateri je javnosti še enkrat pojasnila predlog za razrešitev problematike, ki ga je v petek, 12. 1. ponudila predstavnikom študentske vlade. Po tem predlogu naj se opravi analiza dosedanjega dela, določijo kriteriji in pripravi zakon, kar bo omogočilo dolgoročno rešitev te problematike, ter na tej podlagi zagotovijo dodatna sredstva že v letu 1996, kolikor bi se to izkazalo za potrebno.

Na ministrstvu so se seveda pripravljali še naprej pogovarjati o reševanju tega problema.

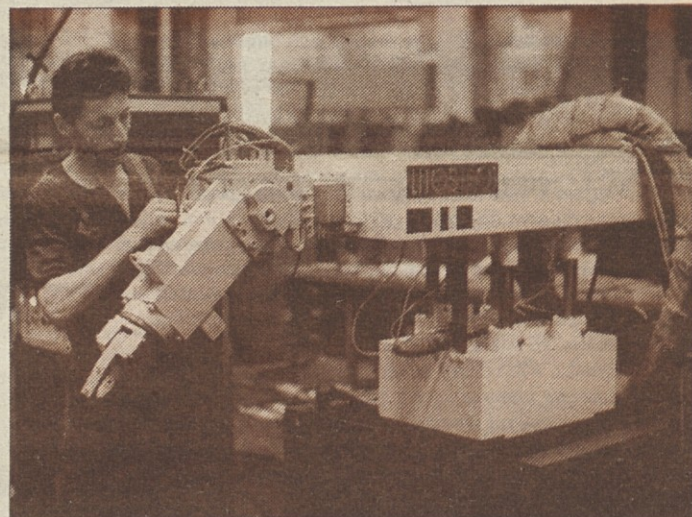
51. člen Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji ne velja

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevama Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije in Državnega sveta, na seji dne 7/12-1995

odločilo:

1. Določbe 51. člena Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Uradni list RS, št. 67/93 in 74/94 - odl. US) o prenehanju delovnega razmerja kot ukrepu zaradi finančne reorganizacije se ne smejo uporabljati, dokler ne stopijo v veljavo zakonske določbe o posebnih pravicah delavcev, napovedane v drugem odstavku 8. člena istega zakona.

2. Prva točka izreka začne učinkovati naslednji dan po objavi te odločbe v Uradnem listu RS in velja tudi za tiste postopke prisilne poravnave, ki vključujejo načrt finančne reorganizacije (46. in 47. člen istega zakona) z zmanjšanjem števila pri dolžniku zaposlenih delavcev, pri katerih sklep o potrditvi prisilne poravnave do tega dne še ni postal pravnomočen.

DIREKTOR V PRIMEŽU (UDBO)MAFIOLOGOV

stran 23

ZAKON O DELAVSKEM DELNIČARSTVU NASTAJA

Brane Mišič, ki je danes odpotoval v Skopje, kjer bo sodeloval na mednarodnem seminarju o lastninjenju in lastništvu zaposlenih, nam je pred odhodom povedal, da je strokovna ekipa ZSSS že začela pisati zakon o delavskem delničarstvu. Besedilo bodo pripravili že prihodnji mesec in ga ponudili vladi, poslancem in drugim zainteresiranim.

TEKSTILNIM PODJETJEM NA KOROŠKEM TRDA PREDE

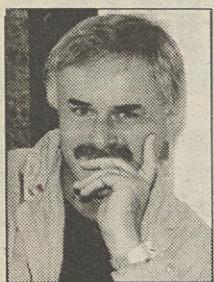
stran 5

VZPOSTAVLJENA BAZA PODATKOV O SVETIH DELAVCEV

Sindikalni zaupnik

O OLAJŠAVAH ZA ZMANJŠANJE DOHODNINE NIKOLI PREVEČ

stran 21

Piše: Ciril Urek

Kaj pa kakšen korak naprej?

V prvi letošnji številki smo pisali o obljubah svobodnih sindikatov, da letos pri uveljavljanju pravic in interesov svojih članov ne bodo popuščali. Dušan Semolič, predsednik ZSSS, je pribil, da ne bodo napravili niti koraka nazaj.

To je lepo in prav, toda v tako razburkanih časih zaostaneš že, če ne storiš kakšnega koraka tudi naprej.

In svobodne sindikate čaka letos kar nekaj takšnih korakov. Na neki način bo namreč vendarle treba urediti vprašanje sindikalne lastnine, in to, če bo le mogoče, v soglasju z drugimi slovenskimi sindikati. Gotovo vse prej kot majhen zalogaj.

Nič lažje ne bo s pridobivanjem tiste lastnine, za katero sindikati včasih bolj in včasih manj utemeljeno predvidevajo, da jim pripada po vseh postavah, a je zdaj v drugih rokah. Morda bo možganskemu trstu, ki je za te stvari zadolžen na Dalmatinovi 4, prišla prav izkušnja Podravskega sindikata, ki jim je svoje počitniške objekte v Seči že uspelo vpisati v zemljiško knjigo. Res nekaj let garanja, strokovnega dela, a lastnina ni več sporna.

Potem odločitev o pobudi Draga Ščernjaviča, naj svobodni sindikati svojo krovno pogodbo o prostovoljnem zavarovanju prenesejo k Adriatici. Čeprav vsi argumenti govorijo za to spremembo in smo v prejšnji številki objavili zagotovila Adriatica, da prostovoljnega zavarovanja ne kani podražiti, ponuja pa še vrsto neprimerljivih ugodnosti, se ZSSS ne bo odločila ne hitro ne zlahka. Tako pač uče izkušnje.

Seveda posamezne sindikate, združene v ZSSS, čaka še cela vrsta obljub, ki so jih kot stavkovne ali kako drugače protestne zahteve postavljali v imenu svojih članov. Obljuba dela dolg, še zlasti, če je ultimativno zastavljena. Dobesedno grozili so tekstilci, kovinarji...

Vse to bo kajpak terjalo neverjetne napore, obilico sindikalnega dela, aktivizma, pa tudi znanja, strokovnosti. Vse to pa ni zastonj!

Delavska enotnost je lani kar precej prostora odmerila prepričevanju, da so svobodni sindikati skoraj že prisiljeni dvigniti članarino z zdajšnjih 0,6 na 1 odstotek. Vsako odlašanje namreč lahko pomeni neresljive posledice.

Za dvigom članarine se namreč skrivajo preresni projekti, da bi se smel s tem kdo igrati in se skrivati za takšne ali drugačne ugovore, ki skoraj vselej zasmrde po demagogiji. Še najblažje rečeno je to izmikanje bežanje pred lastno odgovornostjo in skrivanje za neopredeljeno množico članstva, ki ga tako ali tako še nihče ni resno informiral, za kaj pravzaprav gre, in ga na tej osnovi tudi tehno povprašal za mnenje. Kjer so članstvo obvestili in ga vprašali, kot se spodobi, je doslej vedno in povsod odgovorilo pritrdilno!

Vsaj na kratko kaže obnoviti, da so med posledicami odlašanja z dvigom članarine okrnjena finančna moč sindikatov, prazni stavkovni skladi, nesposobnost nudenja denarne pomoči članom v času stavke in tudi sicer, neoblikovan že predlagan sklad za nezgodno zavarovanje članov, nedovoljna socialna pomoč najbolj ogroženim, premalo sredstev za več kot potrebno izobraževanje, za strokovno delo...

Skratka, v teh časih denarno šibek sindikat v prvi vrsti ogroža temeljne interese svojih članov in posledično svoj obstoj.

Tega se večina sindikatov očitno zaveda, saj sta sindikata kemije in kulture članarino že dvignila na 1 odstotek, tako pa so se odločili storiti še v sindikatih prometa, turizma, komunale, lesarstva, gozdarstva...

Na delovnem pogovoru v torek je sekretar ZSSS Rajko Lesjak opozoril, da delavci sindikatov ne ustanavljajo za to, da bi tekmovali za čimvečjo priljubljenost, in prav odločanje o finančnem pravilniku je priložnost, da nisi priljubljen pri nikomer. To pa seveda prav nič ne zmanjša odgovornosti pri tako pomembnih odločitvah.

Povedal je, da je denar »surovina, ki daje moč, vpliv in oblast, in se tudi demokracija pri njem začne in konča«. Če bi svobodni sindikati svoja sredstva vstavili v podjetniške enačbe, bi dosegli sam slovenski vrh po donosnosti na zaposlenega.

V sindikatih veljajo kajpak drugačne enačbe in Lesjak je poudaril predvsem solidarnost, ki je ne more in ne sme nadomestiti noben pogodbeni odnos in golo izstavljanje faktur.

Ker bo osnutek finančnega pravilnika delovna skupina predložila v obravnavo Svetu ZSSS proti koncu meseca in bo svet odločal, kdaj in o kakšnem naj razpravljajo potem na konferenci, je kljub neizprosnim zahtevam časa vendarle še nekaj priložnosti za tehtanje odločitev.

Zamujeni ali napak zastavljeni koraki te vrste so namreč resnično usodni.

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime:.....

Naziv podjetja ali ustanove:.....

Naslov:.....

Podpis naročnika:

Odgovor sindikalne konference Novoles na članek »Zaradi delavcev naj se nihče ne trka po prsih«

DE, 11. 1. 1996

Sindikalna konferenca Poslovnega sistema NOVOLES je na sestanku, dne 15. 1. 1996, obravnavala zgoraj navedeni članek in zavzela naslednja stališča:

– Sindikalna konferenca se je z delodajalcem nekaj časa pogajala o izplačilu razlike regresa za prehrano. Ko je komisija za razlogo SKP o tem problemu podala svoje mnenje, smo pogajanja zaključili in se dogovorili, da stremimo k čim boljši prehrani. Med zaposlenimi je bila izvedena anketa o kakovosti prehrane, ki je pokazala, da so zaposleni dopoldanske izmene s prehrano zelo zadovoljni, kar pa ni veljalo za zaposlene popoldanske izmene. Po pogajanjih za ta namen ustanovljene komisije s strani delodajalca in sindikata so se tudi te pomanjkljivosti v večini odpravile. Tudi cene ostalih artiklov v »MENZI« so se znižale, prav tako je poskrbljeno tudi za dietno prehrano. Vsak dietnik, ki prinese od zdravnika potrdilo oziroma zahtevo, da mu tudi dietni obrok v podjetju škoduje, lahko uveljavlja gotovinsko izplačilo regresa za prehrano.

– Sindikalna konferenca se z generalnim direktorjem sestaja enkrat mesečno z namenom obojestranskega informiranja o tekočih problemih in zahtevah sindikata. Nekorektno od g. Besednjaka je, da obravnavo problema, ki je slučajno bil obravnavan (viličar) in v katerem ni nič škodljivega, posplošuje in pri tem namerno zanemara vsa pogajanja, ki jih je sindikalna konferenca vodila z delodajalcem. Nesporno dejstvo, da g. Besednjak že daljše obdobje ni sodeloval na sindikalnih konferencah in tako vsekakor ni pristojen za podajanje izjav, da sindikat v dvehletnem obdobju ni postavil do delodajalca nikakršnih zahtev. Pogajanja o izboljšanju socialnega položaja delavcev so stalna točka dnevnega reda. Vsekakor pa se moramo zavedati, da je bil Novoles leta 1993 zaradi neuspela prisilne poravnave iz leta 1991 tik pred stečajem in da zato reševanje tovrstnih problemov poteka manj hitro, kot si to želimo zaposleni. Pri vsem tem ne smemo pozabiti, da delavci redno dobivamo plače, ki sicer še ne dosegajo 100 % kolektivne pogodbe, da dobivamo redno povrnjene stroške prevoza na delo, da imamo organiziran kvalitetnejši topli obrok in da se tudi sicer postopoma izboljšujejo pogoji dela.

– Glede izvedbe lastninskega preoblikovanja, smo vsi zaposleni dejansko že zelo nestrpni. Delodajalec nam je predstavil program lastninskega preoblikovanja, kateri je na Agenciji za priva-

tizacijo že od 1. 6. 1995, vendar na žalost nismo prejeli niti prvega soglasja. Zaposleni se sprašujemo, kje so razlogi za tako dolgotrajen postopek, saj nam na to ne zna odgovoriti tudi poslovodstvo.

– Obtožbe, da nas poslovodstvo zavrača, so zelo pavšalne. Vseskozi potekajo trda pogajanja in pri le-teh je vsaka stran lahko zavedena toliko, kot je za to sama kriva. Sindikat bi vsekakor potreboval strokovno pomoč, saj pogosto ravno zaradi pomanjkanja znanja nismo enakovredni partner.

– Sindikalna konferenca Poslovnega sistema Novoles

Mitja Bukovec,
predsednik

Neznanje in nepoznavanje – ali kaj več?

V zadnji številki DE, tako imenovanem časopisu slovenskih delavcev, je bil v prilogi PANORAMA objavljen pogovor z državnim sekretarjem za energetiko Borisom Sovičem, ki je celovito podal preizkus energetske stvarnosti na Slovenskem in predstavil nosilne perspektive in dileme znanja. Zelo me čudi in bega vprašanje novinarja Tomaža Kšela, ki se glasi: »Kako to, da ponovno postaja aktualno vprašanje proizvodnje električne energije v Trbovljah? Ali se s tem ponovno poskušajo rešiti premovalniki in socialni mir v revirjih?«

Želim ugotoviti, da je Boris Sovič na to vprašanje odgovoril celovito, strokovno podprto in s tem v celoti negiral osnovno vprašanje.

Želim ugotoviti, da novinarsko vprašanje v sebi zrcali popolno nepozna-

vanje razmer v premovalništvu, nepoznavanje vloge termoelektrarne Trbovlje v slovenskem elektroenergetskem sistemu in postavlja tendenciozno, neresnično in popolnoma zgrešeno trditev, da se ponovno poskušajo rešiti premovalništvo in socialni mir v revirjih.

Novinar DE bi že pri pripravi tako celovitega in zahtevnega pogovora moral nekaj vedeti, poznati nekaj resnic in objektivnih dejstev. Če druge ne, bi lahko vse to prebral v zadnjih treh letih v lastnem časopisu.

1. Termoelektrarna Trbovlje je proizvodnja električne energije pričela pred več kot sto leti in je bila nato v letu 1972 obnovljena, razširjena in vztrajno vsak dan, ali na leto skoraj 365 dni, redno obratuje. Dolga desetletja in še danes odlično sodeluje pri razreševanju slovenske energetske bilance ter daje kruh več sto delavcem.

2. Rudniki rjavega premoga Slovenije so zaradi spremenjene strategije slovenske energetike po letu 1990 vsako leto zmanjšali število zaposlenih za približno 1000 delavcev.

V letu 1995 je bil sprejet zakon o zapiranju rudnikov rjavega premoga Zagorje, Senovo in Kanizarica in postavljena nova organizacija za rudnik Trbovlje in rudnik Hrastnik.

V vseh petih letih je sindikat v vseh okoljih bil težak boj za razreševanje začasnih in trajnih presežkov, boj za sprejem in uveljavitev kadrovskega socialnega programa in s tem reševanje nad 700 delavcev in od tega skoraj 360 delovnih invalidov.

Po tako sprejetih programih bodo do leta 2000 končali delati v rudniku Zagorje, Senovo in Kanizarica.

Časopis delavcem

Sindikalna članarina naj zajame tudi naročnino za DE

V vašem tedniku DE, glasilo Svobodnih sindikatov, ste 26. oktobra objavili pogovor z g. Bogdanom Godničem, ki je zelo umerjeno zastavil vprašanje, da naj bi vsak član sindikata obvezno prejemal tudi glasilo svoje stanovske organizacije.

Ta zahtevek bi moral biti nekaj samoumevnega. Po svetu je normalno, da člani društev tudi prejemajo svoj informativni bilten ali časopis, ki člane seznaja in obvešča o delovanju in načrtih. Glasilo tako opravlja le še bolj povezovalno funkcijo med člani.

V ilustracijo vam prilagam glasilo, iz katerega se lepo vidi povezovalna funkcija, ki jo opravlja med svojim članstvom. Ta primer se nanaša na sindikat (union) zdravstvenih delavcev v ZDA, enota New York, in sicer za že upokojene delavce, v svojem sindikalnem glasilu »pension fund«. Te sindikalni upokojenski fond povezuje svoje člane, upokojene zdravstvene delavce prek mesečnega glasila »Bulletin«, tudi tiste, ki so se daleč odselili, kot ta primer, ki prihaja v Ljubljano k svojemu članu.

Za nas je zlasti zanimivo to, da ta sindikat poskrbi tudi za dodatno pokojnino, da skrbi za družabno življenje (glej str. 5, z mesečnim programom za člane v New Yorku), organizira prireditve in nanje vabi prek svojega glasila. Svoje člane spodbuja tudi na razne akcije, kot na primer sedaj za podporo Clintonovi politiki za socialne programe. Pozivajo svoje člane, naj pišejo, telefonirajo v senat in zahtevajo od poslancev, da podprejo Clintonov program.

Volitve v organizaciji opravljajo po pošti prek glasilov, ki jim jih pošljejo.

dipl. ing. Boris Rebernik,
Ljubljana

Avtoceste in čudežne formule

Avtoceste so nujno potrebne, tako za vsestranski razvoj pokrajine (države), skozi katero so zgrajene, kot za lažje in cenejše življenje njenega prebivalstva. Samo, razvoj brez investicij in začasnega odpuščanja ni. Tudi brez neljubih stranskih (in strankarskih) učinkov ne.

Tukaj pa nastopijo politični demagogi, ki bi iz teh nasprotij hoteli nekaj iztržiti. Puntajo kmetje in prebivalce ob predvideni trasi, računajoč na njihove glasove na naslednjih volitvah, češ da bi avtocesta lahko šla skozi sosedovo njivo ali mimo sosednjega naselja. In če bi res, bi puntali one druge.

Nikakor pa zdrh ne delajo zato, ker bi hoteli preprečiti izgradnjo avtocest. Kajti zavedajo se, da je izgradnja avtocest pod patronatom krščanskih demokratov. Oni nam ipod patronatom Boga, za naš denar, gradijo mostove, viadukte, predore, zase pa nabirajo volilne glasove.

Ne tako dolgo nazaj so nam eni razlagali, da je naša prihodnost v tržnem, privatiziranem gospodarstvu. Pri prodaji se pa precej zatika, ker »tujem ne bomo prodali niti pednja slovenske

zemlje«, domačih kupcev pa ni. Bolj natančno, domači kupci so, samo denarja nimajo, in zaradi tega ni kupčij.

Brez denarja res ni bilo kupčij, dokler ni, nenadoma, zaslajala zvezda g. Duhovnika. Dr. Duhovnik je prišel do formule (0 dolarjev + ugled = 22.000.000 DEM), ki mu brez lastnega dolarja omogoča nakup nekaj deset milijonov DEM vrednega premoženja Litostroja.

Nekaj uglednih (ugled = strokovnost + poštenost) Slovencev je po razkritju čudežne formule ugotovilo, da v tej formuli manjka nekaj neznank. Tisti, ki ugotovijo, katere neznanke so to, bodo jutri največji slovenski kapitalisti, skupaj z dr. Duhovnikom. Šušlja se, da je osnovna neznanka v povezavi z njegovim priimkom. Tudi Evropo so nam eni obljubljali pred leti, takrat ko so potrebovali naše glasove. Še zdaj bi šli v Evropo, samo Evrope nočejo spustiti k nam. »V upanju je rešitev.« V upanju, da bo kmalu kak ugleden Slovenec iznašel formulo, podobno formuli dr. Duhovnika, in nas pripeljal v Evropo, ne da bi Evropo spustil k nam.

Upam, da bo do takrat še kak štajerec ohranil službo, poleg štajercev ki živijo v Ljubljani.

Jože Vuk,
Polanškova 2, Ljubljana

Vroč telefon

Tašča je bila ena od devetih otrok, rojenih v viničarski družini. Tako kot njene sestre in bratje je zelo mlada šla od doma »s trebuhom za kruhom«. Nihče

od njih ni naredil več kot osnovno šolo. Ker so vsi dobili sebi primerno (revne) življenske sopotnike, je življenje vsakega bilo polno odpuščevanja, »da bi svojim otrokom zagotovili lepšo prihodnost«.

Edino najmlajša sestra se je vedno znašla. Ko so drugi bratje in sestre, ob rednem »šitju«, honorarno obdelovali tuje vrtove, likali ali pospravljali tuja stanovanja, je ona prekipčevala ali celo švercala iz Italije. Vse na drobno, vendar donosno. Edino ona je, v šestdesetih, kupila stanovanje. Drugi so kot podnajemniki čakali na solidarnostno stanovanje ali na stanovanje od podjetja. Med prvimi iz družine je živel v spodobnem in edina v lastnem stanovanju. V sedemdesetih je imela avto, stoenko.

Sam sem jo spoznal pred sedemnajstimi leti, ko sem s poroko stopil v njihovo veliko družino. Bil sem nemalo presenečen, ko mi je žena povedala, da je njena osemindesetletna teta, urejena ženska, ki se mi je zdelo premožna, zaposlena kot čistilka. Pojasnilo, da zjutraj čuva otroke in na ta način zasluži več kot na popoldanskem šitju, mi je zadostovalo.

Pred petimi leti se je teta predčasno upokojila ter kot čistilka nadaljevala delo (na črno) pri nekem privatniku. V dopoldanskih urah je še vedno čuvala otroke. Z denarjem je pomagala in še pomaga svojim že odraslim, neizobraženim, otrokom. Pritoževala se je čez izkoriščevalca (privatnika) in državo, ki sama prodaja devize.

Nikoli ni skrivala, kaj in kje dela. Tudi tega, da čistil in toaletnega papirja nikoli ne kupuje, ne. Še več, vsakič, ko

Kar se tiče reševanja premovalnikov in socialnega mira v revirjih, želim novinarju povedati, da rudarjem v 240-letni zgodovini ni bilo nič podarjenega. Revirski območje je v zadnjih letih doživelo gospodarski, ekonomski, socialni in zaposlitveni infarkt, kar nas uvršča med manj perspektivne regije, številni stečaji v kovinskopredelovalni industriji, gradbeništvu, tekstilu in drugih panogah pa kažejo, da revirji niso bili »deležni« niti tolarja za očitani socialni mir v revirjih. Ob tem, ko so revirski rudarji zagotavljali premog za celo Slovenijo, nam danes ostaja edina dediščina, da je skoraj 40 % zagorske, trboveljske in hrastniške doline ekološko uničene.

Očitno je novinar zamenjal posameznika mesta in kraje v Sloveniji.

Trdno sem prepričan, da tega vprašanja ing. Soviču niso naročili rudarji, delavci termoelektrarne in vsi drugi redni bralci in plačniki DE iz Zasavja.

Pripis:

Ker se Tomaž Kšela verjetno ne bo želel greti z nakopanim premožem iz naslova socialnega mira in tako pridobljene električne energije, mu predlagam, da svojo energetske bilanco reši z nabiranjem bukovih drv ob bližnjem Negovskem jezeru. Tistemu, ki mu je zaradi takšnih ali drugačnih vzvodov šepetal ne nismeslno in za revirje žaljivo vprašanje, pa naj priskrbi tepkov štor.

Kot je dejal France – le čevlje sodi naj kopirati!

Ciril Urek,
sekretar OO ZSSS Zasavje

Spoštovani g. Milan Šamec

V DE 11. 1. 1996, stran 12, ste zapisali, da je po petih letih na dlani, da bi, če ne bi propadel DEMOS, ko je krenil v napačno smer, propadla Slovenija, da bi Slovenijo raznesli, razprodali, razgrabili in podobno. Spoštujem vaše mnenje, oz. prepričanje, vendar je v Sloveniji tudi nekaj ljudi, ki smo drugačnega mnenja ali prepričanja.

Vse to, kar očitate DEMOSU, jaz brez najmanjšega dvoma pripisujem sedanjim oblastim, torej oblasti po DEMOSu. Zakaj? V tem času po DEMOSu se je nezaposlenost zelo povečala, mladi imajo manj možnosti, da bi se izobrazili, stanovanj za mlade družine skorajda ni, pokojninski sistem je pred razpadom, razlike med največjo in najnižjo plačo so vse večje, v Sloveniji vlada pravi »kaos«, na oblasti je vse več nesposobnih, gospodarstvo je preobremenjeno z davki, državni proračun je mnogo večji kot za časa vlade DEMOSA, državna uprava se širi, študentom se zmanjšujejo subvencije, vse slabše so razmere v zdravstvu in podobno.

Pravite, da se v Sloveniji vsiljujejo razni paterizmi, janševizmi, podobizmi (čudno, kot da bi imeli ti »izmi« v rokah vzrode oblasti). Saj prav dobro vemo, da v Sloveniji ne vladajo našteti »izmi«, temveč drugi; kučkanizem, liberalizem in drugi.

Naj bo dovolj. Vsem v uredništvu lep pozdrav!

Prosim za objavo v vašem cenjenem časopisu!

Igor Gošte
Izlake 19

je prišla na obisk, je ženi podarila kaj iz bogate domače kolekcije čistil.

Spremembe so nastopile pred približno dvema letoma. Ni sprejela moje ponudbe, da bi jo spetoma zapeljal do šole, v kateri naj bi čistila. Na obiske je prihajala brez zanj oziroma značilnih daril. O svojem honorarnem delu je nehal govoriti. Po vse več glasnih dvomih, da najbrž ni vse tako, kot je bilo prej, je priznala, da res še nekaj časa ne čisti na šoli, ampak neke druge.

Da res dela, nismo dvomili, kajti redno je hodila v službo in redno je prinašala plačilo. Domači niso kazali posebne želje, da bi zvedeli resnico, kajti zanje je bil pomemben zaslužek. Rado vedni smo bili drugi iz velike zlahte, ki smo jo velikokrat opravljali.

In pred kratkim je počilo z jasnega. V enem dnevu smo vsi izvedeli, da teta dela na vročem telefonu.

Kolikokrat sem si želel poklicati številko tetine vroče linije, odtisnjeno na vžigalniku, ki mi ga je podaril eden od presenečenih (zlobnih) žlahtnikov, ampak ni šlo. Pa ne zaradi visoke cene impulza na 090. Tisti, ki jo je poklical, pravi, da je debela petipetdesetletna teta prav tako dobra ali še boljša kot mlada dekleta na drugih vročih linijah.

Še bolj kot teta me preseneča žlahtnik, ki še vedno verjame, da so na drugih vročih linijah mlada dekleta, lušna kot na reklamnih slikah vročih linij. Sam sem prepričan, da je na 090 veliko več izkušenih, debelih in gobčastih tet in babic kot mladih deklet.

Pepe Ovca,
Polanškova 2, Ljubljana

SPORAZUM O ZNIŽANJU PRISPEVNE STOPNJE BODO SVOBODNI SINDIKATI PODPISALI NAKNADNO

Predstavniki socialnih partnerjev so konec prejšnjega tedna podpisali separat socialnega sporazuma o razvoju v letošnjem letu, ki predvideva znižanje zbirne prispevne stopnje (stroškovno razbremenitev gospodarstva). Dnevni časopisi so poročali, da je listino poleg drugih podpisala tudi ZSSS, na televizijskih posnetkih pa predstavnikov te sindikalne centrale ni bilo. Dušan Semolič te listine ni podpisal, saj za takšno dejanje ni imel soglasja v Zvezo povezanih sindikatov. Delovni pogovor aktivistov ZSSS in njenih sindikatov pa je ta teden pokazal dovolj visoko stopnjo soglasja za podpis listine, saj je skladna z zahtevami sindikatov. Udeleženci pogovora so razpravljali tudi o strategiji Svobodnih sindikatov pri določanju plačne politike v letošnjem letu.

Uvodoma je Brane Mišič predstavil lanske rezultate na plačnem področju. Ugotovil je, da so se uresničili zlasti cilji glede najnižjih in najvišjih plač in tudi glede udeležbe pri dobičku. Tudi makroekonomski kazalci so po Mišičevem mnenju ugodni. Opozoril je na negativne izkušnje in na hude kritike na račun Svobodnih sindikatov, ki so jih bili deležni po podpisu lanskega dogovora o plačah in po omejitvi direktorskih plač. O teh kritikah je še konkretno govoril Ladislav Kaluža. Takrat se je v Svobodnih sindikatih oblikovalo prevladujoče enotno stališče, da ne smejo nikoli več podpisati listine, ki bi omejevala plače v uspešnih podjetjih.

Dušan Semolič je menil, da bi Svobodni sindikati morali v letošnjem letu zahtevati zlasti nov zakon o minimalnih plačah in vztrajati pri omejitvi najvišjih plač, saj lahko preveč zarezajo v pogačo, ki je na razpolago za delavce. Ponovil je tudi že sprejeto stališče Svobodnih sindikatov, naj plače letos rastejo skladno z rastjo produktivnosti. Najnižje plače naj bi s sedanjih 45.000 tolarjev zrastle na 55 tisočakov, kolikšne bi bile najvišje plače, pa ni povedal.

Razprava je pokazala, da sindikati s področja gospodarstva dokaj enotno podpirajo podpis separata socialnega sporazuma o znižanju skupne prispevne stopnje, saj, kot je dejala Branka Novak, pomeni uresničitev stalne zahteve sindikata delavcev tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije. Drugačnega mnenja je bila le Vekoslava Krašovec, ki je menila, da bo zmanjšanje prispevne stopnje koristilo le delodajalcem in verjetno ogrozilo uresničevanje nekaterih socialnih pravic. Več razpravljalcev je dodalo, da se te pravice že zmanjšujejo.

V letošnjem letu bodo Svobodni sindikati skušali uveljaviti zlasti sistem kolektivnih pogodb dejavnosti, ki naj bi dočel ceno dela. V druge listine, najraje v socialni sporazum – zanj je zainteresirana zlasti vlada – pa bi radi zapisali najnižje in najvišje plače. Če bodo delodajalci še naprej zavlačevali pri sklepanju kolektivnih pogodb dejavnosti, bodo vladi predlagali, naj pritisk nanje. Najnižje plače naj bi se približale evropskim standardom. Prizadevali si bodo tudi za dvig plač na podlagi rasti produktivnosti, čeprav so delodajalci že povedali, da nasprotujejo vsakemu povečanju plač.

Če s temi načelnimi usmeritvami na pogajanjih ne bodo uspeli, bodo predloge podkrepili z javnimi oblikami pritiska, tudi z zborovanji na ulicah. Vlado bodo med drugim spomnili, da neupravičeno dolguje izenačitev

nekaterih materialnih pravic (naprimer dnevnic) iz lanskega sporazuma. Svobodni sindikati se bodo skušali izogniti morebitni anarhiji, ki bi lahko nastala po 31. marcu, ko poteče veljavnost lanskega dogovora in zakona. Zavedajo se namreč, da bi vlada v tem položaju verjetno izsilila interventni zakon, ki bi pri delodajalcih povzročil odpovedovanje kolektivnih pogodb.

Kot so poudarili Jovo Labanac, Franjo Kršnik in še nekateri, nimajo nihče v ZSSS pravice odstopiti od regresa za letni dopust. Ta naj bi bil po Mišičevem mnenju določen v enotnem znesku. Kršnik pa je predlagal izplačevanje v dveh delih, večino pred dopustom, preostanek pa za »božičnico«.

Zaenkrat kaže, da bodo sindikati iz sestave ZSSS glede vsega tega bolj enotni kot prejšnja leta, ko niso znali članstvu in javnosti dopovedati niti tega, da

SKUPNA PRISPEVNA STOPNJA SE ZNIŽUJE ZA 2,7 ODSOTKA

V separatu socialnega sporazuma med drugim piše: »Socialni partnerji smo soglasni, da se z znižanjem zbirne stopnje prispevkov za socialno zavarovanje, tako delodajalcev kot delojemalcev, prispeva k podpori procesa razvojnega tehnološke posodobitve kot osnove za ohranitev osvojenih in pridobitih novih tržišč in s tem k ohranitvi produktivnih delovnih mest v slovenskih podjetjih. Glede na sorazmerno velik delež bruto osebnih dohodkov v javnem sektorju bodo imeli omenjeni ukrepi tudi ugoden vpliv na znižanje obsega in deleža javne porabe v bruto domačem proizvodu.

Zbirno stopnjo prispevkov za socialno zavarovanje sestavljajo prispevne stopnje za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, zaposlovanje in za porodniško varstvo.

Zbirna stopnja prispevkov za socialno zavarovanje se v letu 1996 znižuje za 2,7 odstotne točke, torej s sedanjih 44,7 odstotkov na 42 odstotkov.

Partnerji se strinjajo, da bo struktura zbirne prispevne stopnje v letu 1996 izjemoma taka, da bo za delojemalce ostala na sedanjih ravni 22,1, za delodajalce pa se bo znižala na 19,9 odstotka. Takšna struktura stopenj prispevkov je nujna zaradi ohranitve nespremenjene strukture plač.

Socialni partnerji se strinjajo, da je omenjeno znižanje namenjeno zgolj razvojnim potrebam slovenskega gospodarstva. To dejstvo bomo dosledno upoštevali na področju politike plač, kar pomeni, da bomo sprejeli takšne ukrepe, ki bodo preprečili prelihanje učinkov stroškovne razbremenitve v plače zaposlenih neodvisno od doseženih poslovnih rezultatov.

Vlada Republike Slovenije bo v letu 1997 predlagala nadaljnje znižanje skupne prispevne stopnje.

sta povečana regresa za dopust in prehrano med delom in povečane najnižje plače sad njihovih prizadevanj. Posebej se bodo pogovorili tudi o

delitveni politiki v negospodarstvu, kjer po mnenjih nekaterih sindikatov prihaja do čedalje večje zmede.

Franček Kavčič

VLADI REPUBLIKE SLOVENIJE

Republiški odbor Sindikata državnih in družbenih organov in posamezne konference sindikata so obravnavale problematiko gibanja plač v upravnih organih. Dogovorjeno je bilo, da Vlada Republike Slovenije pisno opozorijo na problematiko gibanja plač zaposlenih v upravnih organih.

1) Republiški odbor sindikata je obravnaval Analizo zakona o razmerjih plač v javnih zavodih, državnih organih in organih lokalnih skupnosti in ugotovil, da je analiza premalo celovita, metodološko pa neprimerljiva s celovitim poročilom o sistemu plač in drugih prejemkov v javnem sektorju (29. 4. 1993, objavljeno v Poročevalcu DZ) in »Informacijo o plačah delavcev v državni upravi in nekaterih državnih organih« (Vlada 14. 12. 1993).

Ocenjujemo, da predložena analiza ni objektivna glede stanja in prikazovanja trendov plač v celotnem javnem sektorju in družbenih podjetjih. Kje so razlogi za takšen omejen pristop pri pripravi analize?

Potrebnost je nevesti in tudi prikazati področje pravne ureditve plač v negospodarstvu v Sloveniji, ker to področje urejajo: zakoni, sklepi, pravilniki, uredbi, začasni sklepi, odredbe, kolektivne pogodbe, ca. 42 vrst raznih dokumentov. Ocenjujemo, da je stanje že kaotično in da tudi Vlada nima več celovitega pregleda, kaj vse se dogaja na področju plač, kar po svoje potrjuje tudi pristop in »širina« analize. Parcialen pristop je posledica razdrobljenosti plačilne politike Vlade RS ter kampanjskega popravljanja plač zdaj eni, zdaj drugi dejavnosti.

Predlagamo, da se obstoječa analiza dopolni tako, da bo celovito zajela in posebej izkazala posamezne upravne organe, vse negospodarske dejavnosti, vključno z nosilci funkcij v zakonodajni, izvršni, sodni veji oblasti, in bo obdelala plače z dejanskega socialnega, ekonomskega in motivacijskega vidika. Vključiti je potrebno tudi ugotovitve oz. problematiko drugih osebnih prejemkov, dodatkov, nadomestil, povračil, ki sploh niso zajeti v analizi.

Opozarjamo, da se Vlada Republike Slovenije v poročilu o plačah (citirano poročilo, 29. 4. 1993) zavežala, da bo pripravila zakon o javnih uslužbenih, ki naj bi celovito uredil vprašanje teh uslužbenec. Glede na to, da je zakon o razmerjih plač prehodnega značaja, je potrebno v pripravah izhajati iz zakona o javnih uslužbenih pridobiti mnenje, stališče sindikata glede vprašanja: koliko in kaj naj ureja zakon na področju plač ter koliko in kaj naj ureja kolektivna pogodba. Ni primerno, da preko časopisa DELO (6. 11. 1995) izvezo stališče vodje skupine, da naj bodoči zakon celovito uredi področje plač. Takšen odnos je neprimeren.

2) Republiški odbor ugotavlja, da je do 15. 1. 1993 veljal enoten sistem določanja osnov za plače v državni upravi. Ta sistem je razpadel in je bil ukinjen 15. 1. 1993 ter uveden večkratni sistem določanja osnov in izplačevanja plač, kar je tudi naša posebnost glede na tuje izkušnje.

Do 15. 1. 1993 je veljala kot osnova povprečna plača delavca izplačana v gospodarstvu Republike Slovenije za pretekli mesec po podatkih RZ za statistiko, ki je lahko bila zmanjšana za procent, ki ga je določila Vlada Republike Slovenije glede na proračunske zmoglosti, vendar ne za več kot za 50 %. Uskladitev zneska osnove za tekoči mesec pa se je morala opraviti najkasneje takrat, ko se je razmerje med zneskom osnove in povprečno plačo delavca v gospodarstvu Republike Slovenije znižalo za več kot 5 odstotnih točk. Ocenjujemo in opozarjamo Vlado Republike Slovenije, da bi bil takšen sistem, uveljavljen v sedanjem času, primernejši od današnjih kaotičnih sistemov plač in ne bi povzročal tolikšnega razlikovanja po osnovah in razponih.

Vlada je v proračunskem memorandumu za leto 1995 opredelila namen o izenačevanju osnov za plače. Zato sprašujemo, zakaj v letu 1995 ni realizirala možnosti in predlagala DZ spremembe zakona o poslancih, vladi, ustavnih sodnikih, računskih sodnikih, varuha človekovih pravic, predsednika republike, državnega sveta, sodnikov v tistem delu, ki ureja področje zlasti osnov določanja plač. Prav tako je imela vlada tudi možnost leta 1994, če bi podprla predlog skupine poslancev v DZ, da se izenačijo osnove za določanje plač v celotnem negospodarstvu. Ugotavljamo pa, da glede na možnosti to ni bilo storjeno. S tem se je ohranila neenotnost v sistemih določanja osnov za plače, kampanjsko spreminjanje osnov pa je zagotovilo nesprejemljiva razmerja. Vse to tudi vpliva in pogojuje borbo celo posameznih politikov, dejavnosti, da se izločijo iz Zakona o razmerjih plač. Zato ponovno predlagamo, da Vlada Republike Slovenije v letu 1996 uveljavi enoten sistem določanja osnov za plače v celotnem negospodarstvu in s tem tudi za vse nosilce funkcij v vseh treh vejah oblasti.

3) V proračunskem memorandumu za leto 1995 je Vlada sprejela obvezo za realizacijo približevanja vrednosti IP negospodarstva, IP v gospodarstvu. Podatki pa kažejo v letu 1994 in 1995 v glavnem na vzdrževanje razkoraka med IP v negospodarstvu glede na IP v gospodarstvu, in sicer: I/94 - 77,53 %, IX/1994 - 81,27 %, XII/94 - 78,76 %, I/95 - 79,56 %, V/95 - 75,68 %, IX/95 - 76,85 %, XI/95 - 77,55 %. Dvig koeficientov s 1. 10. 1995 za prve štiri tarifne razrede pomeni določeno reševanje višine plač za 10 % zaposlenih. Za ostale tarifne razrede pa pomeni to zmanjševanje razponov in vnašanje dodatnih nesorazmerij ter ustvarjanje nove napetosti. IP, tako kot je, še naprej pomeni politiko oddaljevanja IP negospodarstva od IP gospodarstva. Ob teh podatkih ponovno sprašujemo, kakšno politiko in dinamiko bo zastopala vlada Republike Slovenije v letu 1996.

4) Statistično izkazovanje mase plač, povprečje plač v negospodarstvu bi moral Urad Vlade RS za statistiko ločeno izkazati, in sicer maso, povprečje plač delavcev ločeno od mase povprečja plač nosilcev funkcij v zakonodajni, izvršni, sodni veji oblasti. Kdaj bo to uveljavljeno?

5) Posebno vprašanje so razmerja med najnižjo in najvišjo bruto plačo v posameznem ministrstvu in kabinetu Vlade. Predlagamo, da se analiza razširi z ugotovitvami o razmerjih plač in pri tem naj se uporabijo podatki, objavljeni v Poročevalcu DZ št. 12/95.

F. K.

SKEI – članstvo podpira napoved splošne stavke

Vodstvo Skei je ta teden na delovnem pogovoru s sekretarji območnih odborov ugotovilo, da ne le članstvo, ampak tudi večina zaposlenih podpira predlog za organizacijo splošne stavke, s katero bo sindikat, če ne bo šlo drugače, zaostрил prizadevanja za podpis nove kolektivne pogodbe dejavnosti. Seznanili so se tudi s pismom treh partnerskih združenj iz sestave gospodarske zbornice o novi kolektivni pogodbi. Objavljamo ga v posebnem okvirju, saj napoveduje možnost začetka pogajanj že v prihodnjem mesecu. Na tej podlagi je vodstvo Skei ugotovilo, da je aktivnost med delavci že dala začetne sadove. Upajo, da bodo pogajanja res stekla in da bo pogodba, seveda takšna, kot si jo želijo, podpisana še pravi čas.

Kot nam je po sestanku povedal Albert Vodovnik, predsednik Skei, bo izjavljanje o napovedi splošne stavke končano do konca tega tedna. Republiški odbor se bo prihodnji teden sestal in dokončno odločil o napovedi stavke in strategiji nadaljnjih pogajanj.

Razpravljali so tudi o zbiranju podpisov za podporo zakonu o vračanju objektov bivšega družbenega standarda. Tudi ta akcija poteka uspešno. Sindikat bo zato pripravil zakon in ga prek državnega sveta ali koga od poslancev vložil v parlamentarno proceduro.

Zadeva: Problematika panožne kolektivne pogodbe

Spoštovani,

sporočamo vam, da je pogajalska skupina delodajalcev naročila (na stroške GZS) izdelavo strokovnih izhodišč za popolnoma novo panožno kolektivno pogodbo. Delovni osnutek nove pogodbe je v ožjem krogu obravnavala pogajalska skupina v petek, dne 12. 1. 96 in ugotovila, da bi jo lahko po redakcijah pravnikov kot izhodišče uporabili za začetek pogajanj s pogajalsko stranjo delojemalcev. Ocenili smo, da bi bil osnutek primeren za začetek pogajanj v naslednjem mesecu.

Pri koncipiranju delovnega osnutka je tako sestavljalec kot tudi pogajalska skupina obravnavala tudi vaše predloge za spremembo veljavne panožne kolektivne pogodbe.

Pogajalska skupina delodajalcev naše panožne kolektivne pogodbe je obravnavala tudi tekoče stanje medsebojnih odnosov in ugotovila naslednje:

1. V veljavi imamo delodajalci in delojemalci polnopravno veljavno panožno kolektivno pogodbo za dejavnosti kovinskih materialov, kovinske industrije in elektroindustrije. Pri tem smo tako delodajalci kot delojemalci ocenili, da bi bilo primerno pogodbo opredeliti na ustrezniji način in zaradi tega pripraviti popolnoma novo pogodbo.
2. Za izdelavo nove pogodbe pa so objektivne težave saj še ni sprejet ustrezen zakon o kolektivnih pogodbah, poleg tega pa je tudi delovna zakonodaja pomanjkljiva. V precejšnji meri pa vpliva na izvajanje tudi tekoča gospodarska politika.
3. Med delodajalci in delojemalci je usklajena tudi tarfna priloga za izhodiščne plače za I. kvartal 1996 tako, da je panožna kolektivna pogodba v celoti usklajena in je omogočeno njeno izvajanje.

Prosimo, da s temi stališči seznanite tudi druge partnerje iz pogajalske skupine delojemalcev.

Z lepimi pozdravi!

za Združenje kovinskih materialov:

za Združenje kovinske industrije:

za Združenje elektroindustrije:

Drago Ščernjavič,
sekretar ROS

SODNIKI PODIRAJO S KOLEKTIVNO POGODBO DOGOVORJENE PRAVICE

Prejšnji teden je vodstvo KNSS-Neodvisnosti sklicalo tiskovno konferenco in javnost obvestilo o navezi med sodniki in vodilnimi, ki naj bi ogrožala pravno varnost delavcev. Sodišče naj bi, po navedbah Franceta Tomšiča, izdalo nezakonito odločbo zoper njihovega zaupnika iz Saturnusove Embalaže, zoper katero bi sindikat moral ukrepati. Da bi zadevo razjasnili, smo se obrnili na pravno službo tega podjetja, ki nam je omogočila vpogled v prvostopenjsko sodno odločbo, iz katere je jasno, da sindikalni zaupnik ni bil iz podjetja izključen zaradi sindikalnega dela, ampak zaradi nedela na delovnem mestu. Sodna odločba, zlasti če bo obveljala, pa vseeno postavlja zelo velik vprašaj za 33. člen splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, s tem ko ugotavlja njegovo neskladnost z zakonom. S tem sodniki verjetno začenjajo podirati celoten sistem kolektivnih pogodb in glavno podlago socialnega partnerstva.

Kot poroča Jelena Gačeša (Delo, 11. januarja), se je zgodba začela pred tremi leti v Saturnusovi Embalaži. Rihard Gerbec, sindikalni zaupnik KNSS-Neodvisnosti, naj bi skušal zaščititi kolege presežne delavce. Njegov direktor Zvone Žepič naj bi mu zato določil veliko nalog in nemogoče roke, ki jih Gerbec ni mogel izpolniti. Čeprav se je sindikat podjetja zanj zavzel, je Gerbec dobil odločbo o prenehanju delovnega razmerja. Sindikatu je preostala le še tožba, na prvi stopnji je sodišče razsodilo v korist podjetja. Pravna zastopnica KNSS-Neodvisnosti je menila, da je sodišče s sodbo kršilo kar tri člene zakona o pravnem postopku in zapisalo 18 neresničnih trditev. Najhujša kršitev naj bi bila, da Gerbec ni bil obveščen, da 33. členu splošne kolektivne pogodbe sodišče ne priznava veljavnosti. Ker ni bil obveščen, se ni mogel ustrezno braniti, je povedala Virantova. Mnenje sodišča, da pomeni splošna kolektivna pogodba

le podzakonski akt, ki neupravičeno razširja pravice sindikalnih zaupnikov, je po njenem mnenju nezasklišano. Vsa ta sporočila s tiskovne konference KNSS-Neodvisnost povzemamo po Delu, ker na konferenco nismo bili povabljeni.

Kolektivna pogodba je v nasprotju z zakonom

Kritizirana in tudi za nas sporna sodba ima zanimivo podlago. V Pravni praksi št. 17/94 je sodnik višjega delovnega in socialnega sodišča iz Ljubljane Milan Fabjančič objavil članek, v katerem med drugim piše: »Zakon je predpis močnejše pravne veljave od kolektivne pogodbe. Določitev imunitete (sindikalnih zaupnikov, op. F. K.) je zakonska materija. Zakon ne pooblašča kolektivnih pogodb, da jo smejo širše ali ožje urediti. Zakon pooblašča kolektivne pogodbe le, da uredijo pogoje za delo sindikalnih zaupnikov. Tako se pokaže, da 33.

člen splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo ni skladen z zakonom o delovnih razmerjih oziroma je z njim v nasprotju.«

Marta Klampfer, sodnica višjega delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani, v Pravni praksi št. 17/95 piše, da je leta 1993 sklenjena splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo uvedla povsem nov sistem delovnopravne zaštite sindikalnih zaupnikov in spremenila njihov status. Po veljavnem zakonu o delovnih razmerjih gre namreč sindikalnim zaupnikom le zaščita za opravljanje sindikalnega dela, kolektivna pogodba iz leta 1993 pa je zaščito razširila tudi na redno delo. V komentarju te za sodnike sporne pogodbe (glej: Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo s komentarjem, ČZP Enotnost, julij 1993) je Gregor Miklič, član predsedstva ZSSS, zapisal, da so brez sindikalnega soglasja nične prav vse odločitve o pravicah, obveznostih in odgovornostih sindikalnega zaup-

nika. Miklič je sindikatom svetoval, naj ocenjujejo zlasti možnost, da bi bilo vzrok za uvedbo predloga zoper zaupnika njegovo sindikalno delo. Ta člen naj bi sindikatu omogočil, da se postavi zoper morebitno šikaniranje, izigravanje in zapostavljanje svojega zaupnika.

Sindikati je zaupnika sam opominjal!

Za članek smo se odločili zaradi morebitnega ogrožanja delovnopravne imunitete sindikalnih zaupnikov. Ker pa o tem pišemo le na podlagi izkušenj iz Saturnusove Embalaže, dodajamo tudi del sodbe, ki govori o delu toženega sindikalnega zaupnika. V njej med drugim piše: »Sindikati je bil obveščen o nameravanem disciplinskem postopku in kot je izpovedal priča Tekalec tudi ves čas prejemal dokumentacijo o sestankih med tožnikom in direktorjem. Izpovedi te priče, da sindikat ni dal soglasja za začetek disciplinskega postopka, meneč, da gre za šikaniranje tožnika, sodišče ni sledilo. Izpoved te priče se ne sklada z zapisnikom izvršnega odbora, v katerem je povsem nedvoumno zapisano, da tožnik dela ni vedno opravljal redno in točno, da za izvedbo nalog ni vedno imel pravih osnov, da je sam odklanjal pogovore in kontakte z direktorjem. Sindikat mu je za to izrekel celo opomin. Sodišče je ugotovilo, da je bila uvedba disciplinskega postopka zahtevana zaradi kršitev delovnih obveznosti, ki naj bi jih tožnik storil, ker ni opravil svojega dela. Nobena od kršitev ni v zvezi z sindikalno dejavnostjo tožnika, gre izključno le za njegove delovne obveznosti.«

O njem in drugih sindikalistih pa smo v Saturnusu slišali še marsikaj. Tako kot drugje je KNSS-Neodvisnost tudi v Saturnusu imenovala zaupnike od zunaj, ne glede na podporo članstva in (ne)ugled v delovnem okolju. V Saturnusu imajo k sreči tudi sindikalne zaupnike, ki se odlikujejo pri delu. Menijo, da je 33. člen splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo problematičen, saj po njihovem mnenju ščiti tudi morebitne kriminalce. Pričakujejo, da bodo partnerji kmalu podpisali jasnejšo pogodbo. Menijo namreč, da so zaupniki, ki so sami prebrali 33. člen splošne kolektivne pogodbe, zmotno mislili, da so absolutno zaščiteni, in so zato počeli tudi velike neumnosti. Veliko nejasnosti bi po njihovem mnenju odpravil tudi zakon o kolektivnih pogodbah, ki ga zelo pogrešajo.

F. K.

Pravna praksa že obstaja

Sodnica Marta Klampfer se v omenjenem članku sprašuje, ali je ta določba kolektivne pogodbe skladna z določbo zakona o delovnih razmerjih. Tudi ona meni, da kolektivna pogodba širi imuniteto na vse vrste kršitev delovnih obveznosti, čeprav zakon kolektivnih pogodb ne pooblašča za širitev ali ožjenje le-te. Ker 33. člen kolektivne pogodbe spreminja z zakonom določeno imuniteto, po njenem mnenju ni skladen z zakonom o delovnih razmerjih. Klampferjeva se sklicuje tudi na še neobjavljeno sodbo višjega delovnega in socialnega sodišča z dne 23. junija 1994. V njej naj bi po njenih navedbah pisalo:

»Tretji odstavek 33. člena splošne kolektivne pogodbe ni skladen z zakonom, saj širi imuniteto na vse vrste delovnih obveznosti. Zaradi neskladnosti med pogodbo in zakonom je treba uporabiti predpis močnejše pravne veljave, to pa je zakon.« Klampferjeva svoj članek končuje z ugotovitvijo, da je imuniteta sindikalnih zaupnikov omejena le na kršitve delovnih obveznosti, ki zadevajo sindikalno delo.

V Saturnusovi pravni službi so nam pokazali sodbo, na katero se sklicuje Klampferjeva, podpisala jo je sodnica Ana Deisinger. Sodišče je z njo zavrnilo zahtevo, naj se Rihard Gerbec vrne na delo do konca disciplinskega postopka. Gre torej za zaupnika, o katerem so predstavniki KNSS-Neodvisnost govorili na uvodoma omenjeni tiskovni konferenci 10. januarja. To seveda pomeni, da je KNSS hrup zagnala ob prvostopenjski odločbi, molčala pa lani junija ob pravomočni sodbi, ki ima lahko neprimerno hujše posledice. Pomeni namreč začetek sodne prakse, ki ugotovljeno neskladje med zakonom in kolektivno pogodbo tolmači enostransko in v škodo sindikatov.

So sodniki proti kolektivnim pogodbam?

Hrup ob letošnji novi sodni odločbi je seveda potreben, saj lahko v njej med drugim preberemo tudi: »Določbo kolektivne pogodbe je mogoče uresničevati le v okviru zakonskih določb o imuniteti sindikalnih zaupnikov; kolektivna pogodba, kot akt nižje veljave, teh okvirov ne more širiti. V primeru, ko ne gre za uvedbo disciplinskega postopka zoper sindikalnega zaupnika zaradi njegove sindikalne dejavnosti, sindikat soglasja ne more odkloniti. Veljavnost osemnedelnega roka za podajo soglasja sindikata za ta postopek sploh ni pomembna.«

Gregor Miklič je te citate komentiral takole: »Kolektivne pogodbe praviloma vsebujejo več kot zakon, v tem je tudi njihov smisel, izjema so le vprašanja, ki jih zakon partnerjem kolektivnih pogodb ne daje v pristojnost. Nobenega sindikalnega zaupnika še niso preganjali zaradi sindikalnega dela, prav za vse so našli kaj drugega. Institut sindikalnega soglasja za sleherni postopek zoper sindikalne zaupnike smo uvedli, delodajalci so nanj neradi pristali, le zaradi izboljšanja njihove zaštite za sindikalno delo. S takšno sodbo sodišče ruši pravice, za katere so se delodajalci in delojemalci dogovorili s kolektivno pogodbo, ruši tudi sistem dogovarjanja, ki smo ga težko uveljavili.«

O sodbi smo se pogovarjali tudi s sindikalnimi odvetniki. Povedali so, da je šikaniranje najtežje dokazati. Menili so, da bi, če je kolektivna pogodba res neskladna z zakonom, sodišče moralo načelno uporabiti predpis, ki je za delavca ugodnejši. Medsebojni odnosi v podjetjih posameznikom pogosto onemogočajo, da bi dokazali in uveljavili svojo pravico.

Navezo med sodniki in vodilnimi delavci naj dokazujejo tisti, ki so jo spravili v javnost. Podpisani je zaenkrat našel le dokaz o zadržkih sodnikov do kolektivnih pogodb, ki se kažejo v izrečenih sodbah. Ne gre le za zanižanje veljavnosti tega, kar so podpisali pravi predstavniki delodajalcev in delojemalcev, gre tudi za onemogočanje dela sindikalnih zaupnikov, brez katerih delavci ne morejo učinkovito braniti svojih pravic. Zaenkrat skromna sodna dokumentacija je vse prej kot nedolžna, sindikalne zaupnike in sindikate lahko potihem odpavi čez noč. Kdo bo sodnikom dopovedal, da so se vpregli v voz, ki pelje nekam v 19. stoletje?

Franček Kavčič

TAM LAHKO REŠIJO SAMO TAMOVCI

V Tamu so na začetku tedna pripravili tiskovno konferenco, na kateri je novi predsednik Tamove uprave Janez Lah predstavil javnosti svoj pogled na sanacijo tega največjega mariborskega podjetja, v katerem je bilo pred desetimi leti zaposlenih 8800 delavcev, danes pa samo še nekaj več kot 3000.

O realnosti oziroma nerealnosti sanacijskega programa, ki ga je pripravilo prejšnje vodstvo, novi predsednik Tamove uprave ni hotel govoriti. Zato pa je novinarje seznanil, da nameravajo v Tamu spremenljati proizvodnjo z dnevnimi analizami industrijskega denarnega toka, ki bodo hitro pokazale, kje v podjetju so kapitalno šibke oziroma zdrave točke. Že devetdnevno analiziranje denarnih tokov je pokazalo, da ima Tam veliko preveč proizvodnih programov in mnogo prevelike zaloge sestavnih delov, hkrati pa preozko tržišče. »Ta likaj bo treba obrniti tako, da se bo Tam specializiral na najbolj donosne programe in z njimi poskušal osvojiti čim širše tržišče.«

Janez Lah je Tam primerjal z bolnikom v intenzivni negi. Če bolnik nima volje, je vsaka terapija zaman. Številni tamovci so zaradi večletnih razprav o sanaciji podjetja postali pesimistični in apatični ter čakajo samo še na pomoč od zunaj. Nasprotno pa je Lah prepričan, da lahko Tam rešijo samo tamovci sami, saj je nenazadnje v tem kolektivu zaposlenih blizu 450 inženirjev, ekonomistov, pravnikov in drugih strokovnjakov z višokošolsko izobrazbo, magisterijem ali doktoratom znanosti. Novi predsednik Tamove uprave je prepričan, da bo politika naslonitve na lastne sile kolektivu povrnila samozavest in optimizem. Novo vodstvo Tama pa si bo prizadevalo utrditi tudi omajani ugled Tama v poslovnem svetu, in to na ta način, da bo uresničilo vse pogodbene dogovorjene obveznosti - tudi stare. »Tam je v velikih težavah, vendar je še vedno veliko in močno podjetje,« je dejal Lah.

O tem, koliko delavcev je v Tamu preveč, je po Lahovem mnenju še prezgodaj govoriti, saj je najprej treba podjetje programsko očistiti, kar pa se ne sme dogajati na hrbtnih delavcev. Po Lahovem mnenju je izredno pomembno, da se delavci

počutijo varne in da so zadovoljni, saj je samo tako mogoče dvigniti produktivnost dela.

Novi predsednik uprave prav tako ni bil pripravljen govoriti o imenih bodočih članov uprave, saj bo treba z njihovim imenovanjem počakati do prenosa družbene lastnine Tama na republiški razvojni sklad. Novi člani uprave bodo po vsej verjetnosti imenovani na skupščini podjetja 23. januarja.

»Še tako močna volja pa bolniku v intenzivni negi ne more veliko pomagati, če nad njim ne bdijo zdravniki. V Tamovem primeru so to pristojna ministrstva, republiški razvojni sklad ter banke.« Novi predsednik Tamove uprave pričakuje, da bodo vsi v naslednjih treh mesecih bolniku pomagali tako, kot je predvideno v zakonu o sanaciji Tama.

Na začetku tedna je Janez Lah predstavil svoj pristop k sanaciji tudi vsem Tamovim zdravnikom: ministru dr. Maksu Tajnikarju, v. d. direktorja republiškega razvojnega sklada Valterju Nemcu, direktorjem bank in še nekaterim poslovnem. Na sestanku so po Lahovih besedah banke pokazale načelno pripravljenost tudi za sodelovanje v manj rizičnih Tamovih komercialnih poslih, sedaj pa je naloga podjetja, da takšne projekte pripravi.

Na sestanku je očitno beseda tekla tudi o presežnih delavcih in plačah v Tamu. Kaj so o tem govorili, ni znano, ker je bil sestanek zaprt za javnost. Po sestanku pa je minister Tajnikar novinarjem dejal, da gre za plače v Tamu preveč sanacijskih sredstev (tamovci naj bi za eno izplačilo plač porabili 400 milijonov

tolarjev, Planika pa znatno manj) in da je v podjetju zaposlenih preveč delavcev. Dejal je tudi, da bodo morali v bodoče delavci kdaj tudi malo počakati na plače.

Predsednik sindikata kovinske in elektroindustrije v Tamu Drago Gajzer pa meni, da je o presežnih delavcih še prezgodaj govoriti, saj se je treba najprej opredeliti do proizvodnih programov. Kar zadeva politiko plač v Tamu, pa Gajzer poudarja, da tamovci lani niti enkrat niso dobili plač do 18. v mesecu, kakor to določa kolektivna pogodba. Po dogovoru med sindikati in vodstvom podjetja, ki so ga sklenili lani avgusta, morajo delavci plače dobiti do 26. v mesecu, če to ni mogoče, pa jih mora uprava s tem dva dni prej seznaniti in povabiti na pogajanja.

Sicer pa povprečna plača v Tamu trenutno znaša bruto 92.000 tolarjev. Plače v Tamu zaostajajo za plačami v slovenskem gospodarstvu za 25 odstotkov in so po Gajzerjevem mnenju prej prenizke kot previsoke. Gajzer prav tako trdi, da mesečna masa plač v Tamu ne dosega 400 milijonov tolarjev (odpravnin, ki so jih pred časom izplačali trajno presežnim delavcem, ni mogoče prištevati k plačam). Res pa je, da je masa plač v Tamu večja kot v Planiki, saj je v Tamu zaposlenih skoraj 800 delavcev več, višja pa je tudi kvalifikacijska struktura zaposlenih, ker je proizvodnja avtobusov in kamionov vendarle nekoliko bolj zahtevna kot proizvodnja teniških copat.

Tomaž Kšela

Ta teden je bila pri Skei na obisku petčlanska delegacija sindikata kovinske in elektroindustrije Slovaške (Kovo), ki jo je vodil predsednik Emil Machyna. Slikali smo jih med pogovorom z Albertom Vodovnikom in drugimi člani vodstva Skei, ki je bil v Domu sindikatov v Ljubljani. Kot nam je sporočil Vladimir Bizovičar, so izmenjali zlasti izkušnje o vplivu in vlogi obeh sindikatov pri demokratičnih spremembah v obeh državah. Gostje so zatem obiskali Gorenje v Velenju in Tovarno akumulatorev v Mežici.

MARIBORSKA PODJETJA NAJBOLJ IŠČEJO FINANČNIKE IN KOMERCIALISTE

Kljub temu, da je v Mariboru in Podravju že več kot 32 tisoč brezposelnih, številna podjetja na tem koncu Slovenije še vedno težko najdejo strokovnjake ali delavce za opravljanje nekaterih del. O trenutnih razmerah na trgu delovne sile v štajerski metropoli smo se pogovarjali z magistrom Erikom Kosom, direktorjem podjetja Made, ki diskretno posreduje med delodajalci in delojemalci, za kar ima tudi licenco ministrstva za delo. Poleg tega je podjetje Made, kakor pravi Kos, tudi nekakšna banka kadrov, saj skrbi za profesionalno kariero številnih strokovnjakov in delavcev, ki so se včlanili v banko kadrov Made.

Za zahtevna finančna opravila od 200 do 300 tisoč tolarjev mesečne neto plače

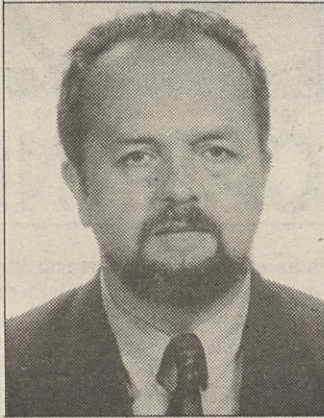
»Trenutno mariborska podjetja najbolj iščejo strokovnjake za opravljanje najbolj zahtevnih finančnih poslov. Gre za ekonomiste z diplomom, magisterijem ali doktoratom, ki imajo pri opravljanju zahtevnih finančnih del že določene izkušnje,« pojasnjuje Kos. »Takšnim kadrom nudijo podjetja od 190 do 300 tisoč tolarjev mesečne neto plače ter še različne druge ugodnosti. Vendar pa se kljub temu mnogi zelo usposobljeni finančniki neradi odločajo za opravljanje zelo zahtevnih finančnih del, ker se bojijo odgovornosti. Zato strokovnjakov, ki bi bili pripravljeni poprijeti za najbolj odgovorne finančne posle, v Mariboru ta trenutek ni lahko najti.«

Zlasti manjša podjetja v Mariboru pa trenutno najbolj povprašujejo po dobrih komercialistih operativcih. »Osnovne plače komercialistov so relativno nizke. Trenutno se vrtijo okoli 50 tisoč tolarjev. Vendar pa prejema komercialisti tudi določen odstotek od sklenjenih poslov. Dober komercialist v solidnem podjetju lahko mesečno brez problemov zasluži neto od 150 do 200 tisoč tolarjev, včasih pa tudi več. Res pa je, da imajo komercialisti velikokrat težave z rednim povračilom potnih stroškov, dnevnice in drugih materialnih stroškov.«

Finančniki in komercialisti nimajo težav z zaposlitvijo, zato pogosteje menjujejo službe kot drugi zaposleni.

Zapostavljena tehnična inteligenca

»Na trgu delovne sile v Mariboru je manjše povpraševanje po stroko-

Magister Erik Kos, direktor podjetja Made, ki posreduje delovno silo.

vnjakih, ki vodijo in organizirajo proizvodnjo. Gre za diplomirane inženirje strojništva, elektrotehnik, tekstilne tehnologije, kemije, gradbeništva in drugih tehničnih strok. Očitno podjetja nimajo dovolj kapitala za nove investicije, za modernizacijo proizvodnje ter za uvajanje novih proizvodnih programov. Ker proizvajajo že utečene programe, podjetja ne potrebujejo veliko strokovnjakov. Tehničnim strokovnjakom podjetja danes nudijo od 70 do 130 tisoč tolarjev mesečne neto plače,« pojasnjuje direktor banke kadrov Made.

»Prav posebno skupino strokovnjakov predstavljajo pravniki. Najbolj so iskani diplomirani pravniki s pravnosodnim izpitom, ki lahko samostojno zastopajo podjetje tudi na sodišču. Takšni pravniki si lahko v Mariboru službe izbirajo. Podjetja jim nudijo mesečno neto plačo od 200 tisoč tolarjev navzgor. Po drugi strani pa je v Mariboru preveč prvostopenjskih pravnikov. Zanimivo je, da zasebni delodajalci praviloma ne zaposlujejo pravnikov, razen če so pripravljeni poprijeti tudi za komercialne posle.«

Poleg diplome so pomembne tudi delovne izkušnje

Magister Kos ugotavlja, da so zlasti pri višje in visoko izobraženih kadrih vsaj toliko kot diploma pomembne tudi izkušnje. »Delodajalci se ne zadovoljijo več samo z diplomom, pač pa želijo natančno vedeti, kaj je določen kandidat dosegel v življenju že delal, kakšne uspehe je imel in kaj je naredil oziroma ustvaril. Zato imajo strokovnjaki, ki imajo sicer formalno enako izobrazbo, včasih celo v istih podjetjih zelo različne plače. Strokovnjaku, ki pride na slab glas, se izredno težje zaposlitvene možnosti. Danes v tehnološki razvitosti ni več velikih razlik med podjetji (tudi med velikimi in malimi podjetji ne). Največja razlika je v kvaliteti kadrov. Pametni podjetniki to že spoznavajo.«

Podjetje Made posreduje med delodajalci in delojemalci zelo diskretno. »Tisti ki imajo službo, želijo, da jim iščemo boljše zaposlitve tako diskretno, da tega njihov delodajalec ne bo zvedel. Po drugi strani pa tudi mnogi delodajalci ne želijo, da bi konkurenca zvedela, na katerem področju so strokovno šibki in kakšne okrepitve iščemo. Z imeni kandidatov in podjetij zato operiramo šele v zadnji fazi usklajevanja interesov med delodajalcem in delojemalcem. Počasi se spreminja miselnost tudi pri delodajalcih, ki spoznavajo, da pravega človeka za pravo delo ni lahko najti. Zato se vse

pogosteje obračajo na za to specializirana in usposobljena podjetja. Pameten delodajalec ve, da mora v banko, če potrebuje kredit. Če potrebuje dobrega strokovnjaka ali delavca, ki bo ustvarjal dohodek, pa se mora obrniti na banko kadrov.«

V Mariboru po besedah mag. Kosa primanjkuje tudi šivilj, mizarjev, varilcev in v sezoni tudi železokrivcev, tesarjev in še nekaterih gradbenih delavcev. Res pa je, da so plače za vse profile zaposlenih v Mariboru za 10 do 15 odstotkov pod republiškim povprečjem.

Nezaupljivost do brezposelnih

»Mnogi brezposelni se še ne zavedajo resnosti položaja, zato se jih tudi relativno malo odloči za dokvalifikacijo ali prekvalifikacijo v deficitarne poklice. Mnogi naivno pričakujejo, da se bodo stvari že kako same po sebi uredile in čakajo na boljše čase,« pojasnjuje Erik Kos.

Ali Mariborčani pogosto menjujejo službe? »Za 'službice' v državni upravi ali v podjetjih, ki so še vedno v družbeni lasti, velja, da so še vedno med najbolj varnimi. Vendar pa ambicioznim strokovnjakom in delavcem to ne zadoštuje in iščejo bolj ustvarjalno in boljše plačano delo. V vsakem primeru pa je dandanes boljše, da ima človek že zagotovljeno redno delo, predno da odpoved. Delodajalci so namreč dokaj nezaupljivi do ljudi, ki so brezposelni, razen če niso službe izgubili ob stečaju podjetja. Delodajalci so zelo nezaupljivi tudi do delavcev, ki delajo v takšnih podjetjih, kjer imajo medsebojne razprtije. Na neki mariborski šoli sta se denimo ustvarila dva tabora, kar je škodovalo in še škoduje ugledu šole. Profesorjem s te šole, ne glede na to, ali so v kakšnem taboru ali ne, so se zelo zmanjšale zaposlitvene možnosti pri drugih delodajalcih.«

Kakšne zaposlitvene možnosti pa imajo mladi delavci in mladi strokovnjaki, ki so končali študij? »Mladi si zelo težko uredijo pripravništvo, saj zavod za zaposlovanje subvencionira pripravništvo samo tistim mladim ljudem, ki so že več kot leto

dni prijavljeni na zavodu kot brezposelne osebe,« pojasnjuje Kos. Nekatera podjetja sedaj mlade za leto dni zaposlijo na črno in jih šele po letu dni prijavijo kot pripravnike. V praksi je ta ukrep očitno najbolj prizadel mlade iskalce zaposlitve.

Mladi težko najdejo prvo zaposlitev

»Veliko mladih vključujemo tudi v klube za iskanje zaposlitve, ki delujejo tudi pri našem podjetju. Okoli 50 odstotkov članov tako imenovanih job klubov najde zaposlitev. Res pa je, da delodajalci iščejo zlasti izkušene strokovnjake in le tu in tam dajo pred izkušnjami prednost mladosti. Strokovnjaki z višjo in visoko šolo ali magisterijem najlažje najdejo zaposlitev od 30. do 45. ali 50. leta.«

So se razmere na trgu delovne sile v Mariboru že toliko ustale, da je mogoče mladim svetovati za kateri poklic oziroma študij naj bi se odločili? »Če bi mladim kaj položil na dušo, bi jim to, naj se čim hitreje odločijo za poklic. Časi, ko je lahko človek dolgo časa odlašal z odločitvijo, za kakšen poklic se bo usposobil, so mimo. Menim, da je pametno, če se mladi po osnovni šoli odločijo za poklice, ki jim bodo omogočili zaposlitev, za študij pa naj se odločijo samo tisti, ki so zares izjemno sposobni. Časi, ki prihajajo, ne bodo naklonjeni kadrom z visoko izobrazbo, če ne bodo tudi pri delu zares inovativni in izredno ustvarjalni. Privatni delodajalci strokovnjakom ne bodo plačevali diplom, pač pa jih bodo plačali glede na njihov dejanski prispevek k uspešnosti podjetja. Neustvarjalni in neuspešni višje in visoko izobraženi kadri bodo ostali brez perspektive in možnosti zaposlitve tudi na nižjih delovnih mestih, saj jih bodo tam prekašali delavci, ki se bodo za določena dela poklicno usposobili. Skratka, odločitev za akademski poklic bo čedalje bolj povezana z rizikom, saj tistim, ki niso izrazito nadarjeni, ne bo prinesla željenih rezultatov, pač pa jih lahko pahne na družbeno obrobje in v tako rekoč trajno brezposelnost.«

Za konec smo magistra Erika Kosa povprašali še za oceno razmer na trgu delovne sile v Mariboru v letu, ki se je pravkar začelo. »Razmere na trgu delovne sile bodo zelo podobne lanskoletnim. Število brezposelnih pa se v Mariboru v letošnjem letu še ne bo zmanjšalo, ampak prej povečalo.«

Tomaž Kšela

SPOPAD MED PERGAMOM IN VODSTVOM PALOME

V Palomi in Sladkem vrhu so se konec minulega tedna sestali člani delavskega sveta in se seznanili z vsebino poročila o njenem poslovanju. Poročilo so pripravili inšpektorji Agencije za plačilni promet, nadziranje in informiranje (v njem je tudi več kritičnih ugotovitev v zvezi z delom delavskega sveta in vodstva Palome). Vendar pa člani delavskega sveta Palome poročila, ki je bilo naslovljeno na vladno delovno skupino za preprečevanje oškodovanja družbenega premoženja, niso prejeli od agencije, pač pa jim je njegovo fotokopijo ljubezno odstopilo vodstvo sindikata Pergam. Le-to je na osnovi tega poročila prejšnji teden že oblikovalo nekaj stališč ter z njimi na tiskovni konferenci seznanilo javnost.

Palomin delavski svet je ocenil, da je v poročilu agencije vrsta netočnih in neresničnih trditev, vendar pa bo svoje pripombe na poročilo in morebitno odločbo agencije za odpravo nepravilnosti izoblikoval šele, ko bo to dvoje od agencije prejel po uradni poti. Je pa agenciji predlagal, naj pripombe naslovi kar na slovensko vladno oziroma na njeno ministrstvo za gospodarske dejavnosti, saj je le-to od začetka junija naprej skupaj z bankami upnicami izvajalo pritisk na delavski svet Palome, da je sprejemal sklepe, nujne za sanacijo podjetja. Člani delavskega sveta so prepričani, da so bile njihove odločitve v prid preživetja in sanacije podjetja in da jih podpira tudi delovni kolektiv Palome.

Prejšnji teden je bilo na tiskovni konferenci Pergama v Ljubljani izrečenih precej kritičnih pripomb na račun delavskega sveta in vodstva Palome. V Palomi menijo, da so se takšna stališča v Pergamu izoblikovala tudi na osnovi netočnih navedb v poročilu agencije.

V Pergamu smatrajo, da je sedanje vodstvo Palome z Zvezdanom Žlebnikom na čelu nezakonito postavljeno. Vsi trije vodilni naj ne bi bili v delovnem razmerju v Palomi, pač pa naj bi plače dobivali od podjetja Fineco, ki je v lasti Nove Kreditne banke Maribor. Te plače naj bi bile mnogo višje, kot določa

sporazum med Gospodarsko zbornico in Društvom Manager, poleg tega pa naj bi Paloma Finecu refundirala še pavšalne stroške v višini 10 tisoč mark mesečno. V Pergamu so prepričani, da sedanje vodstvo tako ne more nositi nobenih posledic za svoje napačne odločitve pri sanaciji podjetja. Prav tako menijo, da upravni odbor ni sestavljen v skladu z zakonom. Pergam se tudi ne strinja z odprado nekaterih nepremičnin, o čemer naj bi delavski svet že sklepal. Bojijo se, da bo tisoč od blizu dva tisoč delavcev Palome opredeljenih za trajno presežne. Še prav posebej pa Pergam nasprotuje temu, da bi družbeno premoženje Palome prešlo v last republiškega razvojnega sklada. V tem primeru bi najkrajši konec potegnili delavci, ki so nameravali s pomočjo certifikatov postati večinski lastniki tovarne, ki so jo v desettletjih sami postavili na noge.

In kaj pravi na očitke Pergama vodstvo podjetja? »Trditve, da bo v Palomi tisoč presežnih delavcev, ne drži. Že septembra 1995 sprejet socialni program določa največ tretjino vseh zaposlenih kot presežne delavce. Polovica od teh presežnih delavcev bo Paloma zapustila s pomočjo tako imenovanih mehkih rešitev (sporazumne odpovedi z odpravnino, dokupi let, samostojna podjetniška dejavnost, ustanovitev invalidskega podjetja in podobno). Doslej je Paloma na ta način zapustilo že 43 delavcev,« pojasnjuje vršilec dolžnosti direktorja Zvezdan Žlebnik.

Na očitke, da naj bi Paloma odprodala nekatere nepremičnine, Žlebnik pojasnjuje, da doslej ni bil odprodan noben objekt ali naprava podjetja Paloma. »V skladu s sprejetim sanacijskim programom so samo evidentirana poslovno nepotrebna sredstva, stekel pa je tudi postopek pridobivanja soglasij za prodajo, objave in razpise. Izkupiček od prodaje poslovno nepotrebnih sredstev bo, ko bodo opravljeni vsi za to predpisani zakoniti postopki, namenjen za izvedbo socialnega programa, kar je del lani sprejete sanacijskega programa podjetja.«

V zvezi z očitki, da vodstvo podjetja ne sodeluje s sindikati, le-to Pergam opozarja na lani julij, ko sta sindikat Pergam in KNSS v podjetju podpisala prvi socialni pakt, ter na lani september, ko je bil v Palomi podpisan drugi socialni pakt. Sporazum med poslovojem in obema sindikatoma je veljal do konca lanskega leta, pogajanja o elementih socialnega pakta za letošnje leto pa še niso končana.

V Palomi prav tako poudarjajo, da so se na sklep Agencije za prestrukturiranje in privatizacijo o prenosu družbene lastnine Palome v Sklad Republike Slovenije za razvoj že pritožili.

»Delavski svet Palome je od konca lanskega julija sprejemal sklepe v zvezi s poslovojem podjetja v skladu z obstoječim statutom s ciljem, da bi čimprej kakovostno sanirali nastale stanje. V tem smislu je bilo imenovano tudi novo poslovojem. Ob tem pa ne kaže zanemariti dejstva, da je bilo prejšnje vodstvo brez pogodb o zaposlitvi in ustreznih pooblastil od septembra 1994 do junija 1995,« odgovarja Zvezdan Žlebnik na očitke sindikata Pergam, da je sedanje poslovojem nezakonito.

T. K.

ZA NOVO

DIJALNIČNA KLINIKA

Ljubljana

OTROCI JO POTREBUJEMO!

PRISPEVAJTE PO SVOJIH MOČEH!

Žiro račun: 50101-654-41037.

Hvala.

Objave o prispevkih preberite v reviji Otok in družina.

TEKSTILNIM PODJETJEM NA KOROŠKEM TRDA PREDE

Tekstilna tovarna Okus iz Radelj od Dravi je pred nedavnim sama predlagala okrožnemu sodišču v Slovenj Gradcu, naj zanjo sproži stečajni postopek. To podjetje, z 287 delavci ima že za več kot 350 milijonov tolarjev dolgov in zaposleni so zadnjo plačo dobili za mesec november. Za oktobrske plače je moralo najeti kredite, za katere je garantirala občina. Podjetje delavcem že nekaj časa ni bilo več sposobno zagotavljati niti sredstev za malico ter jim nadomeščati stroškov za prevoz na delo in z dela. Ker nima dovolj kupcev za svoje proizvode, mu ni preostalo drugega, kot da samo predlaga uvedbo stečajnega postopka.

Sekretar območne organizacije Zveze svobodnih sindikatov za Koroško Marjan Barl pravi, da bo delavce v stečajnem postopku, če bo uveden, zastopal sindikat. Prizadeval si bo, da bi delavci dobili poplačan čim večji odstotek svojih terjatev iz naslova premoženja izplačanih plač ter drugih prejemkov, ki jim pripadajo po kolektivni pogodbi. Strokovne službe območne organizacije so že začele pripravljati potrebne izračune, saj delavci po morebitni uvedbi stečajnega postopka ne bodo imeli veliko časa za prijavo svojih terjatev.

V težavah so tudi v **tekstilnem podjetju Kroj v Vuzenici**, kjer je zaposlenih okoli 100 delav in delavcev (deset od teh jih začasno dela v slovenjegraškem Preventu). V začetku tega meseca so krojevci stavkali za oktobrsko in novembrsko plačo. Stavko je organizirala podružnica sindikata KNSS-Neodvisnost, podprl pa jo je tudi sindikat delavcev tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije v podjetju. Podjetje Kroj ima največje težave zaradi pomanjkanja likvidnih sredstev, sicer pa pozitivno posluje, saj je vrednost gotovih izdelkov in terjatev do kupcev približno enaka kot vrednost najetih kreditov. Težave si prizadevajo pre-

magati tudi z uvedbo novih programov. Za pomoč pri tem so že zaprosili slovenjegraški Prevent in še nekatera druga podjetja.

Tekstilna industrija iz Otiškega Vrha je morala lani zapreti svoj obrat v Dobrovniku pri Lendavi ter odpustiti večje število trajno presežnih delavcev. Kljub temu ji primanjkuje likvidnih sredstev in neredno izplačevanje plač, zato so proti koncu lanskega leta delavci stavkali.

Tekstilna podjetja na Koroškem torej pestijo podobni problemi kot večino slovenskih tekstilcev, še zlasti tistih, ki proizvajajo gotove izdelke za maloprodajo. Zaradi nerealnega tečaja tolarja in visokih davkov in prispevkov na delo so postajala lani koroška tekstilna podjetja vse manj konkurenčna na tujih trgih in so zato tudi manj izvažala, domači trg pa je preplavljen s ceneni in neakovnostnimi tekstilnimi proizvodi, ki prihajajo k nam velikokrat celo brez carine. Medtem ko naša država ne zna učinkovito zaščititi domačega trga in proizvajalcev, je Madžarska uvedla kopico davčnih olajšav, s katerimi spodbuja nekontroliran izvoz tekstilnih proizvodov v Slovenijo, kar na svoji koži občutijo tudi tekstilci na Koroškem.

Po besedah Marjana Barla pa na Koroškem dobro poslujejo tekstilna podjetja, ki na podlagi dolgoročnih pogodb proizvajajo za potrebe avtomobilске ali pohištvene industrije. Gre za Prevent iz Slovenj Gradca, ki se je lani celo razširil ter skupaj z nemškim partnerjem začel proizvodnjo novega programa v Lenartu v Slovenskih goricah. Prav tako dobro posluje podjetje Kosi, ki je nastalo iz bivšega obrata Tovarne usnja in v katerem okoli 80 zaposlenih uspešno proizvaja za potrebe pohištvene industrije.

T. K.

18. januarja 1996

Sindikalna lista

Prvi del

1. Dnevnice	januar 1996
- cela dnevica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	3.500,00
- polovična dnevica (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.750,00
- znižana dnevica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.218,00
2. Kilometrini (od 7. 6. 95 dalje)	23,00
3. Ločeno življenje	42.422,00
4. Prenočišče - Povračilo stroškov prenočevanja do višine zneska po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec	
5. Regres za prehrano	10.605,00

Drugi del

V drugem delu objavljamo povprečno plačo za obdobje avgust-oktober 95 kot osnovno za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 68.128 SIT.

1. Jubilejne nagrade	34.064,00
- za 10 let	51.096,00
- za 20 let	68.128,00
- za 30 let	204.384,00
2. Nagrada ob upokojitvi	68.128,00
3. Solidarnostne pomoči	

Vir: Zavod RS za statistiko

Strokovna služba ZSSS

Opomba:

Objavljena višina nagrade ob upokojitvi je rezultat kolektivnega pogajanja. Sprejeta sprememba uredbe Vlade RS o stroških, ki se priznavajo kot odhodek (Ur. l. RS, št. 7/95), pa omogoča to nagrado do višine treh bruto plač v gospodarstvu RS.

KAJ DELAJO

V republiških odborih

Sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije

Izhodiščne plače januar-marec 1996

Izhodiščne plače za obdobje januar-marec 1996 po tarifni prilogi (Ur. l. RS št. 44/95) h kolektivni pogodbi za kemično, nekovinsko in gumarsko industrijo Slovenije:

Tarif. razred	I. plač. skup.	II. plač. skup.	III. plač. skup.
I.	44.060	46.263	48.466
II.	48.466	50.889	53.312
III.	54.194	56.903	59.613
IV.	60.362	63.379	66.398
V.	68.293	71.708	75.122
VI.	81.511	85.587	89.662
VII.	92.526	97.152	101.779
VIII.	110.150	115.657	121.165
IX.	132.180	138.789	145.398

Sindikat delavcev gostinstva in turizma

Koliko smo vredni

Na osnovi določila 2. točke tarifne priloge KP dejavnosti gostinstva in turizma Slovenije (Ur. l. RS, št. 66, 11/95) objavljamo izhodiščne bruto plače za mesec januar, februar in marec 1996.

Tarifni razred	Izhodiščna bruto plača v SIT	Relativno razmerje
I.	46.920	1,00
II.	51.612	1,10
III.	57.712	1,23
IV.	64.280	1,37
V.	72.726	1,55
VI.	86.802	1,85
VII.	98.532	2,10
VIII.	117.300	2,50
IX.	140.760	3,00

V skladu s 5. točko dogovora o politiki plač je lahko najnižje izplačilo mesečne plače za navedene mesece 47.174 SIT. Zajamčena bruto plača za januar 1996 znaša 32.300 SIT.

Ivan Jurše, sekretar

Sindikat delavcev trgovine

Izhodiščne plače za obdobje januar-marec 1996

V skladu z 2. točko tarifne priloge h kolektivni pogodbi dejavnosti trgovine Slovenije za leto 1995, iz katere izhaja, da se izhodiščne plače povečujejo vsake tri mesece glede na rast cen na drobno, veljajo za dejavnost trgovine Slovenije za obdobje januar-marec 1996 naslednji zneski izhodiščnih plač:

Tarifni razred	Izhodiščna bruto plača v SIT za polni delovni čas
I. enostavna dela	45.382
II. manj enostavna dela	49.920
III. srednje zahtevna dela	55.820
IV. zahtevna dela	62.173
V. bolj zahtevna dela	70.342
VI. zelo zahtevna dela	83.957
VII. visoko zahtevna dela	95.302
VIII. najbolj zahtevna dela	113.455
IX. najbolj pomembna najbolj zahtevna dela	136.146

Na podlagi sklepa Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve št. 121-03-028/94-06, z dne 10. 1. 1996 o registraciji tarifne priloge h kolektivni pogodbi dejavnosti trgovine Slovenije za leto 1995, bo le-ta objavljena v naslednji številki Uradnega lista Republike Slovenije.

Kaj je novega v normativnem delu KP

V predzadnji lanki številki DE smo objavili vsebino tarifne priloge h kolektivni pogodbi dejavnosti trgovine, tokrat pa predstavljamo nekatere bistvene dopolnitve njenega normativnega dela.

Spremenjene in dopolnjene so bile nekatere določbe v poglavju o pravicah in obveznostih organizacije oziroma delodajalcev in delavcev. Ker se v praksi zlorablja institut konkurenčne klavzule, smo podpisniki opredelili, da morajo biti delovna mesta, za katera velja konkurenčna prepoved (7.

(Nadaljevanje na sosednji strani)

sindikalni

V ZAČARANEM KROGU

Kot kaže, na Slovenskem ne Vox ne ombudsman, kaj šele kakšna druga od tovrstnih »nepotrebnih institucij« (tako dr. Jože Meninger!), nimata niti približno tolikšne moči kot »sedma sila«. Najnovejši dokaz: čim je poslovodstvo postojnskega podjetja za rehabilitacijo in zaposlovanje invalidov Sovič izvedelo, da bo »predmet posebne obravnave« na Pergamovi tiskovni konferenci, je neposled le »našlo« denar in tako 21. decembra lani svojim delavcem izplačalo prvo plačo v letu 1995!

Kot nam je pripovedoval predsednik sindikata tiskarne Sovič Stanislav Brlek, so na težave v podjetju, ki se vlečejo že dobri dve leti, prvič glasno opozorili leta 1993, ko so pod vodstvom KSS Pergam organizirali sestanek s takratnim direktorjem Bajcem in predstavniki občine Postojna. Čeprav so jim »občinarji« tedaj zagotovili, da se tej invalidski organizaciji zaradi potreb ne nameravajo odreči, in zato obljubili, da bodo za njeno sanacijo storili vse, se ni zgodilo nič takega. Nasprotno: delavci, še posebej invalidi, so tonili v čedalje slabši položaj. Začele so se vrstiti odločbe o čakanju na delo ali prerazporeditve v Slejkovo podjetje Optimizem...

»Ker smo plače – če smo jih sploh! – dobivali z zamikom, smo med drugim tudi posumili, da se kapital iz Soviča preliva v Optimizem,« je nadaljeval Brlek in utemeljeval: »Tistega leta je namreč direktor Bajc pri banki VIP-a dvignil 20 milijonov tolarjev kredita. Na račun kredita je bila vpisana hipoteka, in sicer na nekdanjo porodnišnico v Postojni – takratno Sovičevo delavnico. Kot smo zvedeli, je bil ta denar takoj nakazan Optimizmu; nam je preostalo le, da ga vračamo...« Da je šlo za »sumljive posle«, zgovorno priča dejstvo, da je nekega lepega dne direktor »kar čez noč izginil« in da njegove odgovornosti za razmere v Soviču nihče nikoli ni ugotavljal. A to je stvar drugih; za našo »zgodbo« je pomemben le podatek, da zaradi dolgov Sovič nikoli več ni prišel na zeleno vejo.

»Direktorja Bajca je potem kot v. d. zamenjal Haris Kehonič, ki je bil dotlej v tem podjetju zaposlen kot delavec na rezkalnem stroju.

Njegov prvi ukrep je bil, da je vse invalide poslal na čakanje!« se Brlek približa dramatičnemu vrhuncu svoje pripovedi o Soviču. »Nadomestil nismo prejeli, češ da ni denarja. Če je pa kakšen tolar že prišel v podjetje, so si ga med seboj razdelili samo tisti, ki so delali. Invalidi na čakanju torej niso dobili niti počenega groša!« Prve malenkosti so bili deležni šele decembra, ko je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve dodelilo Soviču 2,1 milijona to-

larjev za izplačilo osebnih dohodkov; tisti pa, ki so delali, so si razdelili vsak po 300.000 tolarjev!

Ker so delavci invalidi podjetja Sovič zadnji plači dobili januarja in februarja lani, potem pa do »uradnega« začetka letošnje zime ničesar, se je seveda postavilo vprašanje, kako so sploh lahko preživeali. »Najbrž si lahko mislite, da težko,« je odvrnil predsednik Brlek, ki se je ob tej priložnosti javno zahvalil svojem nesrečnikom za pomoč in KSS Pergam za dvakratno finančno injekcijo. »No, ob napovedi te tiskovne konference pa smo le dočakali plačo, prvo za leto 1995, in to za osem mesecev. Očitno so se zbal, da bi bila javnost preveč ogorčena, ko bi zvedela za našo agonijo.« Izplačilo osmih (zajamčenih!) plač pa še zdaleč ni pregnalo njihovih skr-

bi, saj za to obdobje najbrž plačanega niti pokojninski invalidskega zavarovanja, mečkan pa je silno meglen njihova siceršnja perspektiva. »Po formalnopravno še v delovnem razmerju, nima kakršnih pogojev za pridobitev pravic iz naslova brezposelnosti na zavodu za zaposlovanje smo invalidsko podjetje,« smo v stečaj...«

No, kot je zvedel na tej vni konferenci, ovir za stečaj ne bi bilo več, ker se je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve odločilo Sovič zeti status invalidskega podjetja. »Po vsem, kar smo doživeli, to nedvomno pametna poteza je te novice razveselilo,« po krajšem razmisleku pa zagrenjeno dodal: »Je pa žal, če je to dobra rešitev, invalidi imamo namreč zelo možnosti za kakšno drugo služev.«

Pa smo spet na začetku

ŠTRAJK ZA STEČAJ

Še pomnite, tovariši: v zadnji številki lanskega letnika DE smo v članku »Upor ubogih par« zapisali, da so se delavci črnoma-ljskega podjetja Tergusa s svojim v. d. direktorja Zdenkom Moharjem le dogovorili o »načinu izplačila osebnih dohodkov in dru-

dni jasno, kaj bo z dogovorom o izplačilu plač, ker je v pogovoru z nekim podjetjem, ki bi se vključilo v sanacijski program«. Katerim, tega ni povedal. Je bil pa bolj odločen, ko je dejal, da prepoveduje stavko v prostorih Tergusa...

tar območne organizacije ZSSS Bele krajine Jožef Kočevar, ko jih je seznanil, da bo sindikat prek sodišča vodil postopek za izterjavo plač.

Kot nam je ob zaključku redakcije sporočil predsednik zbora Franc Panjan, bodo dela-

vci Tergusa do petka (19. 12.) stivali v prostorih podjetja. Če pa z vodstvom podjetja ne bo prišlo do »splošno ljivega dogovora«, se bo v ponedeljek (22. 12.) nadaljevala v prostorih črnoma-ljske podružnice Dole banke, »ki je največja obremenjena pa tudi delna so za nastali položaj«. Od takrat do zahtevali, naj sproži postopek...

Kaj so se 18. decembra lani delavci Tergusa dogovorili z v. d. direktorja Zdenkom Moharjem? Da morajo biti plače za avgust poravnane do 27. decembra 1995, za september do 31. januarja, za oktober do 28. februarja, za november in december ter regres za leto 1995 pa do 15. aprila 1996.

gih obveznosti« za avgust, september, oktober, november in december 1995. Čeprav naj bi v. d. direktorja ta dogovor overili tudi pri notarju, »da bo ja držal«, se ni zgodilo še nič.

Pač! Ker so delavci Tergusa že peti mesec brez plač in ne vedo več, kako naj preživljajo sebe in svoje družine, so se ta tork v prostorih podjetja spet zbrali na zboru delavcev. Predsednik zbora Franc Panjan jim je povedal, kar je slišal od gospoda Moharja: namreč, »da naj bi bilo v roku dveh

S temi besedami je zbor kajpak še bolj vznejevoljil, saj so delavci domala v en glas zahtevali, naj se napovedana stavka začne takoj. »Nimamo kaj izgubiti,« je obveljalo, »lahko pa dobimo, kar terjamo!« Terjajo pa poravnavo vseh zaostalih obveznosti – izplačila plač in dela regresa – in spoštovanje že omenjenega dogovora, ki so ga s tedanjim v. d. direktorja Zdenkom Moharjem dosegli 18. decembra lani in ki ga menedžer Miro Hanžel zdaj zavrača. Pri nameri jih je opogumil tudi sekre-

V torek molk na Radiu Slovenija

Kolegice in kolegi z Radia Slovenija so za torek, 23. 12., napovedali stavko. Kot smo zvedeli, bodo stavkali za izpolnjevanje določil kolektivne pogodbe za poklicne novinarje, nekaterih delodajalec še niti po dobrih štirih letih ni izpolnil ne spoštuje dogovora, ki ga je o tem podpisal konec 1994. Zato bodo tokrat stavkali do izpolnitve svojih zahtev.

Hkrati z radijskim tudi v vseh drugih novinarskih sindikatih RTV Slovenije ta čas poteka preverjanje pripravljenosti članov SNS, da bi tudi ti – če delodajalec do 22. t. m. ne bo izpolnil svojih obveznosti iz kolektivne pogodbe – napovedali stavko.

Sindikat novinarjev DE podpira zahteve svojih kolegov z RTV Slovenija!

KULTURA JE PRIDOBILA STATUS, KI NI ODVISEN OD TEKOČE POLITIKE IN NI VEČ PREDMET POLITIČNIH MANIPULACIJ

"Kultura je pridobila status, ki ni odvisen od tekoče politike kot včasih, ko je bila bodisi predmet politične promocije bodisi manipulacije. Zdaj je veliko bolj avtonomna. Se pa v nekaterih elementih še vedno da izrazito zapeljati, strankarski forumi so denimo izrazit tak tip delovanja, ki s kulturo pravzaprav manipulira."

*Jože Osterman,
državni sekretar
v ministrstvu
za kulturo*

PANORAMA

Kje smo zares z Italijo

**ČIM SMO
PRISTALI NA
TEZO O GESTI
DOBRE VOLJE,
JE ITALIJA
ZACELA
SVOJO IGRO**

"Nanizanko so na italijanski strani sestavljale izsiljevalne wise guy pogruntavščine, temelječe na neprebavljenem iredentizmu. Na njem je gradila predvsem tržaška desnica. Ob nenehni politični nestabilnosti je zgodba postajala občasno uporabna še za razumnejše italijanske stranke. Te so začele prikrivati svoje prave interese s postavljanjem o nacionalnem interesu."

SLOVENIJA NA DOBRI POTI, VENDAR NE ZARADI PRIVATIZACIJE

"Opozoriti velja, da se v Sloveniji končuje prva privatizacijska faza in se ponekod že začne druga faza lastninjenja, katere glavna značilnost je povečana stopnja brezposelnosti. Če pride do prevlade zunanjih lastnikov, torej skladov, ki pa nimajo interesa postati aktivni lastniki v posameznem podjetju, je njihova glavna naloga povečati njegovo vrednost podjetja in ga čimhitreje dobro prodati. V skladih so zaposleni v glavnem finančni strokovnjaki, ki imajo nalogo obdržati lastništvo zgolj v podjetjih, ki so že do sedaj delala z dobičkom."

Mariborčani se že pet let sprašujejo, kdo jim v mestu dejansko vlada

VLADA MARIBORU »FANTOMSKA KOALICIJA«?

"Nekateri mestni svetniki so prepričani, da župan uživa močno podporo pri novem vodstvu socialdemokratske stranke. V tej stranki so na izredni, za javnost zaprti seji predstevstva v decembru ob prisotnosti Janeza Janše zamenjali ključne ljudi v vodstvu mestnega odbora stranke."

Španski kompromisni predlog – slovenska zmešnjava

Najnovejši namigi iz Rima (premier Dini, zunanja ministrica Agnellijska), da bi bila italijanska vlada pripravljena urejati vprašanja slovenskega pridruženega članstva po formuli španskega kompromisnega predloga, so presenetili Slovenijo.

Potem ko sta slovenski ministrski predsednik in zunanji minister »pozitivno« ocenila italijansko »pripravljenost«, se je oglašil Lojze Peterle, predsednik koalicijske Slovenske krščanske demokracije in povedal, da on in vodja druge koalicijske stranke Janez Kocijančič, predsednik Združene liste socialnih demokratov, sploh ne poznata španskega kompromisnega predloga. Hkrati se je v Delu pojavila serija člankov z ugibanji, kateri španski kompromisni predlog imata italijanski premier in zunanja ministrica sploh v mislih, ker naj bi obstajala dva in morda celo tretji. Za popolno zmedo so poskrbele še dodatne ugotovitve, da prihajajo v zvezi s tem iz Drnovškovega kabineta in iz zunanega ministrstva nasprotujoča si pojasnila. Ob tem so opazovalci opozorili da je italijanska zunanja ministrica 5. decembra 1995 izjavila, da je Slovenija »zavrnila paket predlogov španskega predsedstva EU«. V intervjuju za Delo je Zoran Thaler 9. decembra 1995 izjavil, da bi bil on sprejel španski predlog, premier pa ga je zavrnil. »Dne 4. decembra 1995 je vlada s posebno izjavo sporočila, da je (brez španskega predloga) pričakovala, da bo svet ministrov Evropske unije na sestanku v Španiji odobril podpis asociacijskega sporazuma s Slovenijo. In dne 30. decembra, da je španski predlog sprejemljiv« (Delo, 11. januarja 1996).

Po prvi inačici madridskega kompromisnega predloga bi morala Slovenija še pred sprejetjem v pridruženost članstvo ustrezno urediti odprta bilateralna vprašanja z Italijo, glede tega podpisati ustrezni sporazum z Italijo in predlagati državnemu zboru spremembo zakona o lastnini in drugih stvarnih pravicah. Po drugi inačici španskega kompromisnega predloga pa naj bi se italijansko-slovenska vprašanja urejala »v procesu«, in dvostranski dogovor ne bi bil pogoj za sprejem v pridruženost članstvo.

V takšnih razmerah bi slovenska vlada morala takoj poskrbeti za zelo jasno pojasnilo, kaj je njeno tokratno izhodišče za pogovore z Italijo. Namesto tega pa se je skupaj s komentatorji zapletla v protislovna ugi-banja in pojasnjevanja, katero varianto madridskega kompromisnega predloga je imel v mislih italijanski premier Dini, ko je sporočal v Ljubljano in v svet italijansko »dobro voljo« v odnosu do Slovenije.

Prav tako bi morali pristojni iz vlade povedati, zakaj dva izmed treh vladajočih koalicijskih partnerjev (kot trdi Peterle) sploh ne vesta, kaj naj bi vseboval španski kompromisni predlog.

»Čudna« Drnovškova izjava ni čudna

Komentator Večera se čudi in hujuje nad premierom Drnovškom, ker je menda po sestanku s predstavniki Slovenske ljudske stranke (nedopustno) izjavil, da smo »prišli do točke, ko se bomo morali odločiti, ali bomo vprašanje pridruženega članstva za določen čas odložili, saj so pogoji, ki jih postavlja Evropska zveza, predvsem pa Italija, nesprejemljivi, ali pa se bomo odločili, da bi bilo to za Slovenijo preveliko tveganje«.

Drnovšek s to izjavo pač ni ničesar prejudiciral ali spreminjal svojega mnenja, kot mu očita komentator Večera, saj je samo jasno opredelil dilemo, pred katero ni samo slovenska vlada, ampak vsi slovenski politični akterji. Ta jasna ločnica med eno in drugo izbiro je v aktualnih slovenskih zunanje-političnih razpravah in prerekanjih preveč zakrita in v senci različnih političnih iger. Seveda pa je res, da bi morala predvsem vlada nuditi največ prepričljivih dokazil za odločanje v eno ali drugo smer, posamezne stranke pa bi se morale v zvezi s tem tudi bolj določno opredeliti.

Vsekakor pa premier ni kategorično spreminjal svojega stališča, kot mu očita Večerov komentator. Predvsem ni dejal, da bo morala Slovenija »znova premisliti«, ampak da se bo morala odločiti med danimi možnostmi in v tem sklopu tudi ugotoviti, ali so pogoji, ki jih postavlja Evropska zveza, predvsem pa Italija, sprejemljivi ali ne.

(Ne)usklajeni pomladniki – »nesmiselno in smešno«

Le polovično uresničeni načrt premiera dr. Drnovška, da se bo o najpomembnejših zunanje-političnih in notranje-političnih temah pogovarjal z liderjema opozicijskih strank – Slovenske ljudske stranke in Socialdemo-

kratske stranke Slovenije, je med drugim pokazal kar nekaj zanimivih »gibanj« znotraj opozicijskih in pozicijskih strank »slovenske pomladi«.

Drnovškovo otipavanje z opozicijo je vznemirilo predvsem krščansko demokratskega Lojzeta Peterleta, ki ga sicer obe opozicijski stranki uvrščata med »naravne zaveznike«. Po mnenju nekaterih je Peterle razumel Drnovškovo odločitev tudi kot poskus rovarjenja proti njemu in »izjemni« poziciji njegove stranke v vladi. Hkrati pa se je pokazala tudi velika neusklajenost med Slovensko ljudsko stranko (SLS) in Socialdemokratsko stranko (SDS). Lider SLS Podobnik je Drnovškovo povabilo na sestanek takoj sprejel, Janša pa se je zapletel v »proceduralne« in druge igre, ki naj bi preprečile sestanek med njim in premierom Drnovškom. Podobnik se je prikazal kot človek dialoga, Janša pa kot politik, ki čaka samo »dokončen obračun«, čeprav je še do lani povsem »pragmatično« sedel tako v Peterletovi kot Drnovškovih vladah.

Pomladnikom zavezani Slovenec je najnovejše (neenotno) ravnanje Marjana Podobnika in Janeza Janše takole komentiral: »Očitno je slovenska zunanja politika, ki obsega le ureditev razmerij z našima sosedama (Italija, Hrvaška) in vključevanje v evropske povezave, kljub svoji omejenosti dovolj zanimiva za stranko Marjana Podobnika, saj se je na Drnovškovo vabilo odzvala že v prvem krogu. Šlo je seveda le za medsebojno otipavanje in mehčanje SLS, ki se v dirki desnosredinskih možnosti z SDSS in SKD čuti nekoliko odri-njeno. SLS je očitno presodila, da ne gre zamuditi redkega Drnovškovega povabila, čeprav Drnovškova delegacija ni bila strankarska, ampak eldesovskovladno sestavljena z ministri LDS, ki jim predsednik vlade najbolj zaupa (Mitja Gaspari, Zoran Thaler in Tone Rop)... Janša se je naknadne-mu pokrivanju zablod pri politiki slovenskih državnih interesov spretno izognil, in kot kaže, do srečanja z Drnovškom ne bo prišlo. Predsednik SDSS je očitno presodil, da mu druženje s prvakom LDS, potem ko nanj že vse leto naslavlja uničujoče kritike, ne bo koristilo, kvečjemu škodovalo, saj v njegovo koalicijo pred volitvami ne name-rava vstopiti, konec leta pa naj bi tako ali tako prevzela oblast stranke slovenske pomladi. Stranke slovenske zime naj bi na teh volitvah po teh pričakovanjih pogore-le...«

Pomladnik Marjan Podobnik je na pogovoru s predsednikom vlade predlagal, da naj bi za obdobje pred volitvami formalni nekakšno tehnično vladno strokovnjakov. Pomladniku Janši pa se zdijo pogovori o spremembah v vladi »nesmiselni, prepozni in smešni«. Sedanja vlada je po njegovem mnenju »podjetje, ki se mu življenje izteka...«

Blokada – konstruktivna destruktivnost

Vodstvo Slovenske ljudske stranke se je živčno odzvalo na naslednje besede Mirana Potrča, vodje poslanske skupine Združene liste, na tiskovni konferenci ZLSD: »Očitno je, da bodo opozicijske stranke v predvolilnem letu poskušale blokirati delo državnega zbora z interpelacijami, vlaganjem amandmajev, obstrukcijami in izrednimi sejami.«

»Omenjena izjava Mirana Potrča je za poslansko skupino SLS žaljiva, predvsem pa neupravičeno blati delovanje opozicije v državnem zboru,« piše v izjavi Slovenske ljudske stranke. »Poslanci SLS bodo tudi v letu 1996, ki je volilno leto, konstruktivno in odgovorno sodelovali pri delu državnega zbora. To pa pomeni, da bodo poskušali zboljšati zakonske osnutke, ki jih je predlagala vlada, in sicer tako, kot je uveljavljeno v parlamentarni demokraciji – z vlaganjem amandmajev (če želi Potrč to preprečiti, potem naj predlaga spremembo poslovnika, s katero bo opoziciji onemogočeno vlaganje dopolnil). Poslanci SLS bodo tudi v letu 1996 podpisali tiste interpelacije o delu ministrov, pri katerih obstajajo dokazljivi argumenti, da so kršili ali kako drugače ravnali neodgovorno (mimogrede, trdno stojijo argumenti za interpelacijo ministra dr. Maksa Tajnikarja). Poslanci SLS bodo tudi v tem letu podprli, po možnosti s čim širšim konsenzom poslancev vseh strank, sklic izrednih sej državnega zbora, na katerih bo obravnavana problematika o najbolj žgočih nacionalnih vprašanjih: na primer iskanje konsenza pri zunanje-političnih vprašanjih Slovenije, finančna in druga vprašanja nasleđstva nekdanje skupne države, spopad s korupcijo in drugimi oblikami organiziranega kriminala v slovenski družbi. Če je za Mirana Potrča tako delovanje SLS kot najmočnejše opozicijske stranke »blokada državnega zbora«, potem so to načela parlamentarne demokracije, ki so za SLS tuja in jih ne sprejema.«

Miran Potrč, vodja poslanske skupine Združene liste socialnih demokratov v odgovoru na očitke iz SLS piše, da mu je »opravičevanje ravnanja Slovenske ljudske stranke (SLS) razumljivo, saj si volivke in volivci žele strpnejši dialog in večjo učinkovitost dela Državnega zbora in tudi niso naklonjeni prepričnim poslancev, pogosto v celoti nepovezanih z vsebino vprašanj, ki jih obravnavamo, najbolj pa obsojajo namerno zavlačevanje sej in zlasti odsotnost poslancev, ki onemogoča odločanje.«

Miran Potrč poudarja, da se je ob pripravi poslovnika zavzemal za uravnotežen položaj opozicije in da imajo po poslovniku državnega zbora opozicijske stranke več možnosti vpliva na delo in na oviranje dela parlamenta kot v večini parlamentarnih demokracij. »Opoziciji ne oporekam pravice, da poslovniške možnosti uporablja in tudi zlorablja. Na tiskovni konferenci sem jo celo pohvalil, da se je za takšno ravnanje zelo dobro usposobila. Opozoril sem le, da s tem pomembno vpliva na delo državnega zbora in ga mnogokrat blokira. K temu pomembno vpliva tudi ravnanje SLS. Gre za dejstva in poznajo jih vsi, ki bliže spremljajo delo državnega zbora. Če bi se ta praksa nadaljevala, ga bo to res blokiralo.«

Potrč piše, da za funkcioniranje državnega zbora nosijo odgovornost tudi poslanci koalicijskih strank, hzato je Združena lista poleg Demokratske stranke pobudnik dogovora vseh poslanskih skupin v državnem zboru o programu in načinu dela Državnega zbora v volilnem letu 1996.

Na koncu svojega odgovora SLS Potrč pravi, da bo »vesel, če bo poslanska skupina SLS ravnala, kakor piše in govori. Največje zavajanje javnosti namreč je, ko se hkrati prikazuje zelo konstruktivna, spravišiva in pripravljena na sodelovanje, po drugi strani pa je njeno ravnanje v Državnem zboru povsem drugačno in izrazito destruktivno.«

Slovenska ljudska stranka na Potrčev odgovor ni odgovorila.

Bučarjeve »prekoračitve« – predsednikova »pooblastila«

Zadnjič je poslanec dr. France Bučar dejal, da »predsednik države pogosto prekorači svoja pooblastila. Funkcije predsednika države so pri nas omejene izključno na predstavljanje države, na imenovanje veleposlanikov, na določene funkcije v zvezi z razpisovanjem volitev, imenovanjem mandatarja, razglasitvijo izrednega stanja. Predsednik sam pa ne more iti v tujino zastopati države, razen v strogo protokolarnem smislu, drugače pa mora imeti za to pooblastilo državnega zbora.«

Bučarjevo »teorijo« je Zorna Senkovič v Dnevniku takole konkretiziral: »Slovenija vztrajno in nezadržno piše nove svetle strani v teoriji diplomacije in mednarodnih odnosov. V celoti lahko prikramo, potrdimo in podpremo poslanca dr. Bučarja akcijo nadaljnjega omejevanja gibanja in govora predsednika države v nepredsedniškem sistemu, kakršen je naš. Predsednik (Kučan, kdo pa drug) ne more, pravi (Bučar, kdo pa drug), kar v tri dni potovati po svetu in zastopati države, razen v strogo protokolarnem smislu! Kot naš prispevek procesu postavljanja predsednika države na pravo mesto predlagamo kodificiran pogovor slovenskega predsednika s tujimi predsedniki držav, ki bo nedvomno zapisan v vseh diplomatskih učbenikih znanih svetovnih univerz. Za primer vzemimo hipotetični obisk v Indoneziji, ki je denimo znana tudi dr. Bučarju, ker je v tej državi (ob spremstvu soproge) nekoč (kot predsednik parlamenta – op. p.) kupoval premož za slovensko prestolnico.«

»Gospod predsednik Slovenije, lepo, da ste prišli!«

»To mi je omogočil slovenski parlament po celonočni izredni seji!«

»Menim, da Indonezija in Slovenija zelo dobro sodelujeta.«

»Vreme v Sloveniji je v tem času mokro, vetrovno in občasno sneži. Kako pa kaj vaša soproga?«

»Predlagamo, da čimprej sklenemo meddržavne sporazume o fitopatološki službi, varstvu mikroorganizmov, konvencijo o hladilnih sistemih in dogovor o nemotenem cestnem prevozu opic.«

»Moja soproga kuha odlične ajdove žgance s kislim zeljem!«

»Prepričan sem, gospod slovenski predsednik, da ne nasprotujete večdnevne sestanku gospodarstvenikov obeh držav.«

»Te dni sem odprl dva gasilska domova, pevsko tekmovanje zajčkov na Goljavi in ob vseh praznikih izobešam državno zastavo.«

»V pacifiškem bazenu smo zaskrbljeni zaradi vaših težav z Evropsko unijo!«

»Kot pravi stari slovenski pregovor, seštevek kvadratov nad katetama je enak kvadratu nad hipotenuzo!«

»Upamo, da vas naš premož dobro greje.«

»Obiščite Slovenijo konec maja. Takrat je na Šmarni gori najlepše!«

Kdo je bolj papeški – zlorabljanje papeža

Letošnji obisk papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji očitno ne bo minil brez (številnih) političnih iger in igrice, v katerih bodo poskušali »prav« po vsej sili (in z vsemi sredstvi) kompromitirati »sumljive«.

Andrej Šter (SKD), minister za notranje zadeve in predsednik državnega pripravljalnega odbora za organizacijo obiska papeža Janeza Pavla II., je dal te dni zelo čudno in vznemirljivo izjavo: »Po prvem obisku delegacije iz Vatikana smo opravili delov-

ne ogled vseh načrtovanih lokacij in navezali stike z lokalnimi oblastmi. Ne skrivam, da je zame glavni problem to, da država včasih daje vtis, kot da noče vedeti, da je povabila papeža Janeza Pavla II. na obisk. To se nanaša zlasti na temeljna prizadevanja organizacijskega odbora, da bo obisk varen in protokolarno korekten. Želim si, da bi lahko bila Slovenija ponosna na ta obisk in da bi ga izkoristila za to, da se svetu prikaže v pravi luči. Mislim, da je lahko ta podoba zelo pozitivna in lepa, lahko pa se vse sfiži, in takrat bo to res dogodek leta. V negativnem smislu seveda!«

Notranji minister je dolžan vsaj eno »preciziranje«: katera država, kateri njeni deli (morda njegovo notranje ministrstvo?) »nočejo vedeti«, da so povabili papeža? Ali pa se morda skuša s takšno posplošeno (in neodgovorno) izjavo sužerirati, da delu sedanje oblasti pač ne kaže verjeti v iskrenost povabila papežu?

Medtem ko ministre Šter opozarja na »pozabiljo« državo, pa Slovenec ironizira prizadevanja predsednika države Kučana in ljubljanskega župana dr. Dimitrija Rupla, v zvezi z izgradnjo nunciature v Ljubljani. »Nekdanja člana monolitne organizacije,« piše Slovenec, »skušata biti v očeh evropske javnosti svetovljana in družno odstranjujeta zadnje ovire, da bi letošnjega maja, ko bo Slovenijo prvič obiskal poglavar Katoliške cerkve papež Janez Pavel II., v ljubljanskem Trnovem položili temeljni kamen za nunciature novega papeževega odposlanca ... Smo v letu državnih volitev, v zgodovinskem letu papeževega obiska in v javnosti je treba ustvariti vtis, da se nekdanji predstavniki partije vedejo kot demokrati. Vendar pridobitev lokacije za nunciature ali podaritev nabožnih poštnih znamk papežu s strani predstavnika slovenske pošte, to so bolj ali manj le simbolna dejanja in ne morejo odstraniti resničnih težav med Cerkvijo in državo, ki se po odjugi celo večajo ...«

Janša – »nezaslišan pritisk«

Istega dne, ko je Janez Janša predsednik Socialdemokratske stranke Slovenije, na svoji tiskovni konferenci dejal, da se je »precej zmanjšala proračunska postavka za ustavno sodišče«, kar je, po njegovih besedah »nezaslišan pritisk dela koalicije na delo najvišjega vrha sodne oblasti«, so predsedniki treh vladajočih koalicijskih strank – Drnovšek (LDS), Peterle (SKD) in Kocijančič (ZLSD) sklenili, da je treba v proračunu zagotoviti denar za preureditev oziroma razširitev prostorov Ustavnega sodišča.

Kljub temu bi bilo dobro, če bi Janez Janša določneje povedal, na kakšno zmanjševanje proračunske postavke za ustavno sodišče je mislil, ko je podal pogubno oceno sedanje koalicije, nujno pa bi bilo tudi pojasnilo vladajoče koalicije.

Vsekakor pa bi bilo zelo nevarno, če bi kar tako sprejeli logiko, da črtanje (dela) zahtevanega denarja za Ustavno sodišče, ob podobnem (varčevalnem) črtanju denarja za druge (prav tako pomembne) državne institucije že a priori pomeni »nezaslišan pritisk«. Čudno in nedopustno bi bilo, če bi bilo edino ustavno sodišče v svojih »gmotnih pravicah« izvzeto pri restrikcijah, ki veljajo za druge, še zlasti čudno, če bi to kar tako zahteval Janez Janša, ki sicer vlado kar naprej napada zaradi previsokega proračuna.

Dober učbenik – neumni učitelji in dijaki

Učbenik Slovenski jezik in sporočanje 1, ki ga je napisal prof. dr. Jože Toporišič, je naletel na številne kritike staršev, profesorjev in nekaterih jezikoslovcev. Zdaj pa je, kot piše Dnevnik, tudi anonimna anketa, v kateri je sodelovalo 99 gimnazijskih profesorjev in 419 dijakov z enajstih srednjih šol z gimnazijskim programom, opozorila, da gre za »nenavaden učbenik«. Anketa je pokazala, da je v prvem letu uporabe učbenik uporabljalo – vsaj delno – več kot 80 odstotkov profesorjev in več kot 90 odstotkov dijakov. Na vprašanje, ali lahko s tem učbenikom profesorji dosegaajo cilje pouka, zapisane v katalogu znanj, pa je z da odgovorila le petina profesorjev (za odgovor delno se je odločilo 67 odstotkov). Da je učbenik po vsebini zelo zahteven, je menilo tri četrte vprašanih profesorjev in 67 odstotkov dijakov. Da je učbenik primerno zahteven, je menila le desetina vprašanih profesorjev in slaba tretjina dijakov. Na vprašanje, ali se lahko določene snovi iz učbenika dijaki naučijo sami, brez pomoči učitelja, je negativno odgovorila dobra polovica profesorjev in skoraj 60 odstotkov dijakov. O zahtevnosti učbenika govori tudi podatek, da 67 odstotkov profesorjev ni predelalo vseh sklopov v učbeniku, kar 10 odstotkov pa jih na to ni odgovorilo. Po mnenju dijakov to ni uspelo 88 odstotkom profesorjev... (Dnevnik, 11. januarja 1996)

Večer poroča, da je strokovni svet za šolstvo ocenil rezultate ankete kot pozitivne za učbenik. Z učbenikom torej ni nič narobe, problematični naj bi bili profesorji in dijaki. Morda pa bi lahko rekli tudi drugače – da je »čast« učbenika in njegovega avtorja pomembnejša od vsega drugega?!

Pripravil: J. K.

ODMEVI

DOGODKI

Jože Osterman, državni sekretar v ministrstvu za kulturo:

KULTURA JE PRIDOBILA STATUS, KI NI ODVISEN OD TEKOČE POLITIKE IN NI VEČ PREDMET POLITIČNIH MANIPULACIJ

Panorama: Glede na to, da se je ravno začelo novo leto, vas najprej sprašujem po kulturni bilanci minulega leta, seveda z vidika dela vašega ministrstva.

Osterman: Mislim, da je prvi uspeh, in sicer je bilo to že decembra 1994, sprejem kulturnega zakona oziroma zakona o zagotavljanju javnega interesa na področju kulture, kot se imenuje. Za njim je namreč strnjeno vse sistemsko delo tega ministrstva v zvezi z organizacijo in funkcioniranjem kulture, tiste seveda, ki je v domeni države. Na osnovi tega smo precej lažje delali in uredili kar nekaj sistemskih zadev. Če začnem na koncu, z decembrom, na zadnji izredni seji parlamenta je bil sprejet zakon o skladu za ljubiteljske dejavnosti, ki je po moji sodbi zelo pomemben.

Panorama: V čem pa je ta pomen?

Osterman: Sodim, da je ljubiteljska dejavnost eno tistih področij, ki ga je slovenska kulturna politika najbolj konstruktivno uspela integrirati v druge zvrsti kulture. V drugih državah je ljubiteljska oziroma amaterska kultura, kot pravi, vendarle neke vrste geto in zelo malo vpliva na siceršnje kulturno življenje in kulturni standard nasploh. Pri nas pa pomeni integralni del kulture in vstopa v nacionalni kulturni program. Tega v drugih državah skoraj ni, tako da gre za veliko razliko.

Panorama: Na sistemskem področju ste se lotili še drugih zadev.

Osterman: Uredili smo tudi, zaenkrat samo formalno, položaj samostojnih kulturnih ustvarjalcev. Zožili smo seznam tistih poklicev, ki lahko stopajo v ta status. Ta status preprosto ni več potreben zaradi registracije zasebniškega dela, za to so drugi zakoni, zato smo razvid del zožili. V letošnjem letu bomo poskušali uvesti še nekatere pomembne sistemske olajšave za samostojne kulturne ustvarjalce. Precej temeljito smo zgorali ledino pri varstvu avtorskih pravic. Sorazmerno odmevne so bile akcije pri preprečevanju piratstva pri avdio in video produkciji in pri urejanju malih avtorskih pravic. Skrb nad izvajanjem tega zakona je prevzel urad za industrijsko lastnino, drugače Slovenija že postaja sorazmerno urejena država na področju avtorskih pravic. Če izhajam iz tega, potem lahko rečem, da je standardizacija, oziroma vse večje poravnavanje Slovenije v kulturni politiki na ravni Evrope, eden ključnih uspehov. Za to je bilo po letu 1990 potrebno veliko trdega dela in mislim, da smo bili uspešni. Trdim, da je Slovenija obdržala v kulturi vse svoje organizacijske prednosti, ki so se izkazale za dobre, hkrati pa je z nekaterimi standardi prišla na evropsko raven.

Panorama: Kaj pa slaba plat dela, pomanjkljivosti, slabosti, tisto, česar niste uspeli urediti ali česar se niste lotili?

Osterman: Neuspeh za nas je slabo uveljavljanje lokalne samouprave, ki zelo prizadeva kulturo. Kultura je v zakonu o lokalni samoupravi vendarle opredeljena kot precej poljubna zadeva. Prav zaradi tega je bilo pri uveljavljanju normalnih kulturnih standardov v nekaterih novih občinah kar nekaj težav. Za to niso bile krive samo občine, tudi finančni parametri, ki jih za tako imenovano kulturno porabo priznava država, so prenizki. To je eden največjih problemov, ki smo ga šele zdaj opazili in ga bomo morali urejati. Prizadeva zlasti knjižnice, ljubiteljsko kulturno dejavnost - zdaj smo uredili, da vsaj del, strokovna služba, ne bo več ogrožena, kar pa ne pomeni mnogo. Nadalje prizadeva vse mednarodne akcije, ki so ponekod povsem v zraku. Najbolj pa prizadeva investicije v kulturo, saj ministrstvo za finance zaradi omejenega obsega proračuna ni priznalo investicijskih sredstev v maso dovoljene porabe. Tega letos ni mogoče več ponoviti, tega ne bi mogli več podpirati in to je tista zadeva, kjer bi morali zaostriti stališče, če bi se tak odnos do investicij ponavljal. Ko govorimo o neuspehih, moram poudariti, da smo skrajno nezadovoljni s tem, da davčna politika ni v minulem letu doživela nobenih sprememb, ki bi olajšale delo na kulturnem področju. Je sicer slaba tolažba, vendar tudi druga področja niso pri tem dosegla izboljšav. Lahko razumem težave države in njeno trdo ravnanje, vendar za kulturo to gotovo ni sprejemljivo in treba bo nekaj narediti. Davčne olajšave so bistven del kulturne politike, če jih ni, potem naša kulturna politika nima instrumenta, s katerim bi jo uveljavljal.

Panorama: V lanskem letu je bil pri vladi ustanovljen novi svet za kulturo, ki bo vladi strokovno svetoval pri oblikovanju kulturne politike.

Osterman: Ustanovili smo svet za kulturo, ki pa smo ga slabše ali manj zadovoljivo servisirali. Ta svet se trenutno zelo natančno in zelo ambiciozno ukvarja s pripravo nacionalnega kulturnega programa, kjer smo nekoliko v zamudi tudi zaradi naših lastnih strokovnih nezmožnosti, da bi v celoti lahko s strokovnimi podatki

Ljubiteljska kultura del nacionalnega programa • Nova lokalna samouprava zelo prizadeva kulturo • Strankarski forumi s kulturo manipulirajo • V naslednjih letih bo potreben investicijski val • Poslanci v državnem zboru imajo razumevanje • Začetek delovanja sklada za ljubiteljsko dejavnost najpomembnejša letošnja naloga • Načini državne podpore knjigi niso najboljši • Primer z vrnitvijo Jožefove cerkve je sam gotovo nepolitičen

in usmeritvami pokrili to, kar svet za kulturo pričakuje. Moram biti samokritičen in priznati, da se ministrstvo za kulturo šele prilagaja in usposablja, da bo bolj analitsko in raziskovalno sposobno kreirati take dokumente. Tako mislim, da dr. Matjaž Kmecl kot predsednik sveta ni posebej zadovoljen z delom sveta in samega ministrstva.

Panorama: Doslej sva govorila predvsem o sistemskih vprašanjih, uspešno pa ste premagovali tudi vrsto konkretnih težav.

Osterman: Nekaj premikov je gotovo bilo na investicijskem področju, ti niso nepomembni. Navsezadnje, praktično končani sta investiciji v SNG Maribor in PDG Nova Gorica. Slovenija ima dejansko dve novi gledališči in anuitete zanj so praktično plačane. Vesel sem nove pridobitve na Bledu, kjer smo odkupili Pristavo za potrebe promocijskega in likovnega središča. Zdaj se intenzivno pogovarjamo, kako bo stvar oživevala. Lahko omenim še sorazmerno ugodnejše stanje pri kulturnih spomenikih, kjer smo poskrbeli tako za zaščito kot revitalizacijo. Velik uspeh je bila tudi mednarodna promocija Slovenije, zlasti na področju gledališča. Pandur in Slovensko mladinsko gledališče sta uspela v Južni Ameriki in s tem odprla vrata k najbolj znamenitim evropskim referencam na področju gledališča. Tudi alternativa je v skladu s svojimi siceršnjimi sposobnostmi veliko gostovala in nas dobro promovirala. Glavne promocijske akcije pa se na osnovi tega obetajo šele letos. V mislih imam kulturno prestolnico Kobenhavn, pa Plečnikovo razstavo v Pragi. Sorazmerno ugodna produkcija vseh vrst razstav, gledaliških in glasbenih prireditev tudi priča, da ta sistem organiziranja slovenske kulturne ponudbe in institucij deluje razmeroma normalno, vsekakor pa je deloval za spoznanje na boljših osnovah kot leta 1994. To pa tudi ni malo, in če bo to izboljšanje postalo trend, potem je to znamenje, da bomo počasi prišli na raven leta 1990. Znano je namreč, da je leta 1991 kultura izgubila okoli 25 do 30 odstotkov sredstev. To pa je tako velik minus, da ga je mogoče v urejeni državi kompenzirati v desetletju, če ne dveh.

Panorama: Po tem, kar pripovedujete, bi težko rekli, da je kultura v stagnaciji. Gre za trditve s posveta kulturnikov, ki ga je nedavno sklical državni svet.

Osterman: O stagnaciji bi težko govorili. Ta pomeni stanje, ko se nič ne spreminja, mislim pa, da tako hudo gotovo ni. Stagnacija zlasti pomeni

odsotnost idej, o tem pa bi težko govorili. Navsezadnje naj opozorim, da se na primer knjižničarska mreža s svojim informacijskim sistemom sorazmerno hitro prilagaja potrebam modernega uporabnika, četudi na drugi strani odsotnost investicij v objekte in pomanjkanje denarja za odkupe dejanske hromi knjižnice, ki se prav zato ne morejo razviti v moderne družbene centre. Je pa vse nastavljeno, tudi zakon, ki je pred sprejemom, teži k temu. O stagnaciji ne more biti govora. Knjižnice se sedaj priklapljajo na enoten sistem Cobiss, v računalniško mrežo je bilo investirano veliko denarja in to gotovo pomeni razvoj. O gledališčih sem že govoril, navsezadnje dve novi hiši porajata bistveno boljše pogoje dela. Pri filmu, ki je dobil novi filmski sklad, morda na zunaj ni videti novih ustvarjalnih podvigov, vendar je materialno zaledje toliko okrepjeno, da se bo vzpostavil bolj pregleden produkcijski sistem. Ta bo temeljil na racionalnejši in pravičnejši distribuciji denarja. O varstvu kulturne dediščine sem nekaj že povedal. Razvili smo upravo za kulturno dediščino, z novim zakonom, ki je pred vrati parlamenta in bo eden težjih, bomo razvili transparenten sistem. Ta bo manj delal na obnovi, gradbenih posegih in bolj na strokovni skrbi, evidentiranju, spremljanju postopkov, nadzoru vanju stanja. Na vseh področjih se torej kar veliko spreminja in učinki so zlasti na nekaterih področjih kar vidni. Pri filmu ne, pri varstvu dediščine že, pri gledališču tudi, pri knjižničarstvu v določeni meri - tudi odvisno od lokalne oblasti.

Panorama: Kaj pa na področju založništva?

Osterman: Za založništvo moram priznati, da je država to področje spustila iz rok. Skoraj v celoti se je preselilo v zasebne roke. Tukaj šele vzpostavljamo ali poskušamo vzpostavljati nekatere točke, kjer bi bil javni interes neposredneje zastopan. Samo, založništvo bo kljub temu v glavnem prepuščeno podjetniškim spodbudam.

Panorama: O stagnaciji pa torej kljub vsemu ne moremo govoriti?

Osterman: Gre bolj za splošen občutek, ki je v kulturi vedno obstajal, da se nič ne spreminja, da ničesar ni mogoče izboljšati in da je pač treba nenehno tarnati. Zdi se mi, da včasih to ni posebej produktivno. To je prevečkrat tarnanje, ki kulturnikom samim ne pomaga, saj je dokaz, da oni sami niso iniciativni. Sam pa zelo spoštujem to področje dela in mislim, da tako v institucijah kot zunaj njih delajo ljudje skrajno resno in ambiciozno. Že s tem, da se položaj kulture gmotno

spet izboljšuje, je ta dokazala, da gre za urejen sistem, ki ga ni mogoče odriniti kar v kot. Leta 1991 pa se je to zgodilo, kultura je bila sistem, ki je bil očitno razsut in so ga odrinili na stran. To danes ni mogoče, vlada ima razumevanje za kulturo, zlasti pa ga ima parlament. Ta je opravičil veliko, mogočno vlogo in je veliko neposredno pomagal našemu ministrstvu. Kultura je pridobila status, ki ni odvisen od tekoče politike kot včasih, ko je bila bodisi predmet politične promocije bodisi manipulacije. Zdaj je veliko bolj avtonomna. Se pa v nekaterih elementih še vedno da izrazito zapeljati, strankarski forumi so denimo izraziti tak tip delovanja, ki s kulturo pravzaprav manipulira.

Panorama: Ob nastajanju letošnjega proračuna so se kulturi obetali slabši časi. Ste s sedanjim usklajenim predlogom bolj ali manj zadovoljni, je ustrezen?

Osterman: Rekel bom, da smo relativno zadovoljni, oziroma da nismo nezadovoljni, vedno si moraš pustiti nekaj prostora. Seveda je za tako majhno državo, nacionalno državo, kakršna je Slovenija, bolj kot delež proračuna indikativen podatek o deležu v družbenem proizvodu. Znano je Unescovo priporočilo, ki za države, kakršna je naša, se pravi srednje razvite, majhne, z veliko kritično maso institucij, predvideva 1,5 odstotni delež nacionalnega dohodka. Takega deleža nima nobena država v Evropi. Slovenija ga je imela leta 1990, če si jo meril kot republiko, okoli 1,15. Sedaj ta delež po mojih podatkih znaša 0,82 odstotka, leta 1991 pa je bil celo 0,72 odstotka. Povečanje je videti majhno, vendar je pomembno, če se ta trend stalno popravlja. Glede na objektivne okoliščine bi morala Slovenija doseči okoli 1,2 odstotka, kakor je zapisano v nacionalnem programu. S tem bi svoje potrebe zadovoljevali na zelo solidni ravni. Ne glede na skromne

“Kultura je pridobila status, ki ni odvisen od tekoče politike kot včasih, ko je bila bodisi predmet politične promocije bodisi manipulacije. Zdaj je veliko bolj avtonomna. Se pa v nekaterih elementih še vedno da izrazito zapeljati, strankarski forumi so denimo izraziti tak tip delovanja, ki s kulturo pravzaprav manipulira.”

absolutne cifre pa moramo vedeti, da gre za pričakovano povečanje za skoraj polovico. V teh številkah so seveda vštete tudi vse investicije. Kultura bo v naslednjih letih morala iti v investicijski val, ki je zaenkrat zajel šolstvo, ceste in nekaj drugih področij. Kultura čaka, morala pa bo doživeti obdobje štirih, petih let, ko bo investirala v svoje objekte. Zadnji tak val je bil okoli leta 1978, takrat smo v Sloveniji zgradili ali obnovili okoli 300 kulturnih domov in nekaj nacionalnih hiš. Od takrat je minilo dvajset let.

Panorama: Ali sodite, da so namenski tolariji za investicijsko dejavnost na določenih infrastrukturnih področjih v korelaciji s strankarskoasedbo ministrstev?

Osterman: Seveda, mislim celo, da je to eden glavnih temeljev različnih koncesij, ki se jih je dajalo koalicijskim strankam, pri čemer se je Združena lista, katere član sem, odrezala pri teh tolarih najslabše. Nimamo nobenega od namenskih tolarih, znanstveni je propadel, tisto, kar dobiva kultura, zagotavlja zakon, vendar to še ni investicijski tolar. Dobiva večji delež za nakup knjižnega gradiva in za varstvo spomenikov. To štejemo kvečjemu lahko kot postopno normalizacijo stanja na področjih za katere se je država že zdavnaj zavezala, da bo dajala bistveno več sredstev. Kot sem omenil, gre za tolare, ki so bili neke vrste koncesija. Upam, da bo tega vedno manj. Navsezadnje gre za področja, ki naj bi bila v vsaki normalni državi predmet konsenza. Seveda sem prepričan, da Slovenija ceste potrebuje, da potrebuje šole, popolnoma prepričan pa sem tudi, da potrebuje kulturne objekte in naložbe v znanost. Pravzaprav je škodljivo za sama področja, če se jih predstavlja kot stvar strankarskih lobižev. Narobe, treba je iti v parlament in povedati, da gre za jasne in konceptualne zadeve, pretirano in nepravilno je, da se ena stranka hvali s tem kot s svojim dosežkom. To so zadeve, ki so stvar države in nacije, ni jih mogoče predstavljati kot strankarski uspeh.

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

Panorama: Nova lokalna samouprava je na področju kulture povzročila hude težave. Nekaj manj kot 150 novih občin pomeni atomizacijo in pogosto hude težave za kulturno dejavnost.

Osterman: Mislim, da ima lokalna samouprava premajhne pristojnosti na kulturnem področju. Država je izselsala na državno raven veliko večino pristojnosti, ki so se ji zdele pomembne, od prostora, znanosti, socialnih zadev, žal pa je nekatere pristojnosti, ki so tudi pomembne, prepustila kot koncesijo lokalnim skupnostim in zelo megleno določila njihove pristojnosti. Tipični taki stvari sta kultura in otroško varstvo. Težave so v obeh zelo velike. Problem je ta, da se je kultura v občinskem proračunu znašla skupaj na primer s komunalnimi zadevami. Te so poudarjena težava skoraj vsakega kraja in otipljiv interes skoraj vseh prebivalcev. Kultura pa ima določen krog svojih uporabnikov. Župani so kulturo navadno obravnavali zelo rutinsko. Hkrati pa je treba priznati, da je država opravila nekatere preračune v zvezi s prenesenimi nalogami in na osnovi povprečij odtegnila sredstva vsem občinam enako. Izkazalo pa se je, ko je bilo odtegnjenih 18 odstotkov sredstev za opravljanje tako imenovanih skupnih nalog občin, da je določena občina obdržala veliko več kulturnih funkcij kot druge in jih mora financirati, sredstev pa so ji odtegnili bistveno več. Primer za to je Ljubljana, ki je bila s povprečij zelo prizadeta, pa Maribor in nekatere druge mestne občine. Nekatere majhne občine pa so po istem načelu dobile kar lepe denarce, čeprav kulture nimajo razvite. Ponekod so ta denar redistribuirali za druge potrebe. Generalno velja, da naj bi bilo po naših kriterijih v občinah za kulturo porabljeno okoli 4,8 milijarde tolarjev, dejansko pa kaže, da bo porabljeno 5,5 milijarde. To pomeni, da so župani vendarle - to velja zlasti za večja mesta - spoznali, da je na področju kulture več potreb, kot jih predvidevajo enotna merila. Vendar razporedjenost ni enakomerna, tako da slišimo za nekatere v nebo vpajoče probleme na področju knjižničarstva, ki pa so posamični primeri. Ne moremo reči, da je povsod tako. Velik problem je denimo knjižnica v Celju, pa v Novi Gorici, gre za veliki knjižnici, ki terjata veliko sredstev. Prav ti dve mestni občini pa sta izgubili več sredstev, kot sta dejavnosti prepustili drugim.

Panorama: Ali razmišljate o možnih sistemskih rešitvah takih težav?

Osterman: Vidim nekaj sistemskih možnosti, ki jih bo treba uveljaviti. Kulturne programe bo treba pojmovati kot dele nacionalnih programov, ki so prepušteni občinam kot prenesene pristojnosti. Ljubiteljska dejavnost je v načelu stvar, ki je v državnem interesu. Občina jo mora izvajati, čeprav planira sama, ne more pa je ukiniti. Iz te vloge kulture, kot prenesene naloge, bi lahko izvajali možnost za intervencije države, če se stvari ne izvajajo. Se pravi, da bi v takih primerih država lahko intervenirala s svojimi sredstvi in ohranila nujne kulturne programe. To bi bil po moje sistem, ki bi zaščitil smotno prisotnost kulturnih programov prav v vseh okoljih. Upam, da bo ta zavest prodrla in se nam ne bo treba bosti z ustavnim sodiščem glede pristojnosti, ampak se bomo raje bodli o tem, kako dostojno financirati programe, ki so potrebni kot del življenjskega standarda v vsakem okolju.

Panorama: Ali ni nevarnosti, da bi se lokalne skupnosti zanašale na državno intervencijo in denar zavestno prerazporejale za druge namene, češ za kulturo bo že poskrbelo država?

Osterman: Seveda, te nevarnosti se še kako zavedamo. Zelo nevarna past skupnih meril, ki so navadno minimalna, je izenačevanje. Vsi se odločijo, da bodo kulturno dejavnost ohranili na minimalnih standardih. Je pa zame, kot sem omenil, ob bilanci ugodno presenečenje, da so v občinah porabili skoraj za milijardo več. To je dobro, pomeni, da je kulturna funkcija že toliko prišla v zavest, da jo večinoma tudi sfinancirajo. Ne povsod, večinoma pa. Problema, na katerega opozarjate, se zavedamo. Logika, da bi denar

“Ko govorimo o neuspehih, moram poudariti, da smo skrajno nezadovoljni s tem, da davčna politika ni v minulem letu doživela nobenih sprememb, ki bi olajšale delo na kulturnem področju.”

Ni dobro, da se na kateremkoli področju, zlasti pa ne na tako pomembnem, kot je kultura, dogajajo strankarski spori, vendar in Ljubljani je precej tega. Osupnili so me tudi nekateri primeri reševanja kadrovskih vprašanj v zadnjem času na mestnem svetu, ko je vsaj v enem primeru prišlo do uveljavitve nepotističnih teženj. V mislih imam zavod za varstvo kulturne dediščine. Bojim se, da bodo takšne stvari ovirale. Ljubljana je po zastarelih aktih ustanovitelj nekaterih nacionalnih institucij, to utegne ogroziti izvajanje programa skupne dogovorjene kulturne politike. Na drugih področjih česa podobnega nisem opazil. Upoštevati pa navsezadnje moramo, da je kultura odlična možnost za promocijo vsake oblasti. Če to pozitivno vpliva na kulturo v smislu, da dobi nekaj več, potem ta odnos podpiram.

Panorama: Svet za kulturo pri vladi šele pripravlja osnovne strateške dokumente, predstavlja pa strokovno pomoč vladi. Parlamentu naj bi pri obravnavi kulturnih vprašanj pomagala kulturniška zbornica kot najširša asociacija izvajalcev, pa za njeno delovanje ni posebne interesa.

Osterman: Svet je bil ustanovljen z zakonom in lahko predstavlja zelo veliko avtoriteto, zato mu je treba dati kar največjo težo v okviru svetovanja vladi. Med drugim pripravlja nacionalni kulturni program, potem pa ga čaka še vrsta drugih zadev. Kar zadeva kulturniško zbornico, jo zakon omogoča kot možnost. Ministrstvo njene ustanovitve ne bo posebej spodbujalo, saj gre za iniciativno izvajalcev, njihovih društev in samostojnih ustvarjalcev. Posebnega zanimanja ni, že v okviru razprav o zakonu je bila izražena vrsta pomislekov in bojazni. To je možnost, ki bi bila lahko zelo pomembna, očitno pa so v vodstvih društev prepričani, da bi lahko ogrozila njihovo avtoriteto. Morda se bo ta potreba še pojavila. Navsezadnje, nakatera mnenja, ki naj bi jih oblikovala zbornica, pomenijo pomemben del kulturne politike. Če teh mnenj ne bo od zbornice, potem jih bo dal nekdo drug. To pa je še večja nevarnost za avtonomijo kulture.

Panorama: Letos začne delovati sklad za ljubiteljsko kulturno dejavnost.

Osterman: In to zelo hitro. Do konca januarja bi morali že financirati delovanje tega sklada. Letos bo prehodno leto. Država oziroma ministrstvo je zagotovilo v proračunu denar za mrežo ZKOS, organizacije ljubiteljske kulture, ki obstaja. Ustanavljanje sklada ne bo tako, da bi kar avtomatično potegnili v sklad celo mrežo. Gre absolutno samo za strokovno mrežo, programi ostajajo v pristojnosti lokalnih skupnosti, del skupnih programov pa je v pristojnosti Zveze kulturnih organizacij Slovenije oziroma njene strokovne službe, kot je bilo to doslej. Gre za to, da zagotovimo poslovanje dela mreže, ki je v občinah. Sklad se bo ustanovil in v skladu s kriteriji, ki so v zakonu, ustanavljal svoje območne izpostave. Ponekod bo mreža obsežnejša, kot je v zdajšnjih ZKO, ponekod manjša. Presežek zmogljivosti bo država nudila lokalni skupnosti, z denarjem vred. Kako bo to v praksi, še ne vemo, pokazalo se bo z začetkom delovanja sklada. Prišlo pa bo do zanimivih stvari, sklad bo potencial, ki bo za občino opravljal velik del koordinacijskega, organizatorskega in drugega dela, ki ga zdaj opravljajo mreže ZKOS. Upamo, da se bodo stvari postopoma izčistile in da bo večji poudarek namenjen strokovno-izobraževalnemu delu. Na ta način bi bila organizacijsko menedžerska opravila, ki so bila doslej prevečkrat prevladujoča, nekoliko potisnjena v ozadje. Če bo občina ugotovila, da za posredniške, organizatorske in koordinativne naloge potrebuje še koga drugega, se bomo

je to za nas standard, mi postopoma prilagajamo svoje davke davčnim sistemom, ki so v navadi v Evropi. Ta namenski davek najbrž dejansko ne bo uspel. Fonde za to je mogoče ustvarjati na drugačen način, lahko iz olajšav pri davkih na dobiček in podobno. Osebo mislim - pa poudarjam osebno, ker morda minister misli drugače, čeprav sva si oba v tem boju polomila precej zob - da zadeva ne bo uspela. Prepričan pa sem, da moramo ta obseg sredstev izračunati in trmasto vztrajati, da država v okviru distribucije proračuna pretežen del, vsaj devetdeset odstotkov, usmeri nazaj v pospeševanje knjige.

Zelo natančno je mogoče zračunati, koliko davka od prometa publikacij je šlo za izdajanje knjig. To lahko postavimo kot osnovo, da finančno ministrstvo v okviru proračuna določi približno tolikšna sredstva za podporo knjigi. Izračuni, za koliko sredstev gre, so različni, so tudi taki, ki pravijo, da gre tudi trikrat do petkrat več davka iz te osnove v proračun, kot pa se vrača. To je težko natančno oceniti. Verjamem pa, da gre v postmoderni družbi, kjer je zalaganje informacij - med njimi je velik del kultura - ena od glavnih dejavnosti (avtorske storitve so na drugem ali tretjem mestu) za ogromno količino storitev in denarja, ki je rezultat tega področja kulture v širšem smislu. Nobena država ni sposobna vsega tega denarja dati nazaj kulturi, vendar bistveno večji del pa bi kar hitro morali doseči, in tako tistih 1,2 odstotka družbenega proizvoda ni tako nedosegljiva kategorija.

Panorama: Predlagajo tudi drugačne načine državnih podpov knjigam, na primer financiranje odkupov knjižnicam.

Osterman: Tu moram biti kritičen. Nisem prepričan, da so načini državne podpore knjigi najboljše. Mislim, da so naše analize na tem področju pomanjkljive. Vztrajamo pri sistemu, ki traja že dvajset let in ni več čisto moderen. Gre za sistem subvencij, ki je strogo ločen od zalaganja javne mreže s knjigami, kar je zame nesmisel. Tako subvencioniramo knjige, ki potem izidejo, pa jih knjižničarji nočejo odkupovati, z utemeljitvijo, da so preveč hermetične, strokovne in podobno. Se pravi, kot bi razglašali geslo, da dobra knjiga ni za v knjižnice, ker jo ljudje premalo berejo. Streči zgolj naključnemu interesu obiskovalcev je včasih tudi problematično. Kot pa sem rekel, tega nekako ne prebijemo in bomo morali vložiti več energije v sistem, v analizo učinkov teh subvencij oziroma podpor in mogoče

“Kultura bo v naslednjih letih morala iti v investicijski val, ki je zaenkrat zajel šolstvo, ceste in nekaj drugih področij. Kultura čaka, morala pa bo doživeti obdobje štirih, petih let, ko bo investirala v svoje objekte. Zadnji tak val je bil okoli leta 1978, takrat smo v Sloveniji zgradili ali obnovili okoli 300 kulturnih domov in nekaj nacionalnih hiš. Od takrat je minilo dvajset let.”

vendarle bolj združiti načine podpore, ker bo učinek lahko bistveno boljši. Denarja namreč ni tako malo. Če se knjigarnarji pritožujejo nad tem davkom, ki ne gre nazaj v knjigo, bi morali zraven prišteti vsaj tisti denar, ki gre v knjižnice. Potem bi bile razlike pomembno manjše, zato je stanje treba temeljito analizirati.

Panorama: Škoda, da se tega nihče celovito ne loti. Tako knjižničarji zahtevajo več sredstev za odkup knjig, založniki tarnajo, da ni subvencij, bralci pa protestirajo, ker so knjige enormno drage.

Osterman: Rezultat je na koncu piškav. Dobra knjiga ne gre, knjižnice imajo še zmeraj premalo knjig in denarja, da bi kupile kaj drugega.

Panorama: Pred kratkim je slovenski statistični urad objavil podatke o izdanih knjigah v letu 1994. Gre za skoraj 3.000 izdanih knjig v Sloveniji, od tega je kar četrtna leposlovnih, pa skoraj toliko znanstvenih, družboslovnih in tako naprej.

Osterman: Produkcija ni problematična. Vsako leto se veča za nekaj odstotkov, je pa res, da so naklade bistveno manjše. Včasih, ko je bilo za-

ložb manj, so nenehno stokali, da jih bo treba kakih deset ukiniti. Danes je založb okoli tristo, aktivnih je denimo polovica, pa vse preživijo. Sedaj se pojavlja velik problem rabata, ki ga zaračunavajo velike založbe, ta trend je katastrofalen in bo treba kaj ukreniti.

Panorama: Omenili ste urejanje razmer na področju video in avdio produkcije. Svoj čas je bilo tu nekaj težav, zlasti s tako imenovanimi banderolami, nalepkami, ki so dokazovale plačilo davka.

Osterman: Zdaj je že obletnica banderol, tisto je bilo res katastrofalno. Do tega je prišlo zaradi amandmaja v zadnji razpravi o zakonu v parlamentu. Ta je bil sprejet brez analize, kaj bi to pomenilo. Izkazalo se je, da bo prišlo do strašnih izvedbenih težav. Mi smo na to opozarjali, vendar se je vzpostavil nekakšen prestižen odnos, kot da vlada noče narediti tistega, kar je sprejel parlament. Na koncu se je izkazalo, da so težave res tako velike, da jih je nesmiselno reproducirati. Prav na koncu, ko je bilo porabljeno kar precej sredstev, je bila stvar umaknjena, oziroma zakon je bil v tistem delu razveljavljen. Drugi efekt pa je bil, da so se tržni inšpektorji kar prijazno zapodili v videoteke in deloma - to je bilo opozorilo tudi za nas - tudi v knjižnice. Zdaj moramo zelo jasno obdelati zaščito avtorskih pravic tudi v javnih zavodih in zagotoviti kak dinar več za kritje teh potreb. Sedaj so zadeve bolj urejene in ni več mogoče, kar sem doživel na Svetu Evrope, na odseku za televizijo. Rekli so mi, aha, vi ste Slovenec, vi ste pa tisti, ki kradete. To je bilo leta 1993. Zdaj hvalabogu tega ne morejo več reči, bila pa je velika sramota za Slovenijo. Ker gre pri tem za velike denarje, se niti malo niso ženirali, da so nas tako okarakterizirali. V naslednjem letu začele bodo bolj urejeno delovati organizacije za zaščito malih avtorskih pravic, s tem se ukvarja, kot sem povedal, urad za intelektualno lastnino.

Panorama: Med investicijami v lanskem letu niste omenili Vibe in njenih novih prostorov. Pri tem naj spomnimo še na konkreten spor glede vrnitve Jožefove cerkve in spremeljajočih prostorov.

Osterman: Vibe nisem omenil samo zato, ker ni bila financirana neposredno iz proračuna kulture. Sredstva so šla iz odškodninskega sklada za denacionalizirano premoženje. Glede spora sem še vedno nekoliko začuden, da je do njega sploh prišlo. Žal je padel ravno v obdobje najbolj zaostrenih odnosov, ko je parlament sprejel zakon

“Sam pa zelo spoštujem to področje dela in mislim, da tako v institucijah kot zunaj njih delajo ljudje skrajno resno in ambiciozno. Že s tem, da se položaj kulture gmotno spet izboljšuje, je ta dokazala, da gre za urejen sistem, ki ga ni mogoče odriniti kar v kot. Leta 1991 pa se je to zgodilo, kultura je bila sistem, ki je bil očitno razsut in so ga odrinili na stran. To danes ni mogoče.”

namenili za druga področja, se pojavlja v občinah, ki so že zdaj malo razvite in skoraj nimajo kulturne dejavnosti. V takih občinah je državna intervencija še posebej potrebna.

Panorama: Omenili ste, da ima slovenski parlament ustrezen odnos do kulture in strankarske manipulacije niso mogoče. Slišimo pa, da v lokalnih skupnostih odnos do kulture pomeni pogosto prestižno vprašanje strank in tekmovanje strankarskih veljakov.

Osterman: No, parlament sem pohvalil zato, ker se v njem zmeraj jasno izrazi neki poseben odnos do kulture. Zavest o pomenu kulture je dovolj navzoča v parlamentu. Ne gre za to, da bi poslanci vlagali neuresničljive amandmaje, ki bi terjali več sredstev. Poslanci so za marsikaj sposobni zagotoviti več sredstev in to se je zdaj tri leta dogajalo. Nekateri poslanci so sploh izjemno dejavni v tem odnosu. Naj omenim dr. Leva Krefta, Toneta Peršaka, pozitivno me je presenetil Nace Polajnar, še bi se našel kdo, seveda tu je tudi Tone Partljič in nekateri njegovi tovariši, nenazadnje Janez Kopač.

Položaj v občinah manj poznam, opazil pa sem, da v Ljubljani postaja kultura predmet medstrankarskih obračunavanj. Ljubljana je sicer dovolj specifična, saj je razcepljena na dva kosa.

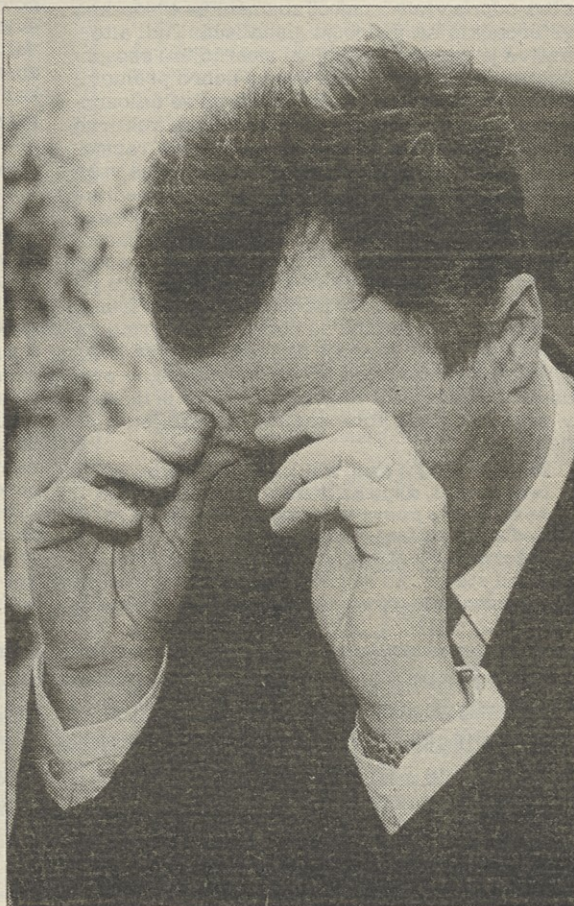
poskušali domeniti. Navsezadnje si obetam, da bo občina, če bo ugotovila, da je dela vendarle veliko, za to zaposlila tudi svojega človeka. Sklad je v letošnjem letu ena najvažnejših nalog, kulturno življenje bo po vsej Sloveniji prav s pomočjo sklada organizirano kar najbolj optimalno. Sklad ima namreč tudi naloge na območjih, kjer kulturnega življenja ni, pomagati pri vzpostavljanju določenih oblik.

Panorama: Zadrživa se še pri knjigi. Davek na knjige venomer razburja duhove, ob tem so knjige drage in pogosto nedostopne.

Osterman: Če prav razumem, gre za idejo, da bi namenski davek, tistih pet odstotkov, če je davek znižan, sicer pa 20 odstotkov prometnega davka, namensko odvajali za pomoč slovenski knjigi. To idejo smo že davno posredovali finančarjem, ki pa odgovarjajo, da takih namenskih davkov ne pozna noben proračun.

Panorama: Kar je načelo, pa ni v celoti res!

Osterman: Ni čisto res, ni res za vse države. Za sistem davkov, ki ga pozna Evropska unija, je to žal res. Kot veste,

Piše: Martin Ivanič

BLAGOSLOV NEVEDNOSTI

Ce bi humanist Geert Geerts, bolj znan kot Erazem Rotterdamski, po naključju živel danes in v naši deželi, bi njegova "Hvalnica norosti" po obsegu močno prekosila Titova zbrana dela. A tudi ako bi Erazem živel v sedanjem času in bi še tolikokrat izpričal veliko duhovno silo, mu Lap in Poljšak našega državljanstva zagotovo ne bi priznala. Že zato, ker bi ju njegova knjiga prepogosto navajala kot šolski primer. Lahko bi se seveda tolažila, da sta le del množičnega fenomena.

Četudi Slovenci ne premoremo Erazmove globine duha in izrazne moči, ne pomeni, da v enaki meri ne občutimo moralnih in pravnih abotnosti, v posameznih primerih pa osupljivih krivic, ki večinoma izvirajo iz mentalne in moralne majhnosti "izvoljene nam oblasti". Stejem se med tiste, ki premo preberejo. Vsako brskanje po običjih pa me prejkone spravlja v mešanico besa, razočaranja in cinizma. Res ne vem, zakaj me narava ni obdarila z zmoglostjo, da bi se lahko odzival samo s posmehom (kar etično sicer ni v redu), je pa dobro za duševno zdravje) ali pa s topoumno državniško-politiško ravnodušnostjo (kar etično tudi ni v redu, je pa dobro za morebitno kariero)! V

razmerah, v katerih živimo, lahko le pomilujemo ljudi, ki jih etične norme niso pustile na cedilu, obnem pa skoraj vse preberejo. Nič me ne bi presenetilo, ako bi se takšnim večkrat "zrolalo".

Za veliko večino državljanov življenje ni sestavljeno iz dejanskih ali domnevnih velikih tem, ki so sicer večni azil za profesionalno in moralno nekompetentnost državno-politiške nomenklature. Sestavljajo ga majhne življenjske nadloge, t.i. umazane podrobnosti, s katerimi pa se državni Partonon (četudi ima svoje eksponiture razsejane že po vseh stanovanjskih in delovnih kvartih) nima časa ubadati. S trdoživno birokratsko ravnodušnostjo jih odrija v stran, računajoč, da bodo (po njihovi puhli logiki) pomembnejše teme nemudoma zabrisale njihovo nadležno navzočnost. Tako ni presenetljivo, da je tudi eden osrednjih slovenskih dnevnikov ob preplahu v zvezi z anonimnim obvestilom, da je v vladnem posloplju podtaknjena bomba, zapisal neka-ke takole: Iz krogov blizu urada predsednika republike smo izvedeli, da alarm tam ni povzročil panike in delovnega zastoja; vsi so mirno in pogumno delali na prejo...

No, resnici na ljubo moramo priznati, da občila pogosto pišejo

tudi o omenjenih umazanih podrobnostih, ki tarejo - s premislekom bom zapisal - normalnega človeka. Toda navadno se pisanje o njih konča tako kot v primeru že druge družinske tragedije v kratkem času, ko nas je novinar na koncu seznanil, da so zadolženi organi države vedeli za potencialno bombo, a so le potožili: "Nič se ni dalo narediti!" Recimo, da je v številnih primerih glede na togo pooblaščenih državnih in strokovnih organov res težko kaj narediti, saj nas navsezadnje na take okoliščine opozarja tudi absurdnost pravnih norm in pojmovanj, po katerih (kot sem tudi sam že pisal na tej strani) pritiče hudodelcu veliko večja pravna tenkovestnost kakor oškodovan- cu. To seveda ni načelno, temveč povsem očitno praktično stanje stvari. Je pa v ljubi domovini cela kopica stvari, pri katerih ni mogoče takšno izmikanje, saj so zgolj stvar zakoreninjenih privilegijev, topoumnosti ali brezbržnosti.

Postavimo si vprašanje, ali bi se na primer dalo kaj narediti za to, da vsaj administracija in tehnično osebje obrambnega in notranjega ministrstva ne bi več imelo beneficiranega delovnega staža zavoljo domnevno odgovornega varovanja skrivnosti (s tem, da teme o odtoku skrivnosti prav v teh ministrstvih tokrat pozabimo)! Nič, niti minister niti sekretar, ni upravičen do takšnih dodatkov, saj mora vsakdo od nas zdržati kakšno skrivnost o svojem delu - in sicer zavoljo poslovne etike in zavoljo delovnega mesta. Ali kdo od srečnežev vsaj pomisli, kako te zlorabe bolijo ljudi, ki res delajo v težkih razmerah, pa se nihče niti ne spomni na kakšen beneficij? Le zakaj mediji tu ne zavrtajo, ne zberejo po-

datkov, jih primerjajo in razkrinkajo lože in klane?

Le zakaj je stanovanje za marsikoga po ne vem koliko letih dela nedosegljivo, medtem ko si Ovnova čreda z državnim (družbenim) denarjem opremlja poslovne prostore tako, kot je poročal neki časopis, računsko sodišče pa "nima standardov", da bi presodilo, kako velika svinjarja je to. O primeru, ko davčna inšpekcija po sicer meni čudni metodologiji ugotovi velikanski obdavčljiv dohodek zasebnega podjetnika, medtem ko ta izkazuje izgubo, in vsemu temu sledi velika "zehta" po vseh časopisih, vsa davkarja pa izgublja čas in avtoriteto, je seveda škoda besed. Če bo državi manjkalo denarja, ga bo že pobrala pri tistih, ki niti ne pomislijo na goljufijo in predvsem nimajo denarja, da bi si plačali predrzne- ga odvjetnika.

Sicer pa na nesmisle naletite tudi pri nedvomno lucidnih ljudeh. Priznani analitik političnega življenja in publicist V. Miheljak je pred časom ocenil, da je bila in ostaja srbska norost iz časov neuresničenega mitinga resnice v Ljubljani nepredvidljiva - se pravi tudi nedojemljiva. V nasprotju s tem pa je isti problematiziral prepoved mitinga s strani slovenske oblasti, ker da zdravstvomski razlogi, ki so bili očitni tudi potencialnim udeležencem, govorijo, da miting sploh ne bi uspel...(!?)

Če torej povzamem: Kako naj pričakujemo pošteno in predvsem razumno ravnanje ljudi, ki po položaju in logiki svoje službe ravnajo potuhnjeno in nesmiselno, če tako čudne klatjijo tudi ljudje, ki jim je takšno ravnanje praviloma tarča neprizanesljive kritike? Nič ne dvomim, da bolj kakor nove volitve ali papežev obisk potrbujemo novodobnega Erazma.

Piše: Sonja Lokar

KDO SE BOJI KVOT

Skupina desetih poslank in poslancev (prvopodpisana je dr. Mateja Kožuh Novak iz ZL) je decembra vložila predlog sprememb in dopolnitev zakona o političnih strankah, s katerimi naj bi stranke pripravili do tega, da bi na svojih kandidatnih listah že za letošnje državnozborske volitve morale kandidirati najmanj tretjino žensk. V tem predlogu je tudi pobuda, naj bi bile stranke dodatno denarno nagrajene, če bi povečale udeležbo žensk v svoji poslanski skupini za 10 odstotnih točk.

Oba predloga sta zrastle iz analize treh volitev v demokraciji, ki je udeležbo slovenskih žensk v politiki v nekaj letih s skoraj švedske ravni potisnila pod evropsko poprečje.

Podoben predlog, samo manj določen v postavljanju ciljev in bolj dorečen glede višine sredstev, ki naj bi jih stranke, ki uspešno povečujejo število poslank, dobile za nagrado, je tik pred lokalnimi volitvami 1994. leta podpisala skupina poslank in poslancev, med njimi tudi nekaj znanih imen ZL

in LDS. Predlog takrat ni uspel, ker ga je s svojimi vzdržanimi ali celo nasprotnimi glasovi zavrnilo dovolj poslank in poslancev tako ZL kot LDS, čeprav sta takrat obe stranki že imeli programska določila o podpori enakim možnostim žensk tudi v politiki in je LDS imela tudi statutarno opredeljene kvote. Lokalne volitve so pokazale, zakaj sta ti dve stranki tako ravnali: obe sta na volitvah 1994 kandidirali bistveno manj žensk, kot bi jih, glede na njune programske izjave in predvolilne obljube, morali kandidirati. Toda ZL je na kongresu v novembru 1995 sprejela statutarno odločitev, da bo odslej obvezno kandidirala najmanj tretjino žensk na svojih kandidatnih listah in da se bo za enako rešitev, ki bi obvezovala vse stranke, zavezala tudi s soglasno podporo svojih poslank in poslancev zakonski ureditvi tega vprašanja v parlamentu. V politiki, ki spoštuje zgolj preprosta pravila lepega vedenja, bi bilo logično pričakovati, da bodo zadevo ponovno podprli vsaj ti isti poslanci in poslanke, ki so to

storili že ob zadnjem glasovanju o podobnih predlogih.

O tem, zakaj se kvot bojijo ti isti moški, ki so politiko razvili kot igro boja za privilegije, prestiž in oblast nad ljudmi, ni kaj razpravljati, odgovor je na dani: kritično velika masa žensk v politiki bi v politiki prinesla tako zaničevano "gospodinjstvo" perspektivo. Na dnevi red bi morda prednostno uvrščala urejanje vprašanj, ki tišijo vsakdanje življenje ljudi. Problemi brezposelnih, otrok, mladine, bolnih, ostarelih, revnih in invalidov bi morda nenadoma postali pomembnejši od preprirov o preteklosti, od bojev za pravično razdelitev osvoboditeljskih zaslug, od nakupov vojaških letal in plovil. Ženske bi morda celo terjale, da se delovni čas v politiki spremeni tako, da bi imeli politiki in političarke tudi kaj časa za lastne otroke in partnerje, mlatenje prazne slame v parlamentu bi se vsaj prepolovilo. Celotno v politiki bi začelo nekaj šteti, da je treba o vprašanju, o katerem se govori, tudi kaj vedeti, predno začneš bojeviti polemiko. Res zoprno!

Tudi odgovor na vprašanje, zakaj v boj proti predlogom, ki bi olajšali kandidiranje žensk za poslanke, premeteni voditelji političnih strank pošiljajo "svoje" ženske, je že dolgo znana in preizkušena taktika gospodarja nad podrejenimi. Gospodari si s krotjenjem podrejenih ne mažejo rok, dokler lahko to opravilo prepustijo komu drugemu. Poleg tega celo v Sloveniji ni več mogoče čisto zanesljivo napovedati, kako se bo

glede tega vprašanja obrnilo javno mnenje. Lahko se zgodi, da bodo morali najvplivnejši politični veljaki glasovati za predloge, ki jim zdaj nasprotujejo njihove ženske. Saj je vendar volilno leto. Za vsak primer si je treba pustiti odprt maneverski prostor!

Tako kot mnoge moške je pred naraščajočo konkurenco žensk v politiki strah tudi tiste političarke, ki so sprejele vlogo podrejenih partneric v moški politični igri ali se celo "preobrazile" v moške, da bi v moški politiki lahko uspeli. Zelo vsakdanje so tudi s čisto osebnimi interesi posameznice obarvane kupčije z vplivnimi moškimi v politiki. Zgodi pa se tudi, da je za takim ravnanjem žensk strankarska lojalnost, ki je močnejša od nadstrankarske ženske solidarnosti, ki tako odpravi taktiko, ko bi bila najbolj nujno potrebna. In nauk te zgodbe? V parlamentu je samo 11 žensk. Njihova solidarnost in podpora temu zakonskemu predlogu bi bila dragocena, a če bo treba, je mogoče uspeti tudi brez nje. Ne ta ne katera drugi zakonska pobuda ne more uspeli, če je ne podpre večina parlamentarcev. Ta večina pa ni odvisna od tega, kaj ta hip govori, posamezni poslanci in poslanke, ampak kaj v resnici zahteva večina volivk in volivcev v letu pred volitvami. Zato je usoda tega predloga tokrat v rokah slovenske demokratične javnosti, podobno kot je to veljalo za člen ustave, s katerim si je ta javnost priborila svobodo odločanja o rojevanju.

Piše: Jože Smole

LOKOMOTIVA PEŠA

Možnosti za gospodarsko rast v državah Evropske unije v tem letu niso ravno obetavne. Nemška lokomotiva, ki je dolgo časa vlekla evropsko kompozicijo, je sedaj začela pešati. To bo povzročilo slabšanje gospodarskih pogojev v vseh evropskih državah, predvsem pa bo povečalo množico nezaposlenih.

Še pred letom dni so mnogi ekonomisti napovedovali triodstotno gospodarsko rast v Nemčiji. Dosežena je bila precej skromnejša. Za letošnje leto pa ne izključujejo, da bo samo enoodstotna. To bi dejansko pomenilo gospodarsko stagnacijo.

Nezaposlenost v Nemčiji je novembra 1995 znašala 9,3 odstotka, v decembru pa se je povečala na 9,9 odstotka. Samo v enem

mesecu je več kot 211.000 ljudi izgubilo delo. Ocenjujejo, da bo nezaposlenost kmalu presegla kritično točko: 10 odstotkov. To bi pomenilo, da bo štiri milijone ljudi v Nemčiji brez dela. Minister za delo Norbert Blum je ob takšnem naglem povečanju nezaposlenosti izjavil, da "alarmni signal opozarja na nujnost takojšnjega odločnega ukrepanja". Pozval je delodajalce, sindikate in vladne organe, naj se osredotočijo na programe, ki bodo odpirali nova delovna mesta. Ni pa veliko povedal, kako zagotoviti takšne programe. Znana svetovna finančna institucija Merrill Lynch ugotavlja, da se je nemška udeležba v svetovnem izvozu zmanjšala z 12 na 10 odstotkov. Glavni razlog naj bi bil precejšnja

nemška valuta. Strokovnjaki pariške Nacionalne banke smatrajo, da je nemška marka v razmerju do ameriškega dolarja precejšnja za 25 odstotkov. Posledica tega je, da so nemški izdelki postali predragi in se je zato zmanjšal nemški izvoz. To pa je neposredno privedlo tudi do velikega odpuščanja delavcev. Finančni strokovnjaki ocenjujejo, da je tudi francoski frank precejšen, in to za 20 odstotkov v razmerju do ameriškega dolarja. Nemški kapital zmanjšuje investicije doma in se vse bolj usmerja na investicije v izvenevropske države. Nemški statistični urad je mnoge neprijetno presenetil s podatkom, da se je povečal proračunski primanjkljaj. Če to drži, potem tudi Nemčija ne izpolnjuje kriterijev, ki so bili določeni za uvedbo skupne evropske valute.

Danes je v državah Evropske unije že 14 milijonov nezaposlenih. Sodeč po sedanjih gospodarskih tokovih, ni možnosti, da bi se nezaposlenost bistveno zmanjšala do konca tega stoletja. Evropska unija se sooča z vse težjimi socialnimi problemi, zlasti s tako imenovano strukturalno revščino, ki je večja večjega državljanov, in z nevarnostjo resnih socialnih nemirov, kakršni so v prejšnjih

mesecih pretresali Francojo. V skladu z najavljeno uvedbo skupne evropske valute pa so vse vlade pod vse večjim pritiskom za zmanjšanje proračunskega primanjkljaja. To zdaj skušajo doseči predvsem z zmanjševanjem sredstev za socialne transfere, kar pa bi močno poslabšalo gnetni položaj nezaposlenih in poleg tega onemogočilo odpiranje novih delovnih mest. Tak pristop k problematiki proračunskih primanjkljajev vodi v začarani krog, iz katerega ni izhoda. Delavski sindikati opozarjajo, da se na star, klasični način stvari preprosto ne dajo urejati. Potrebni so povsem novi pogledi in sodoben način ukrepanja, ki bo premogel tako imenovano strukturalno revščino. Toda nobena vlada se še ni na nov način lotila tega posla. Ponavljanje deklaracij o potrebi po zmanjševanju nezaposlenosti je očitno premalo.

Zadnje javnomnenjske raziskave so odkrile, da je v državah Evropske unije samo 20 odstotkov vprašanih optimističnih glede možnosti zmanjševanja nezaposlenosti. V Nemčiji pa samo 13 odstotkov državljanov optimistično ocenjuje ekonomske možnosti v letu 1996.

arena

Piše: Boža Gloda

Tone Vogrinec

Trideset let bo minilo, da se bo pri nas izoblikoval normalen politični vsakdan, pravi Tone Vogrinec, torej smučarski Tone. In pojasnjuje, kako so bili leta 45 zaprti tisti, ki so kaj znali, po osamosvojitvi pa se nam je zgodilo podobno. Na površje so splavali nekateri, ki nimate pojma, saj je bilo dovolj, da so v junjski vojni zažgali tri tanke.

PRAGMATIK

Vogrinec ima seveda zelo prav, ko trdi, naj se gredo politiko izobraženi. Tudi v prejšnjem sistemu so največ škode delali tisti, ki so se šli pručene ekonomiste, pedagoge, kulturnike in podobno. Takšni, z redkimi izjemami, delajo škodo pravzaprav v vsakem sistemu.

Politika je pač posej ali obrt, ki če hoče biti dobro vodena, jo je pač treba znati, se je torej naučiti. V tem volilnem letu bodo taka razmišljanja zelo koristna, kajti s tretjimi demokratičnimi volitvami menda lahko že rečemo, da je novorevolucionarno obdobje mimo in da poslej lahko živimo brez novorevolucionarnih čvekačev, če hočemo seveda živeti bolje.

Čvekači se nam bodo namreč še kar naprej ponujali, ker so pač prepričani, da čas blažljavanja že ni minil in da se s čvekom da delati politična kariera. Seveda se ni treba slepiti, da se v sloj politikov, ki potem štiri leta odločajo o usodi svojih sodržavljanov, ne bo izmuznil noben čvekač. Toda če jih bo le pol manj, kot jih imamo sedaj, bomo lahko kar zadovoljni.

Sicer pa čvekačev ni težko odkriti. Le vprašati bi jih bilo treba, kako bi tisto, o čemer čvekajo, naredili, in bo vse jasno. Čvekači pač znajo odgovoriti samo s čvekom. Ker pa je nastopil že čas, ko so potrebni strokovni odgovori, je romantika, ki jo je prodajal Peterle s parolo, da bomo v novi državi živeli slabše, počutili pa se bomo bolje, za vedno mimo.

Vogrinec to dobro ve. Tudi v njegovem smučanju ne bi bilo uspehov, če ga ne bi vodili ljudje, ki se na to stvar spoznajo, od vadbe in materiala do financ. Po drugi strani Vogrinec ni prav nič pesimističen, ko pravi, kako dolgo bomo potrebovali do normalnega vsakdana. Države se ne da naučiti upravljati čez noč, toda hitreje se učijo tisti, ki kaj znajo. Ker pa je politika generacijski posel, je treba vanjo čimprej spustiti le za to sposobne. Da Vogrinecovi trideset let ne bo še kakšno desetletje več.

Dr. Boštjan M. Zupančič

Eden vodilnih sodobnih slovenskih mislecev, univerzitetni profesor in ustavni sodnik dr. Boštjan M. Zupančič, v svoji izvrstni nedavno izšli knjigi Prvine (pravne) kulture piše tudi o tem, kar žuli Vogrinec. Če se je sprememba režima zgodila, da je slovenska družba svoje končno število posameznikov že bolj onemogočila, kot so bili zaradi svoje nesposobnosti - in ne kljub njej - onemogočeni že poprej, potem

MISLEC

bo novi režim vsem fiaskom iz preteklosti nadgradil še svojega, družba v celoti pa se bo vseskozi gibala na robu prepada in razpada.

Dokler smo po marksistični doktrini pristajali na vnaprej določeno razlago zgodovine prihodnosti in ne samo preteklosti, je bilo legitimno vodstvo družbe v rokah tistih, ki so tako ali drugače, na primer ideološko, razumeli poanto zgodovine. Sama praktična sposobnost tu niti ni bila bistvena, šlo je za to, da je avantgardist stavil na določeno različico prihodnosti in s tem opredelil svoje zgodovinsko prednjačenje ter iz tega naslova črpal legitimen naslov za večjo mero oblasti in vpliva v družbi.

Profesor Zupančič opozarja, da novi družbeni režim lahko vzpostavi take razmere, v katerih bodo najuspešnejši branjevi in brutalni mali poslovneži. Ti bodo, zlasti v tako majhni družbi, kot je slovenska, kmalu financirali svoj politični lobi - kar v bistvu nekatere od t. i. strank v parlamentu pravzaprav že so. Prepoznamo jih po njihovi brezobzirnosti, ki izpričuje, da jim je malo mar interes družbe kot celote, temveč zagovarjajo svoj interes ne glede na interes družbe.

In kakšen »recept« ponuja dr. Zupančič? Tistim sposobnim, ki so bili sicer kronično odrinjeni s scene, je treba aktivno in zavestno ponuditi roko in jih promovirati na mesta, ki jih zaslužijo. To pomeni, da moramo vsakega sposobnega posameznika med nami dobesedno poriniti na odgovorno mesto in ga prositi, naj svojo ustvarjalno energijo učinkovito vpreže v skupni voz. Česa takega namreč od nesposobnih ne moremo pričakovati.

Če poenostavimo profesorjeve misli: priložnost za uveljavljanje sposobnih so tudi (ali celo predvsem) volitve. Če na njih ne bomo znali prepoznati čvekačev in karieristov, si sposobnih niti ne zaslužimo.

Mariborčani se že pet let sprašujejo, kdo jim v mestu dejansko vlada

VLADA MARIBORU »FANTOMSKA KOALICIJA«?

Kdo vlada v mestni občini Maribor? To je vprašanje, ki si ga od konca lanskega leta zopet zastavljajo številni Mariborčani. Na zadnji lanskoletni seji

mestnega sveta je namreč mariborski župan dr. Alojz Križman članom mestnega sveta predlagal, naj razrešijo tajnika mestne uprave Alojza Kovačiča, ki ga je pred letom dni za izvolitev na to odgovorno in občutljivo dolžnost predlagal sam. Predlog pravzaprav ni nikogar presenetil, saj se je v mariborskih političnih krogih že nekaj mesecev šušljalo, da sta si prišla župan in »njegov« tajnik navzkriž. Zato pa je številne Mariborčane toliko bolj presenetil izid glasovanja. Mestni svet je namreč po dolgotrajni razpravi z glasovanjem zavrnil županov predlog in izglasoval zaupnico prvemu človeku (za županom seveda) mestne uprave, čeprav so župana v njegovi nameri podprli in za njegov predlog glasovali celo svetniki opozicijske Združene liste socialnih demokratov. Županovemu predlogu je za to, da bi uspel, zmanjkal en sam glas, čeprav mu je v tem primeru priskočila na pomoč še polovica opozicijskih svetnikov. Mnogi Mariborčani so bili vse do zadnje lanskoletne seje mestnega sveta prepričani, da je v mestni občini Maribor na oblasti »županova koalicija«, rezultat glasovanja o njegovem predlogu za razrešitev mestnega tajnika pa so to iluzijo razblinili. Kdo torej dejansko vlada v Mariboru in katere politične stranke imajo odločujoč vpliv v najvišjem zakonodajnem organu mestne občine?

To vprašanje si številni Mariborčani zastavljajo pravzaprav že od prvih večstrankarskih volitev 1990 leta. Takrat je skoraj 110 tisoč mariborskih volivcev tako porazdelilo svoje glasove med različne stranke, da v mestnem parlamentu stranke nikakor niso uspele (ali znale) oblikovati večinske koalicije.

V Mariboru, ki ga pretresa kriza, so vse stranke najraje – v opoziciji

Potem ko so različne koalicije brez uspeha poskušale postaviti mestno vlado, so na pomoč poklicali nestranskarkega **Antona Rousa**, ki je sestavil nadstrankarsko vlado strokovnjakov. Kljub temu, da je bila njegova nadstrankarska mestna vlada v tedanjem mestnem parlamentu izvoljena z veliko večino glasov, so že nekaj mesecev po njeni izvolitvi domala vse stranke razglasile, da so v opoziciji. Tako je imel Maribor lokalno vlado, njena opozicija pa so bili domala vsi, ki so jo izvolili. Ko sta ob neki priliki dve stranki zahtevali glasovanje o zaupnici Rousovi mestni vladi, je prišlo do naravnost absurde situacije. V razpravi v mestnem parlamentu ni zares odkrito podprla mestne vlade nobena stranka, na tajnem glasovanju pa je Rousova mestna vlada dobila več kot dve tretjini glasov. Če že ravnanje večine mariborskih političnih strank tedaj ni bilo načelno, pa je bilo zagotovo presneto politično preračunljivo. V mestih, ki jih pretresa tako globoka gospodarska kriza, kot je tedaj in še danes pretresa Maribor, je dolgoročno mnogo bolj perspektivno biti v opoziciji kot na oblasti. To je navkljub štiriletnemu garaškemu delu pri razreševanju številnih problemov in v mestu povzročali vedno nove težave. Mariborčani na zadnjih lokalnih volitvah preprosto niso vedeli, katere stranke oziroma kdo je poleg Antona Rousa štiri leta vladal Mariboru, zato strank in njihovih kandidatov niso mogli za njihovo delo v prejšnjem mandatu ne nagraditi in ne kaznovati.

Zakaj je na lokalnih volitvah zmagala stranka upokojencev

Morda ravno zato ni presenetljivo, da so na zadnjih lokalnih volitvah volivci svoje glasove porazdelili približno tako kot 1990 leta, če izrazimo Demokratično stranko upokojencev, ki je na lokalnih volitvah 1994 v Mariboru dobila največ glasov. Ob tem se lahko samo vprašamo, kakšno nezaupanje je med mariborskimi volivci vladalo do največjih političnih strank, da so tako množično glasovali za marginalno stranko, kamor po politični klasifikaciji Demokratična stranka upokojencev sodi že po svojem imenu. Seveda pa zaradi volje volivcev stranka invalidov, upokojencev in brezposelnih v Mariboru sedaj še zdaleč ni več marginalna. Konec koncev to za Maribor, takšen kakršen je danes, niti ni presenetljivo.

Zmagovalci v opoziciji, poraženci na oblasti

Glede na to, kako so volivci na lokalnih volitvah decembra 1994 porazdelili glasove med strankami, stranke v mariborskem mestnem svetu zopet niso uspele zlahka oblikovati večinske koalicije. Največ glasov sta dobili Demokratična stranka upokojencev ter Združena lista socialnih demokratov, vendar tega nista hoteli ali znali izkoristiti za oblikovanje levosredinske ali velike koalicije. Na eni strani z upokojensko stranko ni bila pripravljena oblikovati koalicije liberalna demokracija, po drugi strani pa je stranka upokojencev načelno nasprotovala oblikovanju kakršnekoli koalicije v mestnem svetu, češ da se morajo koalicije na lokalni ravni oblikovati po moči argumentov v razpravi o vsakem vprašanju posebej. Ker očitno zmagovalci na volitvah niso dali niti pobude za oblikovanje kakršnekoli velike koalicije, so se ob konstituiranju sveta znašli v opoziciji. V tiho koalicijo so se namreč povezale desnosredinske stranke, ki so po objavi prvih volilnih rezultatov veljale za poraženke na lokalnih volitvah, vsaj navzven pa so imele podporo župana. **Dr. Alojz Križman** je namreč na volitvah nastopil kot kandidat nestranskarke Liste za Maribor, ki jo je predlagala skupina občanov. Pred drugim krogom volitev za župana, v katerem se je dr. Križman spopadel za glasove s kandidatom združene liste **Borisom Sovičem**, pa ga je najprej podprla socialdemokratska stranka, nato pa še druge stranke slovenske pomladi. Ob konstituiranju mestnega sveta je tako nastala tiha desnosredinska koalicija strank slovenske pomladi, nestranskarke Liste za Maribor in liberalne demokracije, ki v svoje vrste zaradi izrecnega nasprotovanja liberalne demokracije ni vključila dveh skrajno desničarskih strank. O tih koaliciji govorimo zato, ker omenjene stranke (še?) niso uspele podpisati koalicijske pogodbe!

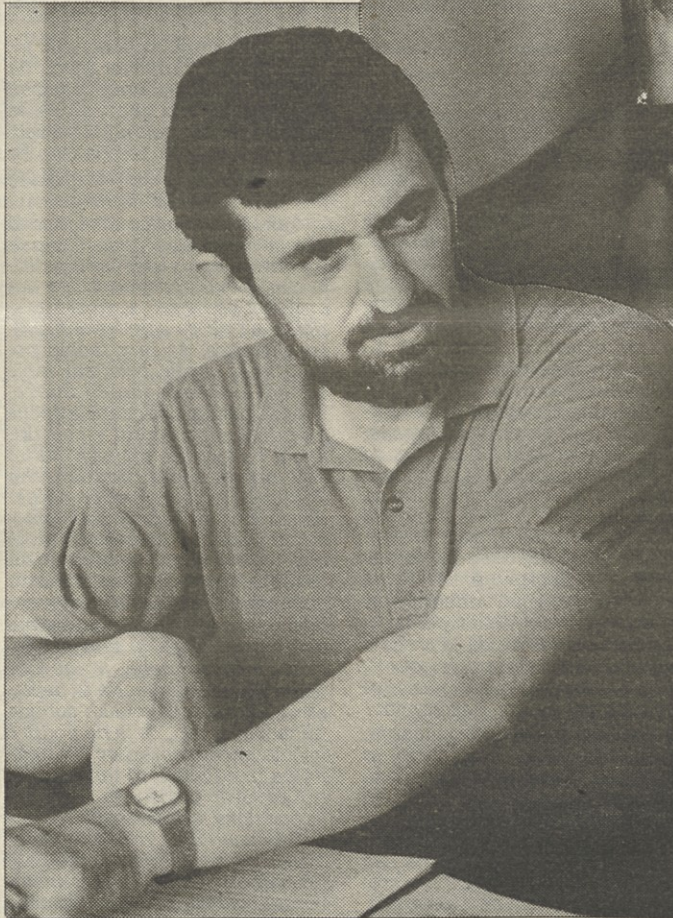
Liberalni demokrati – jeziček na tehtnici

Pravijo, da je politika umetnost, zato so zmagovalci na volitvah tisti, ki znajo najbolje izkoristiti celoten izid volitev, in ne tisti, ki na volitvah dobijo največ glasov. To so dokazali tudi liberalni demokrati v Mariboru, ki so z relativno majhnim, a vendar še ravno zadostnim številom glasov jeziček na tehtnici v mestnem svetu in zato tudi ključna stranka na mariborski politični sceni. Skupaj z liberalnimi demokrati lahko bodisi leve ali desne stranke (brez skrajno desnih strank, ki jih je od desnice ločila liberalna demokracija) v mestnem svetu dosežejo večino, brez njih pa ne svetniki na levici in ne tisti na desnici ne morejo

sami skleniti nič, razen če bi se zedinili, kar pa bi bilo v mariborskem mestnem svetu še večje presenečenje, kot če bi se to zgodilo v državnem zboru.

Drnovškovi liberalni demokrati, ki so v Sloveniji vladajoča stranka, so to svojo vlogo v mariborskem mestnem svetu znali še kako izkoristiti. Ker so bili ob konstituiranju sveta v tihi koaliciji, ki je podpirala župana, so (bogato) participirali pri delitvi funkcij v mestnem svetu. Med drugim njihov član zaseda mesto predsednika sveta, medtem ko so bili

Tajnik Alojz Kovačič

podžupani izbrani iz list oziroma strank, ki so dr. Križmana podprle pred drugim krogom volitev. Razdeljevanje funkcij na konstitutivni seji mestnega sveta je v javnosti ustvarilo vtis, da mestni svet kljub vsem težavam pri seštevjanju glasov obvladuje »županova koalicija«. Šele po glasovanju o županovem predlogu za razrešitev »njegovega« tajnika je mariborska javnost spoznala, da ni tako. Mariborski odbor Drnovškove LDS lahko vsak trenutek omaje avtoriteto mariborskega župana dr. Alojza Križmana v mestnem svetu. **Liberalni demokrati v Mariboru sicer ne vladajo, vendar pa so tisti, ki lahko v vsakem trenutku odločijo, kdo bo vladal, kdo ne bo vladal, ali pa da sploh nihče ne bo vladal.**

LDS udeležujejo pred sejami mestnega sveta ločenih posvetov svetnikov desnice in leve. Ali si je mogoče za stranko, ki vlada v celotni državi, v industrijskem Mariboru sploh zamisliti boljše politično pozicijo? Brez njene vsaj tihe privolitve na mestni ravni ne more nihče vladati, lokalno oblast lahko omaje, kadar hoče, ob tem pa v mestu, ki ga pretresa globoka gospodarska in socialna kriza in kjer so zato ljudje kritični do mestih oblasti, skoraj za nič ne odgovarja, saj direktno ne participira pri mestni izvršni oblasti, čeprav hkrati uživa njene pri-

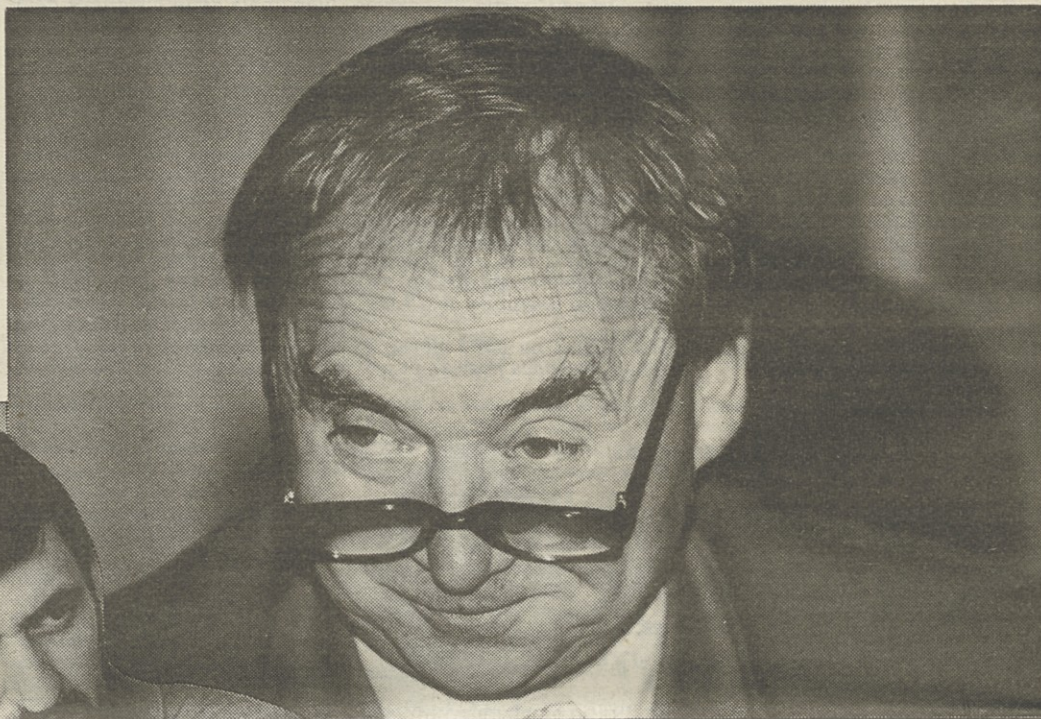
Kovačiča. Ali je šlo za tiho merjenje moči med strankami v predvolilnem letu? Ali se je morda župan zanesel na svojo avtoriteto in svojega predloga ni dovolj temeljito prediskutiral s koalicijskimi partnerji? Ali so želeli nekateri županu v volilnem letu ustvariti probleme v lastni hiši, da ne bi imel preveč časa za opozarjanje na probleme v republiki, po čemer je mariborski župan v Sloveniji že zaslovel? Ali je morda tajnik mestne občine sam po sebi tako vpliven, da ima v mestnem svetu več podpore kot župan? Ali pa gre prepro-

nemajhen politični vpliv, ki si ga je še najbolj omajal v mestni upravi, kjer mu nekateri zamerijo, da je preveč »slepo« sledil Križmanovim navodilom in izvrševal njegove kadrovske rošade. **Se najbolj pa je res, da se v kotlu mariborske lokalne politike marsikaj zaradi prevelikega števila premalo spretnih kuharjev skuha mineštra, ki je ni nihče želel skuhati in se jo vsi branijo jesti,** čeprav jo na koncu vendarle morajo nekako spraviti z mize. Zgodovina mariborske lokalne politike je polna takšnih neljubih dogodkov.

Moč argumentov proti argumentu moči

Najbolj so županovemu predlogu nasprotovali svetniki Demokratične stranke upokojencev, ki so se javno zavezali, da bodo o vsakem vprašanju odločali glede na argumente.

Čeprav Kovačič pripada oziroma je pripadal Križmanovemu krogu, so ga upokojenci pred Križmanom uporno branili, češ da župan za razrešitev ni na-

Župan dr. Alojz Križman

sto za nekakšen neljub dogodek, ki ga partnerji v tihi koaliciji v mestnem svetu niso želeli, pa se je vendarle zgodil? V lokalni politiki, še zlasti v Mariboru, je treba vedno računati tudi na to, da se marsikaj zgodi tudi mimo volje akterjev, ker se večina politikov s politiko ne ukvarja poklicno, pač pa se političnega dela lotevajo podobno kot tisti Ribničani, ki je na vpra-

vedel tehtnih argumentov. Dr. Križman je sicer naštel sedem tajnikovih grehov (tajnik naj bi bil nedosleden pri opravljanju nalog, pri vodenju mestne uprave, pri izpolnjevanju nalog kolegija župana, zamujal naj bi pri pripravi gradiv za seje sveta, odgovoren pa naj bi bil tudi za neurejene razmere v nekaterih javnih podjetjih), vendar to upokojenskih svetnikov ni za-

„Nekateri mestni svetniki so prepričani, da župan uživa močno podporo pri novem vodstvu socialdemokratske stranke. V tej stranki so na izredni, za javnost zaprti seji predsedstva v decembru ob prisotnosti Janeza Janše zamenjali ključne ljudi v vodstvu mestnega odbora stranke.“

šanje, kaj dela, odgovoril: »Če bo okroglo bo, lopata, če bo špičasto, bodo pa vile.«

Tako kot v marsikateri zgodbi, je tudi pri vseh teh vprašanjih resnica najbolj verjetno nekje na sredini.

Res je, da želijo nekatere stranke županu v volilnem letu pokazati svojo moč, posebej še, ker se tudi nestranskarji župan sam lahko na državnih volitvah znajde na kandidatni listi katerekoli stranke. Res je tudi, da se župan o svojih predlogih ne posvetuje dovolj s strankami tihe koalicije, na kar ga le-te že nekaj časa opozarjajo. Prav tako je res, da bi marsikateremu ministru v slovenski vladi in drugim republiškim politikom odgovarjalo, če bi se mariborski župan bolj ukvarjal s problemi v lastni hiši kot pa z državnimi problemi (mariborski župan je zaradi kriznih razmer v mestu pod velikim pritiskom občanov in delavcev iz številnih podjetij, ki se v Mariboru pač nimajo kam drugam zateči po pomoč kot k županu. Zato se je župan ne glede na svoje pristojnosti prisiljen vključevati v razreševanje problemov v **Tamu, Bodočnosti, Certusu, Jeklotehni** in številnih drugih podjetjih v krizi, kar gre v republiki marsikomu krepko v nos). Točno je tudi, da ima tajnik mestne uprave, ki v mariborski politiki ni od včera,

dovoljilo. **Emil Tomažič** je opozoril, da se o ljudeh ne da odločati brez argumentov. Tudi **Rafko Zagar** je prepričan, da se tako z ljudmi ne dela.

Večina svetnikov SKD je županov predlog podprla, zato pa se je vzdržal vodja njihovega svetniškega kluba **dr. Jožef Lep**, ki ga županovi argumenti za razrešitev Kovačiča niso prepričali. Na sestanku pred sejo sveta so se svetniki SKD sicer načelno dogovorili, da bodo dali podporo predlogu župana, vendar pa se jim vprašanje ni zdelo tako pomembno, da bi terjali od vseh svetnikov strogo strankarsko disciplino pri glasovanju.

Podobno so po besedah svetnika **Gorazda Župana** ravnali tudi v LDS. Dogovorili so se za podporo županovemu predlogu. Ker se niso sklicevali na strankarsko disciplino, pa je več svetnikov na seji manjkalo, eden pa je glasoval proti. Res pa je, da so liberalni demokrati že sredi lanskega leta odrekli županu absolutno podporo, saj niso glasovali za vse njegove predloge. Glede na to, da je letos volilno leto, pa je mogoče pričakovati, da se bo tudi LDS v Mariboru poskušala profilirati kot čimbolj samostojna in samosvoja stranka, zato si bo župan še težje zagotovil njeno

absolutno podporo za svoje redloge.

pozicija daje županu pri izbiri sodelavcev roste roke

Zanimivo je, da so poslanci pozicijske Združene liste socialnih demokratov po besedah svetnika **Andreja Kocuvana** upanov predlog za razrešitev lovačiča soglasno podprli. dločili so se, da bodo tako kot loslej pustili županu proste oke pri izbiri sodelavcev. Če upanu ne bi dali prostih rok ri izbiri sodelavcev, bi lahko pozicijo obdolžili, da zaradi jenega nasprotovanja ni mogel resničiti vseh volilnih obljub. ato ZLSD daje županu proste oke pri izbiri sodelavcev, krično pa ocenjuje in bo še ocejevala rezultate njegovega upanovanja.

Nekateri mestni svetniki so prepričani, da župan uživa nočno podporo pri novem voistvu socialdemokratske stranre. V tej stranki so na izredni, za javnost zaprti seji prelesstva v decembru ob prisotnosti Janeza Janše zamenjali ključne ljudi v vodstvu mestnega odbora stranke.

Jožef Holer, svetnik stranke zelenih v Mariboru, je direktno podprl Alojza Kovačiča. **Smiljan Pušenjak** iz nestrankarske Liste za Maribor, na kateri e kandidiral tudi Kovačič, pa e delo slednjega zelo pohvalil, nato pa je podprl njegovo razrešitev po logiki, da ima šef (torej dr. Križman) vedno prav. Ali so vse to samo znaki zmede v županovi koaliciji?

Kdo vlada Mariboru?

Kakorkoli že, mariborski župan je s svojim predlogom, da bi mestni svet razrešil tajnika mestne uprave, ki realizira sklepe mestnega sveta in odločitve župana, propadel. **Sedaj bosta morala oba Alojza hočes nočes vsaj še nekaj časa delati skupaj**, ne glede na to, ali se bosta pobotala, kakor nekateri iz županove koalicije upajo, ali ne.

Mnogim Mariborčanom pa je to glasovanje odprlo oči. Ugotovi so, da ponovno ne vedo, kdo pravzaprav vlada v mestni občini. Eden od mestnih svetnikov iz Demokratične stranke upokojencev pravi, da je v Mariboru na oblasti fantomska koalicija. Po Verbinčevem slovarju tujk je fantom prikazen, slepilo, privid ali lutka. **Ali to pomeni, da v mestni občini sploh nihče ne vlada, temveč da je vse skupaj le privid lokalne oblasti, ki je potem, ko jo je država oropala vseh pristojnosti, samo še sama sebi namen?** Ali pa to morda pomeni, da so mnogi mariborski politiki lutke, ki jih usmerjajo iz njihovih političnih central v republiko mimo interesov Maribora? **Ali pa gre morda samo za to, da se bodo številne stranke v tem volilnem letu umaknile v opozicijo, na čelu Maribora pa bo dr. Alojz Križman ostal tako sam, kakor je bil pred njim sam tudi Anton Rous.** Glede na razmere v Mariboru se v volilnem letu strankam dejansko splača biti v opoziciji.

Močna in razvidna koalicija da, fantomska ne!

Res pa je, da za izhod iz krize Maribor potrebuje čvrsto in jasno razvidno koalicijo, ki bo pogumno razreševala številne mestne probleme in urejala javne zadeve. Če bo pri tem uspešna, jo bodo volivci ponovno izvolili, v nasprotnem primeru bodo na naslednjih volitvah zaupali mandat opoziciji. Ali je ta preprosta logika parlamentarne sistema zares tako zapletena, da se je v Mariboru mnoge politične stranke in politiki brez uspeha učijo že pet let? Ali pa se je morda v mariborski politiki nabralo preveč spekulativov, ki jim najbolj ustreza, da za svoj račun ribarijo v kalnem ne glede na interese Maribora in Mariborčanov? Kakorkoli že, v Mariboru je pet let po prvih večstrankarskih volitvah prava, resna in odgovorna parlamentarna demokracija na mestni ravni še vedno bolj fantom ali privid kot resničnost. Ali ne bi bil že čas, da bi tudi v Mariboru parlamentarna demokracija prebolela otroške bolezni?

Tomaž Kšela

Kje smo zares z Italijo

ČIM SMO PRISTALI NA TEZO O GESTI DOBRE VOLJE, JE ITALIJA ZAČELA SVOJO IGRO

Sosedstvo (in pridruževanje Evropski uniji) ni na psu, temveč že bolj na medvedu. Anekdota, ki to ponazarja, je iz rajne Jugoslavije. Lovci iz "republik in pokrajin" so ustrelili medveda in ga pustili čez noč pred kočo. Ponoči so ga ukradli. Zjutraj so lovci spraševali, kje je medved. Koji medved? so se sprenevedali tatiči. Nato: Mar nismo včeraj ustrelili medveda? Jesmo! Smo ga prinesli sem? Jesmo! Smo ga odložili pred kočo? Jesmo! No, kje je potem zdaj ta šmentani medved? Odgovor/vprašanje spet: A koji medved?

Ugotovitev veleposlanika Kosina "... Za ves zaplet so seveda odgovorni Italijani. Dejstvo, da je Jugoslavija razpadla, da je Slovenija mlada in nova država, so hoteli izkoristiti za to, da bi kaj dosegli zase ..." je ključ za razumevanje slepe ulice, v kateri so se znašli medsosedske odnosi. No, tak levantinski način, ki v svetu ne velja za vzorno integrity, pokončnost, je znan. Del diplomacije iz Farnesine se občasno še zateka k prenapetemu brambovstvu fiktivnega nacionalnega interesa. Tako je v odnosu do Slovenije uporabila "non argument" (ki ga "non paper" ni mogel preseči), konstrukcijo, da razmere po padcu komunizma opravičujejo popravo nekakšne krivice, osimskega sporazuma, ki da je bil Italiji vsiljen od jugoslovanskega komunističnega režima. (Čeprav je šlo za enakopravne partnerje, in so koncesije - kar jih je bilo - prej zasluha razumnega ravnanja obeh, ne pa nasilja jugoslovanske diplomacije.) Na tej podmeni je gradila nacionalistična politika, nič kaj in bona fide, zanemarjajoč starodavno civilizacijsko normo pacta sunt servanda, pogodbe se izvršujejo. In to že po priznanju staro/nove Slovenije. (Obveznosti in pravice iz pogodb med Jugoslavijo in Italijo je namreč, sporazumno, Slovenija vmes že prevzela.) Zato nove zahteve niso (bile) samo Vertragsbruch, lom pogodbe, temveč niso niti formalno utemeljene. Čim pa smo sami pristali na tezo o gesti dobre volje, je italijanska stran razvijala igro. Ta se je pletla z logiko dogodkov in pristajanjem na fikcijo. Sledile so napake ter skrivanja mrtvakov po omarah na obeh straneh,

na način "a koji medved". Nanizanko so na italijanski strani sestavljale izsiljevalne wise guy pogruntavščine, temelječe na neprebavljenem iredentizmu. Na njem je gradila predvsem tržaška desnica. Ob nenehni politični nestabilnosti je zgodba postajala občasno uporabna še za razumnejše italijanske stranke. Te so začele prikrivati svoje prave interese s postavljaštvom o nacionalnem interesu. Kot denimo ob Dinijevi sklepni besedi pred tedni v parlamentu, ko so vlada in vse stranke sprejeli "optantsko resolucijo". Tako se je krepil še en non argument, podmena, da se vse italijanske stranke in javnost enotno in utemeljeno potegujejo za nekakšno humano rešitev pogretega optantskega vpraša-

"Nanizanko so na italijanski strani sestavljale izsiljevalne wise guy pogruntavščine, temelječe na neprebavljenem iredentizmu. Na njem je gradila predvsem tržaška desnica. Ob nenehni politični nestabilnosti je zgodba postajala občasno uporabna še za razumnejše italijanske stranke. Te so začele prikrivati svoje prave interese s postavljaštvom o nacionalnem interesu."

nja. (Italija je to s pridom prodajala še evropski javnosti.) Agnellijeva je ob nastopu Dinijeve vlade o sosedski politiki res mislila drugače, a jo je popuščanje non argumentom stroke in non interesu strank zvleklo v politikantske vode. (Decembra je omalovažujoče apostrofirala državništvo Kučana, Drnovška in Thalerja, pritegnila medijski igri za prestiž, namesto da bi se sama

bolj državniško zavzela za ustrežnejšo politiko.) Brez večjega osebnega in političnega tveganja bi bila lahko objektivizirala ponujene kratkoročne konjunkturne presoje iz Farnesine, zastavila ugled, vpliv in znanje za stabilnost ter evropsko sodelovanje na tem koncu. Tako je Italija zamudila še eno priliko, da bi odnese s Slovenijo nadaljevala evropsko dobrososedsko, ne kratkovidno antagonizirajoče. Ne le za nas, tudi zanjo bi bilo koristnejše, ko bi z večjim posluhom sprejela naše prastremiljenje po samostojnosti (starejše od izkušenj z jugoslovanskim "tutorstvom", iz katerega pa smo se res naučili še to, kaj so "srbska, bizantinska ali levantinska posla"). Obstaja nevarnost - tudi če trenutna vladna kriza ne bi zahtevala parlamentarnih volitev, če bi sedanji ali rekonstruirani vladi bil podaljšan mandat zaradi šestmesečnega predsedovanja Italije v EU -, da se bodo težave z neofašistično desnico nadaljevale. Morda bo celo teže obrniti kopja, čeprav se zdi olajšujoče, da/če bo zdaj Italija tista, ki bi Slovenijo povedla v Evropo (česar iz konkurenčnih razlogov ne pusti Nemcem, Avstrijcem, Špancem). Dvournem razlage, kaj da vsebuje "španski kompromisni predlog" in ali naj se dvostran-

(denimo z Ruplovo dobro vero, da se lahko pogovarjamo o vsem, le o spremembah meje ne) je italijanska desnica zgrabila celo roko in narekovala nenaravne odnose med Italijo in Slovenijo. Oglej pa je bistvena napaka, ki je tej desnici odprla možnost in upanje, da z non argument taktiko o popravljanju komunističnih krivic uspe; da se lahko uveljavlja v obvladovanju vzhodne sosedse s staro italijansko politiko jadransko vzhodne ekspanzije. (Oglejska, solistično sebična, enostransko strankarsko kratkovidna peterletovščina tega ni bila sposobna

"Končni cilj italijanske desnice niso ne optanti, ne prilagajanje naše zakonodaje o tujcih evropskim normam, ne sosedsko urejanje odnosov. So le načini za dosego prikritega cilja. Fin' che dura, dokler gre, bodo hrepeneli po golobu na strehi, po svoji vplivni coni, pokoritvi in skrbništvu nad Slovenijo."

oceniti. Privoščljive lekcije o domnevno nekompetentni vladni diplomaciji in bontonu, posebno še pravkaršnje pristavljanje piskrčka češ - "SKD bo skušala prispevati svoj delež k reševanju teh problemov na sestankih z italijanskimi sestrskimi strankami", gre jemati kot napoved podobnih medvedjih uslug.) "Trenutek, ko moramo zelo resno pretehtati položaj" je torej bil že zdavnaj, hkrati pa traja. Italijanska stran bo - kot so spet pokazale tokratne razprave v parlamentu - lahko morda še dalj časa tranzicijsko nestabilna. Trendi v svetu sicer potrjujejo, da je javnost bolj za ohranjanje preizkušene varnosti kot za prekuacije, predčasne volitve in podobne nestrpnosti, ter je manj naklonjena ekstremizmu mon raznih Gingrichev, Berlusconijev, Finijev, Haiderjev in Žirinovskih (in tistih politikov pri nas, ki se redijo na antagonizmih, a jim salo več tako zelo ne raste). Kljub temu pa je treba računati, da bodo v Italiji zaradi specifičnega političnega položaja občasno še taktizirajoče posegali za preživelimi šablonami tudi v zunanji politiki. Pogajati se z njimi nenehno in brez nervoze je torej nujna. Zato so in bodo s takšnim partnerjem (tudi če/

upadla teža), se bo verjetno nadaljevala igra "koi medved" in kako veliki so nizki, kako majhni pa visoki. Končni cilj italijanske desnice niso ne optanti, ne prilagajanje naše zakonodaje o tujcih evropskim normam, ne sosedsko urejanje odnosov. So le načini za dosego prikritega cilja. Fin' che dura, dokler gre, bodo hrepeneli po golobu na strehi, po svoji vplivni coni, pokoritvi in skrbništvu nad Slovenijo. Dokler ne bomo spregledali na obeh straneh. Pogled na medsebojne odnose pa bo ostajal toliko bolj zastrt, kolikor bolj bo preveč medijev, in celo resnejših komentatorjev, rutinsko sejalomeglo. Brez potrebne poglabljanja in znanja pogrevalo napake in kako da ni strategije ter podobno. Dokler bodo lahotno, oportuno, neodgovorno, v vlogi hudičevega advokata preigravali vsakodnevne pikantne novice. In s privoščljivostjo jalovega kritikarstva opozicije pritiskali na javnost ter vlado, ne z argumenti znanja, temveč z lastnimi računčki in oportunizmi. Povzemali propagandna stališča druge strani. Paničarili, češ da se nam bolj mudi kot partnerju.

Milan Šamec

Zapisi iz bližnje tujine (2)

METLA

V Zagrebu rastejo lokali, bistroji, bifeji in kavarnice kot gobe po dežju. Kot da bi ljudje iz nabojev kovali kovance za pet kun, torej za dolar... Kupna moč pada, upokojenci so čedalje bolj blede, suhi in živčni, lokali pa polni, ko da bi v njih zastoj točili pijačo.

Z Romom sva v lokalu Pik pila kavo s smetano, ker je bila po pet kun. Prostor je bil ne navadno mračen, gorele so luči, zunaj pa je za trenutek posijalo sonce, škotski ovčar je mirno ležal pred vrati lokala in čakal svojega gospodarja. Ta je bil razuzdano dobre volje. Pred dobro uro je dobil pokojnino (z osemindnevno zamudo) in nas je hotel pogostiti.

- Jebe se mi za zapitek! Jaz sem vojni veterar. Zadnjega so me ujeli v Vukovarju, prvi sem prišel domov. Ker sem jim pobegnil! Ker sem jim pobegnil! - Stavek je zavlekel, razvil pred nami kot zastavo, obenem pa potegnil iz žepa bankovec za tisoč kun.

- Ste znoreli? Tu ni nikogar, ki bi vam lahko menjal! To je skoraj tristo mark. Moja plača! je protestirala plavalasa točajka.

Z Romom, ki je bil književnik in že šesto leto ni objavil nobene knjige, sva se spogledala. V televizijski oddaji Kolo sreče najbrž ne on ne jaz ne bi uganila, čigav portret je narisan na bankovcu. Vojni veterar je skomignil z rameni.

- Potem pa nič. To je vaš problem, če nočete

zaslužiti. V tej državi nihče nikogar k ničemur ne sili.

- To ni res, je samotni pivec odlepil pivsko čašo od ustnic in si obrisal pene. - Silijo nas, pa kako nas silijo, da se odpovemo svojemu županu, ki smo ga izbrali na legitimnih volitvah. Da se mu odpovemo, ker ni član HDZ (Hrvaške demokratske skupnosti).

- Točno. Politiki ne znajo ali pa nočejo priznati, da so oblast v Zagrebu izgubili. Kdor pa izgubi oblast v prestolnici, ta je tudi na podeželju nima. Vem, kaj govorim. Bil sem med prvimi v Tudmanovi stranki, a sem tudi med prvimi izstopil. Mene ne zanima oblast, mene zanima življenje!

Vojni veterar se je zibal pred točilnikom in vrtel v rokah svoj bankovec za tisoč kun. Samotni pivec je pogledal najprej bankovec, nato pa točajko:

- Predlagam, da nam vseeno natočite. Človek bo plačal kasneje, ko bo menjal bankovec.

- O, malo morgen! Poznam ga, jutri ne bo več vedel, kaj je govoril. Ko ima, je bahat, kadar nima, prosjači.

- Ti pometaj pred svojim pragom! Ji je zažugal vojni veterar. - V kolku čutim, da prihaja slabo vreme, z njim pa hudi časi. HDZ bo znova razpisala volitve in še bolj zgubila.

Na pragu se je pojavil človek z metlami. Štiri je imel povezane v sveženj kot velikonočno butaro, eno je držal v roki.

- Domače, brezove metle. Kupite, poceni so! Vsi so odmahnilli z rokami. Če imaš sesalec, ne potrebuješ metle. Metle uporabljajo samo čarovnice. In še to v pravljicah. Vojni veterar pa je mislil drugače. Naglo se je obrnil in rekel:

- Hej ti! Jaz bom eno kupil!

Prodajalcu je zažarel obraz. Kupcu je porinil v roke brezovo metlo, ta mu je dal bankovec za tisoč kun.

- Ooo, to pa ne! Je odskočil prodajalec metle. - To je falsifikat! Kdo pa je že videl sto kun s tremi ničlami! Tu imaš svojo metlo! Plačal boš, ko boš imel drobiž!

Človek z metlami se je zasukal, srečen, da je pustil metlo v lokalu, in naglo izginil.

- Ooo! si je oddahnil vojni veterar. - Če nam zdaj ne natočiš pijače, boš z metlo dobila po goli rital!

- Ooo! - ga je oponašala točajka, začeli ste groziti! Pa se ja ne vračajo stari časi?!

- Vsekakor ne. Nekoč so v tej državi prepovedovali knjige in filme, zdaj pa prepovedujejo ljudi!

- Na koga mislite? je vprašal Rom, ki je zaslutl snov za svoj novi, neobjavljeni roman.

- Na Graniča.

- Ne vem, kako vi, toda jaz poznam dva Graniča. Prvi je minister za zunanje zadeve, drugi pa je njegov brat.

- Točno. Prvi je hadezejevec, drugi pa liberal. In prvi se je moral, da bi ostal to, kar je, odreči svojega brata, ki ni postal to, kar bi moral postati!

Vojni veterar je pljunil na keramične ploščice in jih začel pometati s svojo neplačano metlo. Rom mi je pokimal. Napetost v lokalu je rasla, zato sva odšla. Škotski ovčar je žalostno gledal za nama, kajti ni vedel, ali je njegov gospodar ostal bivši hadezejevec ali je prešel med liberale. Eden od Graničev je namreč to storil, in stranka tega nesojenemu županu ni odpustila, marveč mu je vrnila udarec. »Z metlovin štilon« kot pravijo Prekmurci.

Branko Ščemen

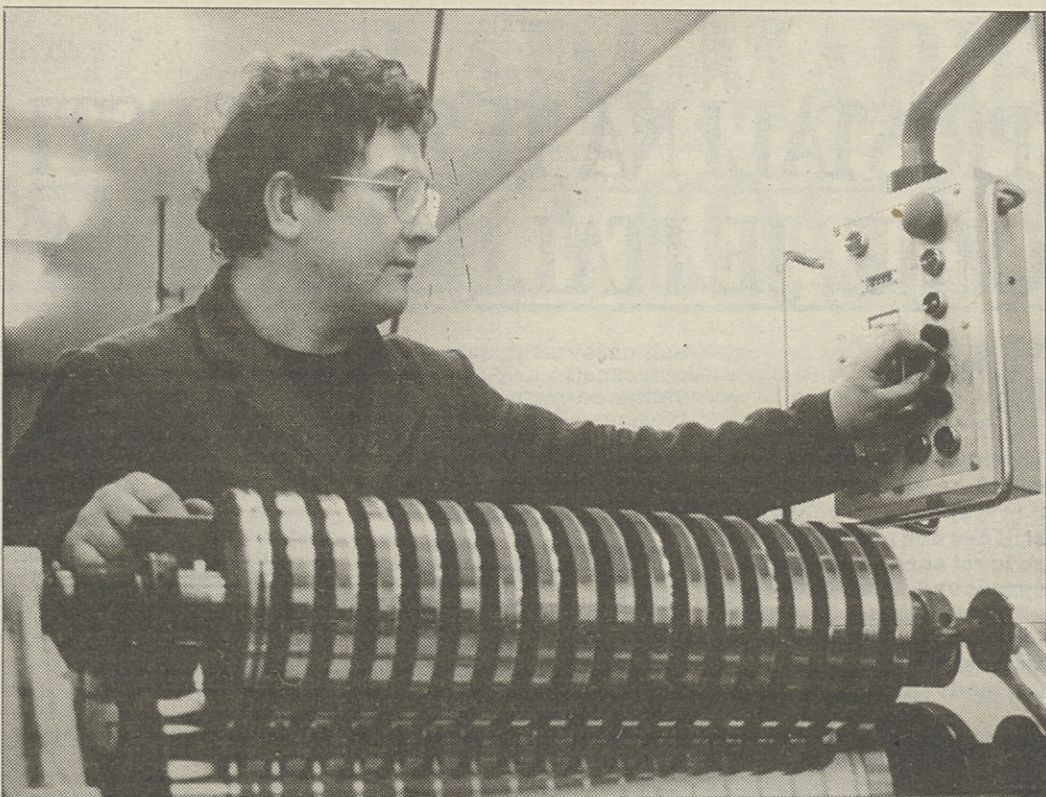
Privatizacija za »železno zaveso«

Ko je Winston Churchill 5. marca 1946, v ameriški državi Missouri v svojem slovitem govoru označil mejo s socialističnimi državami "železno zaveso" - potekala je od Stettina v Baltiku do Trsta v Jadranskem morju - takrat na zahodu ni nihče vedel, kaj se je dogajalo na drugi strani "železne zaveso". Churchill je v tistem znamenitem govoru spomnil na slovite prestolnice starodavnih držav Srednje in Vzhodne Evrope: Varšavo, Berlin, Prago, Dunaj (!!!), Budimpešto, Beograd, Bukarešto in Sofijo. Sledilo je obdobje hladne vojne. Po petinštiridesetih letih komunistične vladavine in vojaške okupacije SZ se je slika zbistrila. Končala se je tudi že vojna na Balkanu. V starodavnih državah Srednje in Vzhodne Evrope so po padcu berlinskega zidu prevzele oblast v glavnem nacionalistične in protikomunistične politične elite, ki jih je Zahod desetletja pripravljaj na ta trenutek. Zahod je premagal Vzhod v ideološkem smislu. Politične elite Nove Evrope so zamenjale temeljne vrednote.

Tržno gospodarstvo, demokracija in človekove pravice so postali osrednji postulati sodobnih vzhodnoevropskih družb, ki nadoomešajo vizijo brezrazredne, komunistične družbe. Namesto institucij partijske birokracije se v prestolnicah teh držav po mnogih letih zopet pojavljajo borze, kjer na novo nastajajoči kapitalisti kupujejo in prodajajo delnice privatiziranih podjetij in si nove politične elite ustvarjajo svoje gospodarske imperije. Bitka za zmago nad komunizmom je bila sicer dolgotrajna, vendar je bil spopad sorazmerno kratek in neboleč. Za komunizmom pa je ostalo neučinkovito gospodarstvo, ki ga je bilo potrebno napraviti učinkovitega. Doktrina kapitalizma govori, da ni učinkovitega gospodarstva, če ni znanih lastnikov.

Lastninjenje ni specifičnost zgolj srednje in vzhodnoevropske ekonomije

Začelo se je dolgotrajno obdobje lastninjenja. Vendar lastninjenje ni specifičnost zgolj za srednje - in vzhodnoevropske ekonomije. Tako rekoč v vseh zahodnih gospodarstvih se občasno spopadajo s tovrstno dejavnostjo, ki pa je seveda mnogo manj obsežna, zato za večino prebivalstva ni tako usodna in ne navadno sploh ne vedo, da poteka. Kako resen problem je privatizacija, se lahko naučimo na Portugalskem. Tam so imeli v sredini sedemdesetih let nekajmesečno obdobje komunistične vladavine. Trajala je ravno toliko časa, da so podpržavili gospodarstvo. Portugalci pa se še dandanes ukvarjajo z lastninjenjem. Torej dvajset let in še vedno ni končano. Tak primer je tudi bivša Vzhodna Nemčija, kjer je slovita privatizacijska agencija Treuhand z neznanskimi količinami mark lastnina

SLOVENIJA NA DOBRI POTI, VENDAR NE ZARADI PRIVATIZACIJE

tako rekoč čez noč. Rezultati so kljub nemškemu organizacijskemu stroju še vedno dokaj skromni. Lastninjenje so sicer opravili zelo hitro, vendar ni željenih posledic. Te se lahko izrazijo edino z gospodarsko rastjo. Te pa ni. In ni novih delovnih mest. Lastninske spremembe, ki so tako nujne za resnejše družbene spremembe in gospodarsko učinkovitost so zelo težka naloga za vsako družbo. Za izpolnitev osnovnih mikro - in makroučinkov privatizacije mora posamezna družba zagotoviti delovanje pravil na naslednjih področjih:

- pri upravljanju v privatiziranih delniških družbah,
- pri trgovanju z delnicami iz privatizacije,
- pri koncentraciji lastništva in prevzemanja podjetij.

Družba mora zagotoviti delovanje teh področij s vzpostavitev pravnih pravil (zakoni in podzakonski akti). Učinkovito delovanje države je torej pogoj za uravnotežen in učinkovit lastninski prehod. Neusklajeno oziroma pomanjkljivo vzpostavljane pravil na posameznem področju nujno privede do upočasnitve privatizacije oziroma jo obrne v prid posamezni skupini lastnikov (notranji vs. zunanji lastniki, mali vs. veliki lastniki, zaposleni vs. menedžerji, domači vs. tuji lastniki). Proces privatizacije, ne glede na državo, v kateri poteka, lahko razdelimo v dve fazi:

- razdelitveno ali administrativno fazo,
- fazo konsolidacije kapitala na organiziranih in drugih trgih vrednostnih papirjev.

V prvi fazi gre za različne oblike razdeljevanja premoženja, ki se lastnini med upravljanje (državljanje), ter formiranje državnega aparata, ki izvaja te postopke. V tej fazi je poleg ustrezne zakonodaje potreben nastanek vseh institucij, ki so

potrebne za trgovanje z vrednostnimi papirji (borza, investicijske družbe, državne agencije). Prva faza je značilna predvsem za delovanje države, v drugi fazi pa začne prihajati tudi do neprimljene učinkovitosti teh procesov, predvsem do bistveno povečane brezposelnosti. Konsolidacija lastništva kapitala lahko poteka na organiziranem trgu vrednostnih papirjev ali pa je neuregulirana (notranji trgi), kar še poveča možnost konfliktov med notranjimi in zunanjimi lastniki. Razmerja med slednjimi se vzpostavijo v prvi fazi lastninjenja, zato je ta faza zelo pomembna za

tizacijska faza in se ponekod že začne druga faza lastninjenja, katere glavna značilnost je povečana stopnja brezposelnosti. Če pride do prevlade zunanjih lastnikov, torej skladov, ki pa nimajo interesa postati aktivni lastniki v posameznem podjetju, je njihova glavna naloga povečati njegovo vrednost in ga čimhitreje dobro prodati. V skladih so zaposleni v glavnem finančni strokovnjaki, ki imajo nalogo obdržati lastništvo zgolj v podjetjih, ki so že do sedaj delala z dobičkom. V vseh drugih podjetjih pa bodo prav gotovo izbrali t. i. exit-stra-

lastninjenja. Manjka predvsem zakon o prevzemih podjetij. Taj se sicer pred sprejetjem, vendar zamuja, ker prvi prevzemi podjetij že potekajo. Trgovanje med t. i. PID-i je urejeno s posebnimi pravili, vendar ni pravega nadzora nad temi transakcijami. Povsem neregulirani pa so t. i. notranji trgi v privatiziranih podjetjih, kjer poteka konsolidacija kapitala med notranjimi lastniki: zaposleni - menedžment. Potek privatizacije v Sloveniji je pokazal, da je pri nas precej močna zavest o povezovanju notranjih lastnikov. Žal včasih tudi na nezakonit način. Menedžment v podjetjih se je v večinoma potrudil organizirati notranje lastnike z delniškim sporazumom, ki zastopnike pooblašča za glasovanje na skupščinah delničarjev. Gre za učinkovito zavarovanje pred zunanjimi lastniki. Ravno iz

teh razlogov lahko predvidimo, da med slovenskimi podjetji ne bo množično prihajalo do t. i. "sovražnih prevzemov". Nasploh se bodo prevzemi podjetij začeli v primerih nelikvidnega trga vrednostnih papirjev, ko bodo zaradi neurejenih razmer cen delnic podjetij padale pod njihovo potencialno ceno. V takšnih primerih prav gotovo prevzemnikov ne bo cilj zamenjava vodstva in povečanje učinkovitosti podjetja, kar je ekonomski smisel prevzemov, temveč izključno spekulacija. Slovensko gospodarstvo že dolgo ni več za "železno zaveso". Pogoji gospodarjenja v Sloveniji so mnogim po-

podjetij izvozi nad 50 odstotkov svojih izdelkov. Raziskave kažejo, da je večina podjetij (47 odstotkov) v fazi oživljanja, tretjina jih ima latentne težave, petina podjetij pa je ves čas poslovala gospodarsko dobro. Skupna ocena prestrukturiranja slovenskih podjetij kaže, da poteka uspešno. Samo približno četrtina podjetij upira radikalnim strategijam. Na splošno pa velja, da slovenska podjetja izredno poslušajo strategijo uvažanja novih skupin proizvajalcev. Takšno stanje ima lahko negativne posledice v gospodarskem razvoju.

Proces lastninskega preoblikovanja v mnogih slovenskih podjetjih ne bo bistveno vplival na učinkovitost, kar je osnovni razlog tega procesa. Za takšno podjetje je lastninjenje administrativno-politična operacija predvsem strah pred vdom zunanji (tujih in domačih) lastnikov. Takšno podjetje se boji predvsem različnih skladov, ki bi ustvarili takšno lastniško strukturo, ki ne bo preveč zainteresirana za dolgoročno učinkovitost podjetja. Ljudje v teh skladih gre predvsem za kratkoročni interes pri dajanju paketa delnic podjetja, kar pa bo lahko začasno zaustavilo ali preprečilo aktivnosti, ki so dolgoročno nujne za preživetje podjetja. Lastniki teh delnic kapitala se po svoji naravi obnašajo do lastnine podobno kot država. Lastninjenje jim ekonomski pomeni zgolj breme in potrebni strošek.

Slovenija pa seveda tipična država v tranziciji. Zaradi preglednosti in neizkušenosti skupnih značilnosti slovenskega gospodarstva za pregled izbrali zgolj nekatere tipične države, ki so v različnih fazah lastninjenja.

Poljska

Na Poljskem so privatizacijo začeli leta 1991. Lastništvo je bila v celoti državna. GDP per capita pa znaša približno 4000 USD. Privatizacija je potekala razpršeno, sicer za gotovino. Na Poljskem je 15 privatizacijskih skladov, ki so kupovali delnice podjetij. V letošnjem letu pričakuje masovno privatizacijo, ko bodo 15 odstotkov delnic podjetij brezplačno razdelili delavcem. Država je razdelila lastništvo petstotih podjetij med skladi. Trgovanje s privatizacijskimi delnicami bodo lahko organizirale borznoposredniške družbe, in sicer bo fizično omejeno na tovarniško dvorišče ("SLP" trg). Zaposleni nimajo predkupnih pravic, delnice so prosto prenosljive, vendar je onemogočeno trgovanje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev. Trgovanje z delnicami skladov in ostalih podjetij poteka na borzi v Varšavi, kjer 45 borznoposredniških družb (v Sloveniji 48) trguje, z delnicami obveznicami 93-ih izdajateljev, ki dosegajo tržno kapitalizacijo 5 milijard USD. Borza klirinško depotna družba s neprofitni delniški družbi, ki sta v večinski lasti države. Na Poljskem so sorazmerno močno prisotni tujci, opravijo 15 odstotkov portfolia investicij. Tujci so lahko borznoposredniške družbe, ki opravijo 10 odstotkov trgovanja (pri nas ni tu borznoposredniške družbe, ker velja zakonska omejitev). Pri privatizaciji so nudili močno tehnično pomoč Francozi in Američani. Postopki lastninjenja so izvajale tudi svetovne in cenilske družbe, kar je postopke izredno podražilo.

"Pogoji gospodarjenja v Sloveniji so mnogim podjetjem narekovali tržno usmeritev že pred vrsto let. Izguba jugoslovanskih tržišč je dejansko stanje sicer nekoliko zameglila, vendar se mnoga slovenska podjetja tržno usmerjajo tudi sama. Tudi brez lastninjenja so se mnoga prestrukturirala iz preprostega in najbolj tehtnega razloga - zaradi konkurenčnosti na zahtevnih evropskih in svetovnih tržiščih. Raziskave teh procesov, predvsem po letu 1990, kažejo, da so v ta namen začela izvajati strategijo zmanjševanja števila zaposlenih; zmanjšalo se je število velikih podjetij, povečalo pa se je število srednjih in majhnih podjetij; podjetja so predvsem bistveno povečala odstotek izvoza v prodaji."

nadaljnji potek privatizacije. Razmerje med notranjimi in zunanjimi lastniki v privatiziranih podjetjih so osnova za nadaljnji gospodarski razvoj. Zunanji lastniki se pojavljajo predvsem v obliki različnih skladov. Dejstvo je, da so notranji lastniki (zaposleni in menedžerji) v veliki informacijski prednosti pred zunanjimi lastniki. Iz tega razloga so za trgovanje z delnicami teh podjetij potrebna pravila, ki zagotavljajo razkritje informacij, ki vplivajo na ceno delnic posameznega podjetja. Prav tako so na tak način zaščiteni interesi malih delničarjev, ki lahko na padoben način kot profesionalci v skladih prihajajo do relevantnih informacij. Opozoriti velja, da se v Sloveniji končuje prva priva-

tegy: podjetje bodo v čim krajšem času pripravili za prodajo. Kratkoročno je za doseganje povečanega dobička najučinkovitejše sredstvo odpuščanje zaposlenih. Slovenija se tej fazi šele približuje. Na drugi strani pa morajo skrbeti za zaščito interesov malih delničarjev, ki so lastniki njihovih delnic. Na skupščinah delničarjev bo torej v bodoče potekala glavna bitka za lastništvo v podjetjih. Notranji lastnik podjetja pa je lahko istočasno tudi lastnik delnic sklada, ki je zunanji lastnik in v določenih primerih v "sovražnem" razmerju do notranjih lastnikov. Slovenija še nima dokočno vzpostavljene pravne regulative za vse oblike konsolidacije kapitala v drugi fazi

podjetjem narekovali tržno usmeritev že pred vrsto let. Izguba jugoslovanskih tržišč je dejansko stanje sicer nekoliko zameglila, vendar se mnoga slovenska podjetja tržno usmerjajo tudi sama. Tudi brez lastninjenja so se mnoga prestrukturirala iz preprostega in najbolj tehtnega razloga - zaradi konkurenčnosti na zahtevnih evropskih in svetovnih tržiščih. Raziskave teh procesov, predvsem po letu 1990, kažejo, da so v ta namen začela izvajati strategijo zmanjševanja števila zaposlenih; zmanjšalo se je število velikih podjetij, povečalo pa se je število srednjih in majhnih podjetij; podjetja so predvsem bistveno povečala odstotek izvoza v prodaji. Velika večina slovenskih

Po zadnjih podatkih so cene privatizacijskih delnic na Poljskem močno padle. Prišlo je tako rekoč do zloma delniškega trga. Tujci so začeli Poljsko zapuščati in iskati boljše prilike.

Takšno stanje je povzročilo, da je povprečna plača na Poljskem še vedno 200 do 300 DEM in da raste nezaposelnost z novo ureditvijo. Izredno hitro privatizacijo, ki pa kljub temu še ni končana, so začele strmo padati socialne pravice, ogrožene pa so tudi nekatere človekove pravice (zakon o prepovedi splava). Zadnje predsedniške volitve so odsev tega stanja, ki poraja težnjo po vzpostavitvi pravičnejše socialno ekonomske ureditve.

Češka

Privatizacija na Češkem je primer najuspešnejše masovne privatizacije. Po "zadnji revoluciji" 1989 je nova oblast podedovala večino podjetij v državni lasti, z 40 odstotno udeležbo privatnega sektorja. Češko prebivalstvo ni imelo večjih prihrankov, zato je od leta 1991 privatizacija potekala z vavčerji, preko privatizacijskih skladov. Menedžment v 4800 čeških podjetjih je moral sestaviti privatizacijski načrt, ki ga je moralo najprej odobriti ministrstvo za industrijo in trgovino in potem še ministrstvo za privatizacijo. Proces je tekel sorazmerno počasi in je privatizacija zavlačevala. Prvi val privatizacije se je končal aprila 1992. V tej fazi so nastali privatizacijski skladi. Arhitekt tega programa je bil Dušan Triška. Sledila je množična distribucija lastniškega kapitala. Glavna značilnost

"Kako resen problem je privatizacija, se lahko naučimo na Portugalskem. Tam so imeli v sredini sedemdesetih let nekajmesečno obdobje komunistične vladavine. Trajala je ravno toliko časa, da so poddržali gospodarstvo. Portugalci pa se še dandanes ukvarjajo z lastninjenjem. Torej dvajset let in še vedno ni končano."

tega programa je bila, da se država ni vključevala v ustanavljanje skladov. Nastala je naravna konkurenca med skladi. Po zaključeni drugi privatizacijski fazi - pred konsolidacijo lastništva, ki sedaj poteka - je na Češkem:

- preko 80 % odraslih Čehov je delničarjev v 1849 podjetjih, ki so privatizirana delno ali v celoti,

- po različnih ocenah je privatizirano 65 in 90 % vsega premoženja podjetij (leta 1990 je bilo v državi zgolj 4,5 % kapitala v privatni lasti),

- Češka ima najnižjo stopnjo inflacije v Srednji Evropi (pod 10 %) in neverjetno nizko stopnjo brezposelnosti, (5 %),

- tržna kapitalizacija češkega trga vrednostnih papirjev znaša 12 milijard USD. Med aprilom in oktobrom leta 1994 je cena delnic privatiziranih podjetij padla za 35 %, vendar je vseeno pritegnila mnoge investitorje z Zahoda,

- od leta 1990 je bilo na Češkem za 2,7 % milijarde USD direktnih tujih investicij,

- Češka je uvrščena na najvišje mesto na lestvici tveganja med državami Srednje Evrope,

- Češka je politično stabilna država z vlado, orientirano v tržno gospodarstvo, ki je bila sposobna preživeti najtežje obdobje privatiza-

cij brez večjih političnih škandalov v zvezi z njo (znan je le en primer zlorabe položaja v tem procesu: aretacija Jaroslava Lizberja, ki je poneveril kupnino v višini 300 tisoč USD od prodanih vavčerjev).

Po vseh kriterijih gre za zgodbo o uspehu. Češka privatizacija je uspela učinkovito in hitro, brez večjih zastojev. Njena značilnost je tudi, da je potekala tako,

rekli, da morajo, sedaj pa čakajo...

Češka privatizacija, ki je potekala izključno preko privatizacijskih skladov, se je pokazala za neuspešno tudi pri netransparentnosti in nelikvidnosti trga vrednostnih papirjev. Prav tako ni dokazana učinkovitost upravljanja investicijskih skladov v podjetjih. Nekateri skladi, ki so v lasti čeških bank, imajo edini motiv reševati podjetja pred stečajem zaradi dragih postopkov in zaradi nezaposlenosti, ki bi sledila.

Rusija

Privatizacijski program v Rusiji je eden največjih podvigov v zgodovini ekonomije. V približno 18-ih mesecih je 12000 podjetij prešlo

postprivatizacijskega obdobja so neregulirani trgi vrednostnih papirjev, neizdelan pravni sistem in velike tržne manipulacije. Na drugi strani okostenela državna birokracija, ki nima ustreznega znanja s področja trga vrednostnih papirjev, in na drugi množica privatizacijskih vrednostnih papirjev, ki so brez centralne evidence. Velika zmeda, ki nastaja na privatizacijskih trgih, sili brokerje in banke k samoregulaciji. Takšno stanje usmerja tuje investitorje k investicijam preko sekundarnega trga vrednostnih papirjev. Hitra, masovna privatizacija, ki je v osnovi podobna slovenski, je prinesla ogromno zmede v rusko gospodarstvo. V privatiziranih podjetjih so soočeni s podobnimi problemi kot v Slove-

ni, podzakonski akti, predsednikovi dekreti, samoregulativa udeležencev na trgih...) preglednost na trgu teh papirjev.

Ruska masovna privatizacija je torej prinesla hitro lastninjenje vseh državnih podjetij. Zaradi kaotičnih razmer na sekundarnem trgu vrednostnih papirjev poteka nekontrolirana konsolidacija kapitala. Udeleženci privatizacije in privatizacijski skladi bijejo bitke za prevlado v lastništvu podjetij. Rusija potrebuje močno reorganizacijo civilnopravnega sistema, plačilnega in davčnega sistema za integracijo svojih kapitalskih trgov v mednarodne finančne trge.

Takšno stanje je tudi v Rusiji prineslo politične spremembe z zahtevo vspostavitvi večje socialne varnosti. Obubožano rusko gospodarstvo se spoprijema z novimi zunanjimi lastniki, ki nimajo interesa za aktivno vlogo v vodenju podjetja, temveč le kratkoročne interese za zaslužek s prodajo deležev olastninjenih podjetij.

Privatizacija za "železno zaveso" poskuša odpraviti dolgoletno dediščino državne lastnine gospodarstva. Ko je Winston Churchill leta 1946 v ZDA govoril, da nihče ne ve, kaj se dogaja na drugi strani, verjetno ni slutil, da bo z zmago nad komunistično ideologijo prišla stremenitev, ki se imenuje privatizacija v procesu, ki ga vodijo mednarodne finančne organizacije s prodajo lastnih vzorcev finančnega obnašanja na Vzhod, bodo zelo težko zmagale. Lahko je zmagati v hladni vojni, težje je ljudi naučiti delati, da bodo preživeli na način, ki ga predpisujejo tujci. B. Krznar

"Opozoriti velja, da se v Sloveniji končuje prva privatizacijska faza in se ponekod že začne druga faza lastninjenja, katere glavna značilnost je povečana stopnja brezposelnosti. Če pride do prevlade zunanjih lastnikov, torej skladov, ki pa nimajo interesa postati aktivni lastniki v posameznem podjetju, je njihova glavna naloga povečati njegovo vrednost in ga čimhitreje dobro prodati. V skladih so zaposleni v glavnem finančni strokovnjaki, ki imajo nalogo obdržati lastništvo zgolj v podjetjih, ki so že do sedaj delala z dobičkom."

da je postal lastnik kapitala privatni sektor in ne prikriti državni finančni konglomerati. Slaba stran njihove privatizacije, ki češko gospodarstvo umešča za slovenskega, pa je, da se še vedno ni začelo prestrukturiranje. Še vedno imajo so torej gospodarstvo kot v času "železne zaves", vendar privatizirano. Proces prestrukturiranja pa nevarno zaostaja. Pri Češki torej lahko govorimo zgolj o politični zgodbi o uspehu. Naredili so vse, kar so jim

v privatne roke. Trideset milijonov ruskih državljanov je lastnikov delnic privatiziranih podjetij ali vavčerjev privatizacijskih skladov. Privatizacija v Rusiji je zelo podobna naši. Osnova lastninjenja je masovna delitev vavčerjev - certifikatov in lastninjenje privatizacijskih skladov. Ruski trgi vrednostnih papirjev so zelo podobni našemu, vendar časovno prednjačijo. Zanimive so ruske izkušnje v fazi konsolidacije, ki se začneja tudi pri nas. Značilnost ruskega

niji: znotraj poteka bitka z zunanjimi lastniki, ki so v glavnem privatizacijski skladi, in z notranjimi lastniki, ki so zaposleni v podjetjih. Najpogostejši kupci privatizacijskih delnic na organiziranih trgih so direktorji podjetij, ki dostikrat kupujejo delnice zaposlenih za svoj račun ali za račun povezanega družbe. Na tak način poteka konsolidacija kapitala na sekundarnem trgu. Decentralizirana zakonodaja na področju trga vrednostnih papirjev onemogoča (zako-

Borzna gibanja

NAPAKE SE VRSTIJO...

Prejšnji teden je Banka Slovenije končno posredno priznala lastno napako in razveljavila zahtevo po tedenskem izenačevanju odkupa tujih valut s prodajo v bančnih in pogodbenih menjalnicah ter ponovno dovolila pogodbenim menjalnicam kupovanje tujega denarja v bankah. Takšen ukrep sveta Banke Slovenije je bilo kajpak pričakovati, sicer bi se nam lahko že kmalu pojavil sivi devizni trg s "šticungami". Pogled na gibanje najprezentativnejših tečajev nemške marke kaže, da je ukrep Banke Slovenije deloval v smislu stabilizacije tečaj samo nekaj dni. Najava sveta Banke Slovenije, da bo sprostila omejitve je sicer zelo dobrodošla, vendar nima nikakršne povezave z gibanjem menjalniških tečajev. Tečaje v menjalnicah dviguje povpraševanje po tujem denarju, ki se sprošča iz naslova neatraktivnih tolararskih depozitov v bankah. Rast menjalniških tečajev se bo v prihodnjih tednih umirila, vendar bo rastla hitreje kot je v jesenskih mesecih.

Podjetniški menjalni tečaji se dvigujejo nekoliko bolj umirjeno, vendar lahko pričakujemo njihovo približevanje menjalniškemu tečaju takoj, ko bodo slednji preživeli udarce ukrepov Banke Slovenije in Združenja bank Slovenije. Šele takšno stanje bo povzročilo pozitivnejši položaj za slovenska podjetja. Če bo sledila tudi rast cen in plač pa pomeni ponovno rast inflacije, kar bo vladi, v predvolilnem obdobju, povzročalo precej sivih las. Na Ljubljanski borzi smo bili priča novim kotacijam Kolinske in Abanke. Zelo neprimeren trenutek za takšne podvige. Cene delnic so do srede tedna strmo padale in analitiki so že govorili o črni sredi, vendar so market-makerji poskrbeli, da so rešili prav vse delnice v območju

podpore. Neverjetno dobro se je držala obveznica Abanke, vendar je teden tudi sicer bolj naklonjen tem vrstam vrednostnih papirjev. Njen tečaj, ki je bil praktično nespremenjen (112,4%) in je kazal na zgledno pripravo te kotacije. Slabšo usodo je doživela privatizacijska delnica Kolinske, katere cena je strmo padala do konca tedna, ko se je ponudba tega vrednostnega papirja naglo zmanjšala. Kar trikrat je cena Kolinske padla do 10%. Iz začetne cene 1113 tolarjev v ponedeljek, na 859,1 v petek. Prihodnji teden bo pokazal ali je bila njena stabilizacija posledica zmanjšane ponudbe tistih, ki so hoteli priti do gotovine iz naslova privatizacije ali pa je bila posledica nakupa market-makerja.

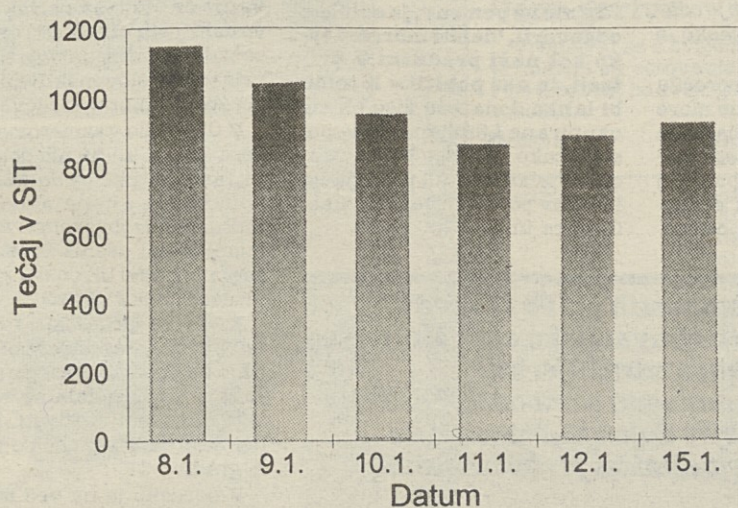
Napake, ki so si jih privoščile slovenske denarne oblasti, na denarnem trgu še zdaleč niso nedolžne, vendar jih je možno popraviti. Vprašanje pa je, kaj se dogaja z lastninjenjem. Na površje je prišel paradoks privatizacijskih skladov, ki naj bi igra-

li pomembno vlogo. Vprašanje pravičnega vrednotenja družbenega premoženja ter nadaljne lastninjenje državne lastnine. Če to zahteva, ki so jo PID-i naslovili na državni zbor, doživela podporo slovenske javnosti, bomo pričali veliki prevari, ki so jo pripravili finančni lobisti. Z zbranim enormnim številom lastninskih certifikatov, ki jih PID-i še naprej zbirajo, nimajo kaj početi. Na drugi strani smo pričali smešnemu poteku avkcij Sklada za razvoj, kjer neka famozna komisija v naprej določi cene deležev podjetij (bojda tudi to vodi mag. Tone Rop). Velik del premoženja PID-om ostaja tudi zato, ker kupujejo Skladove deleže po izhodiščnih cenah, namesto da bi njihovo medsebojno tekmovanje določalo tržno vrednost podjetij. Lobisti so torej poskrbeli, da so izkoristili prav vse možnosti za potek lastninjenja v takšni smeri, da bo lastninska pogača ostala tam, kjer je bila do sedaj. Vsi analitiki trdijo, da se je država zmotila pri oceni družbenega premoženja in pri odobritvah za zbiranje lastninskih certifikatov. Morda res, vendar bi moral za takšno stanje kdo odgovarjati. "Strokovnjakov", ki so kreirali tovrstne mehanizme, pa ni moč zamenjati. Prisotni so namreč v vseh institucijah. Vsi po vrsti. Če očitne napake na kakem področju povzročijo menjavo določenega "strokovnjaka", še ne pomeni, da je prišlo do

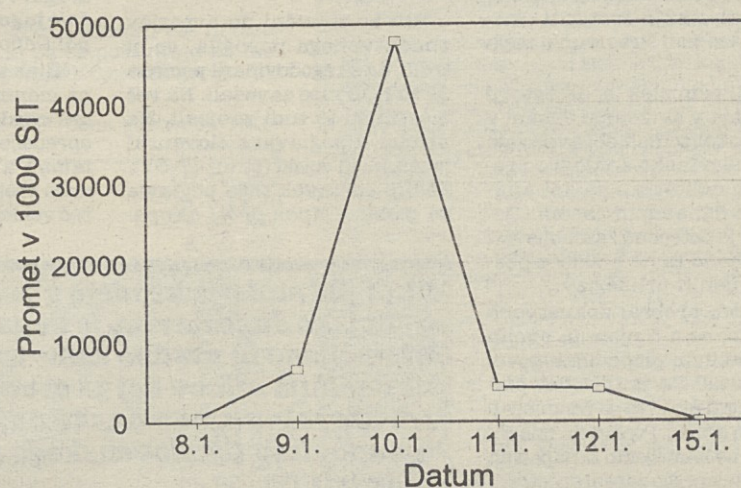
kakšne učinkovite zamenjave. Njegova vloga ostane ali pa se še okrepi v drugi privatizacijski instituciji. Naši privatizacijski "strokovnjaki" so podobni pripadnikom tistih živalskih vrst, ki jim izguba posameznih okončin ne pomeni drugega kot začasen umik, dokler se rana ne zaraste. Izgubljeno okončino nadomesti nova ali pa se okrepijo ostale. Naši privatizacijski strokovnjaki so torej neuničljivi.

Priča smo torej dogodkom, ki kažejo, da so možnosti, ki jih nudijo privatizacijske institucije, izčrpane. Na vrstje državni zbor. Tudi v odboru za finančni sistem sedi poslanec, ki je nedvomno pripadnik finančnega lobija in je do sedaj izpolnil vsa njihova pričakovanja. Nenavaden pritisk na državni zbor kaže, da se krog zapira in da je na vrsto prišlo lastninjenje tistih, ki lastninijo. Bistvo lastninjenja je v privatizaciji. Če bi dosedanje faze tovrstne družbene preobrazbe peljale v to smer, bi bili priča pritiskom novih lastnikov na vlado. Ker ni tako, novi lastniki (država) pritiskajo na državni zbor (politične stranke), da uredijo lastne lastninske težave. Morda vse skupaj zveni malo komplicirano, vendar drugače ne more biti, če država hoče ostati edini lastnik vsega družbenega premoženja, navzven pa kazati cesarjeva nova oblačila. Kdo bo tisti, ki bo zavpil: "Cesar je nag!"? B. Krznar

Gibanje tečaja rednih delnic Kolinske

Promet z obveznico Abanke d.d. Pri nespremenjenem tečaju 112,4

Ključne značilnosti slovenske politike v letih 1929–1955, znanstveno poročilo

„Državni zbor Republike Slovenije je zaprosil slovenske zgodovinarje, da pripravijo znanstveno poročilo o novejši zgodovini Slovencev. Besedilo naj bi bilo zgodovinska podlaga za opredeljevanje državnega zbora do nekaterih odprtih vprašanj bližnje preteklosti.“ Tako se glasi prvi stavek znanstvenega poročila, skupinskega dela dvanajstih zgodovinarjev, izbranih na podlagi njihovega dosežanega znanstvenega dela, ki naj časovno zajame slovensko zgodovino tridesetih let. Knjiška obsega 111 strani in obravnava ključne, predvsem politične značilnosti slovenske politike v prelomnem četrtsotletnem razdobju od 1929 do 1955 leta. V njej niso navedeni viri za posamezne trditve, niti avtorji za posamezne ocene, kot je to običajno pri znanstvenih poročilih. Ob predstavitvi knjige ni bilo posameznih, kakaj so iz tima izstopili nekateri zgodovinarji, kakaj nekaterih znanih znanstvenih raziskovalcev tega obdobja niso pritegnili ali pa se sami niso hoteli udeležiti raziskave tako pomembnega obdobja sodobne slovenske zgodovine.

Prvi pomislek, ki ga ima politično razgledan bralec že ob drugem stavku citiranega uvoda, je zamisel, da bi bilo znanstveno poročilo zgodovinska podlaga za parlamentarno resolucijo. Ni znano, da bi se danes v svetu katerikoli parlament ukvarjal s sprejemanjem dokumenta o odprtih vprašanjih zgodovinskega dogajanja pred petdeset in več leti. Stalinu so zgodovinarji sestavili zgodovino VKP-b (vse zvezne komunistične partije boljševikov), Stalin je to podpisal in potem je tekst veljal za večno zgodovino sovjetske partije in države od Oktobra do razpada Sovjetske zveze.

Seveda ne bi hotel podtakniti dvanajstim avtorjem zgodovinske

Avtorji so sami pojasnili temeljno značilnost svojega pristopa: prikaz prelomnih točk, ki so ključne za razumevanje in pojasnitev vzrokov za razcep v slovenski družbi. V samem središču raziskave naj bi torej bila slovenska razcepljenost. Razcep v tridesetih letih (1929–1941), razcep v štirih letih okupacije in NOB in razcep v desetletnem povojnem obdobju, ko je že, kot pravijo, »popuščal pritisk totalitarne države«.

Razcep (nacionalni, socialni, ideološki, politični) ima prizvok o NOB kot državljanski vojni; razcep pomeni iskanje in vnašanje ideoloških zaključkov, ki so značilni za današnje politično vzdušje, za sedanja nasprotja in razcepljenost, ki je v zadnjih letih nastala zaradi ofenzive nekdanjih slovenskih kvizlingov, političnih emigrantov, domobrancev, obnovljene slovenske zaveze in klerikalnega vodstva rimskokatoliške cerkve.

Tak pristop bi do neke mere bil razumljiv za predvojno obdobje, čeprav je to bil že čas nastopajočega fašizma, zadnji dve leti pa tudi že prave vojne, ko ni več mogoče zabrisati in opravičevati petokolonjskih in profašističnih ravnanj vodilnih slovenskih meščanskih strank. Tak pristop bi tudi do neke mere pomagal razjasniti dogajanja po partizanski zmagi, čeprav tudi tu oporekamo skrajnostni oceni, da je bila država že takrat totalitarna.

Obdobje od 1941. do 1945. ni značilno po notranjem razcepu. V desetdnevni vojni aprila 1941 nastane nova situacija – trije okupatorji, razsekano slovensko narodnostno ozemlje, obsojba slovenskega naroda na smrt. Ni več versajske Jugoslavije, ni več Dravske banovine, ni več starih strank in njihovih preprirov. V ospredje stopi problem

ZGODOVINA PO NAROČILU IN PROTI PLAČILU

torjem je sprostil velike energije Slovencev. Pozitivni rezultati (ali dosežki) so bili sad velikanjskih naporov in požrtvovalnosti tistih, ki so se vključili v boj proti okupatorjem – to pa je bila večina Slovencev. Zelo pomemben dosežek boja na strani protifašistične koalicije je bila priključitev velikega dela slovenskega ozemlja, ki ga je po rapalski pogodbi dobila Italija. Na osvobodilnem boju v znatni meri temelji slovenska državnost. Takšno oceno poročilo ponovi na 78.

„Ni znano, da bi se danes v svetu katerikoli parlament ukvarjal s sprejemanjem dokumenta o odprtih vprašanjih zgodovinskega dogajanja pred petdeset in več leti.“

strani, ko zapiše, da sta bili osnovni značilnosti obdobja 1941–1945 fašistična in nacistična okupacija ter odpor okupatorjem. Dalje zapiše, da se je oboroženi odpor (zakaj ne NOB?) v okviru OF razvijal od poletja 1941 dalje, da je postopoma zajel vse slovensko narodno ozemlje ne glede na predvojne državne in nove okupatorjeve meje ter je trajal neprekinjeno dotlej, dokler ni bil okupator končno pregnan z njega. Poročilo ponovi vse slovensko narodno ozemlje in izbojeval pomembne dosežke na vojaškem in drugih področjih, kar je upoštevalo tudi protifašistična koalicija. Na 83. strani pa je zapisano, da so Slovenci

skih ocen, površnosti in protislovij ter vseskozi prisotna težnja opravičevanja kolaboracije. Kot vsa velika prelomna dejanja tudi osvobodilno gibanje ne more potekati brez napak, vendar so v poročilu predimenzionirana ob zamolčanju zlih del slovenskih kvizlingov.

Naj v nadaljevanju navedemo nekaj naših konkretnih kritičnih pripomb in jih nekoliko tudi obrazložimo in argumentiramo. Pripombe navajamo po straneh teksta.

Primerjava komunistične internacionalne in katoliške cerkve (11. stran) kot dveh skrajnostnih silnic v evropskem javnem življenju ne vzdrži. Če primerjamo temeljne dokumente obeh: sedmi kongres kominterne opredeli fašizem kot največjo nevarnost za narode in demokracijo, papež v svojih enciklikah v času, ko je fašizem že na pohodu, obsodja socializem, komunizem in vsako sodelovanje katoličanov z njim. Komunistična internacionala je bila 1. 5. 1943 ukinjena, RKC je delovala naprej.

Tudi odnosi med KPS–KPJ s kominternom in Moskvo so prikazani enostransko. Poleg ustanovitve nacionalnih komunističnih strank so pomembni trije Titovi dosežki: preprečil je Stalinovo namero po razpustu KPJ (kot na Poljskem), zahteval je, da vsa partijska vodstva kljub izredno težkim okoliščinam monarhistične diktature delujejo znotraj Jugoslavije, in uresničil je svojo zamisel o samofinanciranju partije.

Trditve »po sovjetsko-nemškem paktu so slovenski komunisti sploh naglo opustili spraviivo ljudsko fronto in poučeno narodno govorico in se skupaj z jugoslovanskimi tovariši vrnili k razrednim in internacionalističnim geslom« (27. stran) ne ustreza resnici in jo pravzaprav demantira že naslednji stavek o zavesti grozeče vojne in o odločni protifašistični usmeritvi, ki je pripeljala do ustanovitve OF.

Tudi trditve, da je bila politika italijanskega fašizma glede odnosa do slovenstva miljeja od nemške (36. stran), lahko zavede današnji mladi rod, ki ne pozna dogajanj. Naj citiram iz dnevnika grofa Ciana (stran 15). Mussolinijev zunanji minister je imel 5. januarja 1942 razgovor z glavnim tajnikom fašistične stranke in je zapisal naslednje besede: »Sprejel sem Vidossanija. Obrazložil je svoje krvave namene zoper Slovence. Namerava vse pobiti. Opozoril sem ga, da jih je milijon. 'To nič ne pomeni', je odločno odgovoril, 'delati moramo tako kot naši predniki v Eritreji, in vse pobiti'.« K temu bi lahko dodali še žico okrog okupirane Ljubljane, ki je postala tako največje koncentracijsko taborišče, ali pa divjanja fašistov po roški ofenzivi, Rab, Gonars in še kaj.

Italijanski fašizem je bil do slovenskega naroda prav tako uničevalen, kar je še posebej dokazal s svojim divjaštvom po Istri, Primorski in Benečiji od svojega prihoda na oblast. Res pa je, da je bil v primerjavi z nemškimi nacizmom manj učinkovit in zlasti v Ljubljani in Ljubljanski pokrajini zaradi poleta OF in partizanskih uspehov povsem nemočen. Brez pomoči kvizlingov bi lahko doživel še večje poraze že pred jesensko kapitulacijo 1943. leta.

Vloga švabsko-nemške kulturne zveze v pripravljanju nacističnega vdora na naše ozemlje je v poročilu dobro osvetljena (stran 37). Manjka pa tu kapitulantska vloga voditeljev SLS, ki so se skupaj s svojim voditeljem A. Korošcem že začeli usmerjati k nacistični vojaški premoči. Zgled oblikovanja marionetne slovaške države je vplival na odhod Natlačena v Celje takoj po razkosojanju Slovenije. Dvanajstega aprila 1941 so pred banom z banovinskim avtomobilom odhiteli v Celje ljubljanski hitlerjanci dr. Schley, ing. Toennies in dr. Zeschko. Nacističnega generala Lantza so prosili, naj čimprej zasede vso Slovenijo in mu pohvali Natlačena. (Glej Saje, Belogardizem, stran 23.)

»OF je bila za takojšen odpor, meščanske stranke pa za postopne priprave in čakanje na ugoden trenutek ob koncu vojne« (stran 40). Trditve je točna, vendar le za voditelje, ki so zbežali v tujino (dr. Krek, Snaj in drugi). Voditelji doma niso čakali, začeli so kolaborirati že prvi dan zasedbe, pravzaprav že v teku bojev z vojskami treh okupatorjev. Natlačena po poti v Celje ni moč razumeti kot čuvanje življenj in imetja Slovencev, pač pa ohranjanje stare oblasti. Sosvet ni bil zmerna oblika kolaboracije. Zakaj opravičujemo to politično paktiranje s fašistično oblastjo, kar je obsojala večina Slovencev in tudi vlada v Londonu? »V Jeruzalemu je so nam ga (Natlačena) prinesli na dlci in smo mislili, da bomo že takrat ostali v kakšnem internacijskem taborišču zaradi tega... Pri Angličih se je izgovarjalo to ime kakor kuga.« (Pismo dr. Alojzija Kuharja škofu Rožmanu 8. 3. 1943.)

„Kljub tem ocenam v poročilu pa menimo, da knjiga ne more biti »zgodovinska podlaga« za opredeljevanje slovenskega parlamenta do odprtih vprašanj naše preteklosti. V njem je namreč veliko napačnih in enostranskih ocen, površnosti in protislovij ter vseskozi prisotna težnja opravičevanja kolaboracije.“

Opravičevanje ravnanj škofa Rožmana in zraven celo tržaškega Santina in goriskega nadškofa Margottija, ki naj bi v vojnem času pokazala razumevanje za človeške stiske slovenskih vernikov (stran 42), bo naletelo na ogorčenje tisočev prizadetih slovenskih ljudi, še posebej primorskih Slovencev.

V OF ni bilo »razmeroma« velikega števila kulturnih delavcev (stran 43), pač pa domala vsa pomembna imena slovenske kulture in izobraženstva. Celotni mladi talent pesnik Balantič je sprva pripadal OF, dokler je niso pridobili belogardisti.

KPS si ni »prilaščala« tehnike (stran 44), saj je razpolagala z njo že pred vojno. Tehniko je partija v celoti dala na razpolago Osvobodilni fronti, številne ilegalne tiskarne so tiskale gradivo OF.

V poročilu je na več mestih očitke, da partija ni pustila no-

benih vzporednih organizacij, političnih izven OF in ne vojaških izven partizanstva. Vendar je časa, ko je OF pozivala rodoljubnih nazorov in prepričanj, boj proti okupatorju, dr. Miha Krek obsodil partizanstvo, ki ga je treba uničiti. Prav tako je po direktivah Draže Mihajloviča grozil z vojaškim sodiščem vsakemu, ki se je boril v partizanskih enotah. »Može da postoji samo jedna vojska,« je kategorično dejal Draža Mihajlovič 6. 1. 1941. Slovenska zaveza, ki se je opirala na jugoslovansko vladno zunaj in na Dražo Mihajloviča doma, je zahtevala brezpogojno podreditev vrhovnemu poveljniku D. Mihajloviču. OF je, po čena z napadom četnikov na partizane v Užicah, opozorila na škodljivost organiziranja vojaških formacij izven NOB. Januarja 1942 je v deveti točki prepovedala kakršnokoli nastajanje otroženih sil na Slovenskem, razen partizanskih čet in Narodne zaščite.

Ponavljamo, da je bil vpliv kominterne med vojno in pred njo razpustitvijo minimalen (stran 46).

Ustanovitev OZNE ne more izražati »boljševiške usmeritve« vodstva KPS (stran 47), ker ni ustanovila OZNE. Akt o ustanovitvi je podpisal Vrhovni poveljnik jugoslovanske vojske in je pravzaprav že instrumente novo nastajajoče državne oblasti. Ali menijo avtorji, da lahko obstaja država brez obveščevalne službe? Tito je zadnjikrat govoril o potrebi boljševizacije KPJ leta 1939 (to lahko pomeni, da ni bila boljševiška). V vojnem času takega gesla ni. O boljševiško-židovski nevarnosti so govorili nacisti po vsej Evropi, nacisti kolaboranti pa so to povzemali.

II. grupa odredov je bila na prejšnji prva slovenska brigada (stran 48). Poleg on in korpus je bila pomembna Koroška grupa odredov kot specifična oblika partizanstva na obeh straneh jugoslovansko-avstrijske meje. Pomembna je misel, ki jo je zapisal jeseni 1944 Izidor Cankar v svojem Dnevniku, da ga za Koroško ni strah, ker je tam partizanstvo močno.

V poročilu je kritika slovenskega političnega vodstva (to je KPS in OF), da ni dovolj pravčasno in odločno ukrepalo proti

ske knjižice takšne »boljševiške« ambicije, čeprav očitke o boljševizaciji stranke, kateri so mnogi med njimi včasih pripadali, močno lahko in brez predsodkov sami uporabljajo. Hočem reči, da je nenavadno, če si parlament lasti pristojnosti zgodovinske znanosti. Lahko se zgodi, da se bo parlament v naslednjem mandatu premaknil proti desni (kot na primer v sosednji Italiji) ali pa proti levi (kot v bolj oddaljeni Poljski) in bo potem znova spremenil resolucijo po svoji trenutni politični usmeritvi. Mislim, da je to trošenje energije v prazno in povzročanje nepotrebnih delitev in sporov.

Drugi pomislek je način, kako so bile opravljene raziskave, in vedenje avtorjev po naročilu in proti plačilu parlamenta. Zgodovinska znanost kot vsaka druga znanost zahteva potrditev ali odklonitev postavk in trditev, o njih se morajo izreči obstoječe znanstvene institucije, obe univerzi, SAZU, instituti - nacionalni in tudi širše, zunaj meja Slovenije.

Tretji pomislek je, da avtorji dogajanja v slovenski družbi v vojnih okoliščinah obravnavajo kot zgodovinsko analogijo predvojnih delitev ali pa kot analogijo z današnjim časom. Dogajanja je potrebno razčlenjevati poglobljeno in ne z vidika poenostavljenih primerjav.

Ko sem prebral znanstveno poročilo, sem o njem in svojih pomislekih in pripombah govoril tudi z nekaterimi drugimi partizanskimi pisci, ki so razmišljali podobno kot jaz. Predvsem mislijo, da je do neutemeljenih in napačnih ugotovitev prišlo zaradi enostranske, če ne napačne usmeritve.

nacionalnega preživetja in obstoja. Ne več boj za ohranitev stare oblasti, temveč boj za osvoboditev, za preživetje, za ponosno samoodločbo. Kot pol stoletja kasneje v začetku devetdesetih let ob razpadu avnojske Jugoslavije, je veljalo tudi za to okupacijsko obdobje, da je utemeljeno in vredno samo to, kar Slovence združuje, kar utemeljuje njihov boj za osvoboditev in ponosno samoodločbo. Tako združevalno zgodovinsko najpomembnejše dejanje je pomenila ustanovitev OF slovenskega naroda s temeljnimi programskimi točkami. Ta OF je potem v kratkem času razvila nesluteno združevalno moč, državo v državi v okupirani Ljubljani, osvobodena ozemlja, NOB na Primorskem, v Benečiji in na Koroškem, slovensko vojsko in novo oblast. To gibanje in ta oblast je bila nedeljiva, ni priznavala okupacije in okupatorske oblasti.

Bili bi krivični do avtorjev znanstvenega poročila, če bi trdili, da se zgodovinarji pomena OF in NOB niso zavedali. Na več mestih so to tudi zapisali. Na primer v poglavju o slovenski partizanski vojski (stran 47–51). Zadnji odstavek tega poglavja se glasi: »Odpor proti okupa-

ob koncu druge svetovne vojne kot narod preživel, kar je dvignilo narodno samozavest, in da je bilo priključeno ozemlje slovenske Primorske, čeprav mejno vprašanje še ni bilo rešeno.

Ta mesta obravnavanega znanstvenega poročila so v navzkrižju s težnjami prevrednotenja OF in NOB in rehabilitacije političnega in vojaškega sodelovanja stražarjev in domobrancev s fašisti in nacisti. Tudi poglavje o ukrepih okupatorjev za zadušitev NOB (stran 51–57) spada med dobra poglavja v knjigi. Prav tako je znanstveno poročilo neskladno s tako imenovanim Pučnikovim vmesnim poročilom, ki si prizadeva odgovornost za povojna ravnanja in nepravilnosti v celoti prenesti na slovensko politično in vojaško vodstvo. Na 89. strani je namreč zapisano: »O usodi vrnjenih domobrancev in pripadnikov drugih vojaških formacij je odločalo jugoslovansko vojaško in politično vodstvo.«

Kljub tem ocenam v poročilu pa menimo, da knjiga ne more biti »zgodovinska podlaga« za opredeljevanje slovenskega parlamenta do odprtih vprašanj naše preteklosti. V njem je namreč veliko napačnih in enostranskih

„Kot pol stoletja kasneje v začetku devetdesetih let ob razpadu avnojske Jugoslavije, je veljalo tudi za to okupacijsko obdobje, da je utemeljeno in vredno samo to, kar Slovence združuje, kar utemeljuje njihov boj za osvoboditev in ponosno samoodločbo. Tako združevalno zgodovinsko najpomembnejše dejanje je pomenila ustanovitev OF slovenskega naroda s temeljnimi programskimi točkami.“

Pripravil: J. Temlin

Ne da bi želel komentirati celoto dogajanje na politični sceni v Sloveniji in izvajanja nekaterih liderjev, menim, da je prisvajanje vloge in mesta nekdanje Slovenske demokratske zveze s strani SDSS nekorektno in ga je mogoče razumeti kot še eno od potez netenja prepira med nekdanjimi

strank sploh ni bilo mogoče sestaviti. LDS in ZLSD sta skupaj imeli 36 poslanskih mest, kar je očitno premalo za večino v 90-članskem parlamentu. Toda na drugi strani tudi stranke nekdanjega Demosa niso mogle sestaviti večine v parlamentu, kar je razumljivo, saj so se v volilni

šla v opozicijo) in je Janša mirno zapustil Peterleto ter šel s t.i. malo koalicijo z Drnovškom na oblast. Sicer bi lahko rekli, da je Peterle to "uslugo" Janši vrnil spomladi 1994, ko je Drnovšek odslavljal z ministrskega stolčka Janeza Janšo in ga Peterle v teh namerah ni onemogočil.

zaradi večje učinkovitosti "kapitalizacije" osamosvojitvenega posla. V tem času je bil tudi mnogo bolj uspešen od Peterle, saj je bil prav izjemen na položaju liderja opozicije, ki sedi v vladi. Tudi pri postavljanju svojega obrambnega imperija je bil pripravljen poseči po mnogih nenavadnih sredstvih. In enkrat se mu je moralo zalomiti. Tragedija je večja zato, ker se mu je to zalomilo pri povsem isti zadevi kot njemu samemu. Le s to razliko, da se ni mogel kot nekdanji osumljeni in okrivljeni in sedaj "glavni" obrzdati in je dopustil, da so specialci posegli po brutalnih sredstvih, ki jih on sam ni bil deležen v prejšnjem sistemu. Res tragedija. Ali pa tudi ne.

Ob takih razmerjih sil in političnih kalkulacijah partnerjev je seveda težko pričakovati, da bi bilo podjetje, ki se mu pravi "velika koalicija", tudi dovolj uspešno. Kajti nič ne pomaga če se v institucijah sistema z vlado na čelu pogovarjajo o napredovanju po sposobnostih in o občutljivih orodjih za njihovo merjenje, če na drugi strani populistu uvajajo nov sistem, ki ni nič drugega kot na glavo obrnjen stari

REMONT SLOVENSKE POLITIKE

"prijatelji" in političnimi zavezniki. To seveda počenjaš takrat, ko nimaš volivcem ponuditi česa konkretnega, prijateljskega in upajočega. Pa pustimo to. Raje pogledajmo nekatere dogodke izpred nekaj let, ki so na las podobni današnjim. Tudi akterji so isti. Akterji, ki jim je v prvi vrsti pomembna oblast in moč, kasneje pa bo že šlo nekako.

Pisalo se je leto 1991, ko je 23. decembra stari parlament končno sprejel novo ustavo. Teden dni za tem pa so se pri Kračju v Dolskem dobili nekdanji Demosovi veljaki, da bi odgovorili na dve vprašanji: ali je mogoče v okviru Demosa sestaviti vlado, katere predsednik ne bi bil Lojze Peterle, in ali je sploh mogoče podaljšati veljavnost koalicijske pogodbe med Demosovimi strankami. Pred tem je potrebno še dodati, da je že po osamosvojitveni vojni, nekaj mesecev pred Dolskim, Janez Janša predlagal, naj predsedstvo vlade prevzame Bavčar, Peterle naj gre za predsednika parlamenta, Bučar pa na Ustavno sodišče. Soavtor te zamisli je bil po pripovedovanju poznavelec tudi Peter Jambrek, kasnejši šef ustavnega sodišča. Ta kadrovska kombinacija po načinu in metodi nekdanje partije ni dobila podpore znotraj Demosa. Preveč je bilo namreč tistih, ki so demokracijo iz leta 1990 vzeli zares.

Pa kljub temu so nekateri v hladu in večerni megli pred gostilno tistega 30. decembra iskali alternativno rešitev za vse pogostejše in neznosne prepire znotraj Demosa. Janša, Bavčar, Hribarjeva in Rupel (vsi štirje so bili takrat še člani Demokratske stranke) so sklenili podpreti nadaljevanje Demosa pod pogojem, da bi aprila 1992 imeli volitve v novi državni zbor. Vse te spore bi najelegantnejše rešili z novimi volitvami, ki jih je zahtevala in omogočala nova ustava. In takšna rešitev je bila tudi sprejeta, toda kot ponavadi s figo v žepu. Nadaljevanje je znano: pokazalo se je, da večina Demosovih strank bolj ljubi oblast kot volitve, koalicija pa je dejansko tudi razpadla.

To se je evidentno pokazalo po volitvah, ki so nato bile jeseni tega leta. Te volitve so namreč v ospredje ponovno postavile LDS in ZLSD, toda izpadli so socialisti, tako da koalicije brez nekdanjih Demosovih

tekmi med seboj najbolj konfrontirale za t.i. "osamosvojitveni plen". Preprosto niso dojele in razumele, da ta plen sploh ni bil njihov, ampak je bil v prvi vrsti od volivcev. In tega še danes nekateri ne razumejo popolnoma.

In v takšni situaciji se je pokazalo, da si stranke nekdanjega Demosa vračajo "udarce". In ne samo to. Pokazalo se je tudi, da so pripravljene za oblastni tron, za ministrski stolček pozabiti tudi medsebojne "grde" stvari, seveda na račun tistih, ki so igrali "pošteno" igro. Toda najpomembnejše je dejstvo, da je v dveh strankah (SKD in SDSS) prevladala oblastilnost. Krščanski demokrati so brez velikih pomislekov sprejeli Drnovškovo ponudbo, da gredo v vlado, čeprav je bil prav Drnovšek tisti, ki je nekaj mesecev prej postavil Peterleto v opozicijo, ki jo je ta dobro izkoristil za obrekovanje Drnovškove vlade in za dosledno diskvalifikacijo levih in starih sil tako doma kot v tujini. Za "nagrado" je Peterle dobil v novi Drnovškovi vladi mesto zunanjega ministra, kjer je začel dosledno uresničevati politiko "lotizacije" oz. fevdalizacije, ki jo je prinesel iz italijanskih izkušenj in ki je kasneje doživela velik pritisk zgrožene javnosti.

Prav tako pa je šel v Drnovškovo vlado tudi Janša (tu je treba dodati, da s pomočjo Peterle, ki mu je vrnil bogsigavdi kakšno oslugo), čeprav je ravno on bil tisti, ki je leta 1991 predlagal, naj Peterle odide z mesta predsednika demosa vlade in da ga nadomesti Bavčar. Da je Janša še večji kavelj oblastilnosti kot Peterle, je dokazal spomladi leta 1992, ko je Drnovšek nadomestil do volitev Peterleto (in je SKD

Skratka, po volitvah 1992 se je skušal mandatar Drnovšek nevarni konfrontaciji izogniti z "veliko" koalicijo, ki je poleg prejšnjih sestavin vsebovala tudi najvažnejši del antikomunistične kompozicije: krščanske demokrate in Janšev "socialdemokrate". Toda ta konfrontacija se je s tako koalicijo prenesla vanjo samo. Kajti Peterle se razlikuje od večine politikov v Sloveniji že po tem, da je "prišlek" in da so ga na površje privedli "revolucionarni dogodki" leta 1989 in 1990. Podoben je tistim, ki so prepričani, da jim oblast nekako samoumevno pripada. To pravico pa si jemljejo iz parole, da so "zdaj oni na vrsti" za vladanje, ki izvira prav iz njihove neaktivnosti in odrinjenosti v prejšnjem režimu. Zato je tudi s Peterletom v koaliciji le-ta tako obremenjena z razčiščevanjem zgodovinskih krivic in je v kontekstu znanega svetopisemskega pravila, da morajo biti prvi oni, ki so bili zadnji, ali obratno. Mislim, da je sam Drnovšek to politiko v zadnjih treh letih dober izkusil na svojih ramenih.

Medtem pa je Janševa prisotnost v koaliciji imela povsem drug namen in nalogo. Glede na to, da je volivcem zameril, ker na volitvah 1992 leta niso "znali" pravično razdeliti svojih glasov (kar je v pismu, ki ga je pisal takoj po volitvah nekaterim svojim nekdanjim prijateljem, tudi zapisal), se je odločil za oblast

"Kajti nič ne pomaga, če se v institucijah sistema z vlado na čelu pogovarjajo o napredovanju po sposobnostih in o občutljivih orodjih za njihovo merjenje, če na drugi strani populistu uvajajo nov sistem, ki ni nič drugega kot na glavo obrnjen stari sistem: le da vlogo partijskega sekretarja igra župnik, seje liderjev novega demokratičnega centralnega komiteja pa so v poduhovljenih prostorih ob ljubljanski tržnici ali pa v poduhovljeni izobraževalni ustanovi."

sistem: le da vlogo partijskega sekretarja igra župnik, seje liderjev novega demokratičnega centralnega komiteja pa so v poduhovljenih prostorih ob ljubljanski tržnici ali pa v poduhovljeni izobraževalni ustanovi.

Danes ne gre več za lovljenje ravno težja in malenkostne popravke, ampak za perspektivo in stabilnost države, ki se mnogo preveč izčrpa v notranjih bojih, cepitvah in monologih. Nekdo se bo moral zoperstaviti navali populizma, ki postopno spodja kredibilnost ustanov sistema (sodišča, mediji, parlament). Na Slovenskem se vse bolj prijemljejo avtoritarni vzorci političnega funkcioniranja. Še vedno namreč držijo pravilo, da sta za učinkovito politiko na vseh področjih potrebna preglednost in predvidljivost. S tem pa se v ničemer ne zatrejo razlike, ki so posledica hotenja iti naprej. In tega je v slovenski politiki občutno premalo.

Sultan

"Krščanski demokrati so brez velikih pomislekov sprejeli Drnovškovo ponudbo, da gredo v vlado, čeprav je bil prav Drnovšek tisti, ki je nekaj mesecev prej postavil Peterleto v opozicijo, ki jo je ta dobro izkoristil za obrekovanje Drnovškove vlade in za dosledno diskvalifikacijo levih in starih sil tako doma kot v tujini. Za 'nagrado' je Peterle dobil v novi Drnovškovi vladi mesto zunanjega ministra, kjer je začel dosledno uresničevati politiko 'lotizacije' oz. fevdalizacije, ki jo je prinesel iz italijanskih izkušenj in ki je kasneje doživela velik pritisk zgrožene javnosti."

Ameriški predsedniki potrebujejo vojaške baze, da se v njih prikažejo v letu pred volitvami. Če so vojski vpleteni v mirovne misije posebnega pomena, toliko bolje. V takih primerih lahko ameriški predsednik pove lokalnemu prebivalstvu, kako naj živi v miru in razvija multikulturalnost.

Multikulturalnost uspeva v Švici in v Združenih državah. Če mene vprašate, kako to, da v teh dveh primerih multikulturalnost uspeva, lahko priznam, da ne vem, lahko pa seveda poskušam uganiti: v Švici zato, ker je država že stoletja samostojna, nevtralna, ni bila vpletena v vojne in ker je zelo bogata, v Združenih državah pa zato, ker imajo Indijanci, temnopolti, Hispanoameričani, potomci evropskih in azijskih narodov sorazmerno veliko prostora. In ker nikoli ne bijejo vojn na lastnem ozemlju. In ker imajo močno vojsko.

Posebnost balkanskih narodov je, da se neprestano vojskujejo, že stoletja, če ne tisoletja, vedno predvsem na lastnem ozemlju in da sploh nimajo dovolj prostora. In da so zelo revni, vendar ne tako zelo revni, da ne bi hoteli imeti lastnih narodnih držav. Vendar, paradoksalno: k razpadu Jugoslavije je zelo veliko prispevala ravno močna, unitaristična vojska. (Ker je bila predraga in je zavirala ekonomski razvoj.)

Tudi nemški pisatelj Peter Handke je skušal povedati evropski javnosti, kako niso vsega krivi Srbi in kako so nekaj krivi tudi tisti, ki niso hoteli skupne, mul-

Franček Rudolf:
Praktični fundamentalizem

CLINTON in HANDKE

tikulture države. Torej najbrž Slovenci. Peter Handke ne verjame svetovnim medijem, zato si hoče sliko ustvariti sam. Tako je potoval po Srbiji.

Handke povsem napačno zastavlja vprašanje: zastavlja ga po načinu stalinističnih učbenikov. Kdor se vprašuje, kdo je kriv za vojno, se vprašuje tudi o pravičnosti vojne in potem seveda predvideva, da bo tisti, ki ima prav, tudi zmagal. Vprašanja o krivdi in o pravičnosti so zgolj propagandnega značaja in pomembna za posamezne stranke ali morda za posamezne vlade.

Vojne so nesmiselne in tudi nikakor ni nujno, da sploh kaj rešijo. K sreči vemo, zakaj se dogodi: dogodi se v dogajajo se državam, ki nimajo solidne in močne vojske.

"Si vis pacem, para bellum" pravi rimski pregovor. "Če hočeš mir, pripravljaj vojno!"

Slovenija je ob razpadu Jugoslavije imela dovolj dobro organizirano obrambo, dovolj orožja in dovolj enotnosti. (Šlo je za las!)

Tudi prebivalcem drugih republik na svojih tleh je objubil državljanstvo in s tem enakopravnost in bila je verjetna. Zato je z nekaj Mao-Ze-dongovimi načeli o narodu-vojaku uspela po enem tednu rešiti mir vsaj sama sebi.

Hrvaška ni bila na istem: ker ni imela dovolj vojaške organizacije in orožja, ji ni uspelo vzpostaviti reda na lastnem ozemlju. Vendar Hrvaška se vsaj vrača na izgubljena ozemlja in vzpostavila je lastno vojsko.

Bosna pa je nazoren primer ozemlja, ki je desetletja skrbelo za tujo vojsko. Ki naj bi jo branila. Bosna ne potrebuje miru: ne potrebuje ne Unproforja ne Iforja. Potrebuje lastno domačo narodno vojsko, oboroženo in vzdrževano od lastnega gospodarstva lastne države. To so trije edini pogoji miru. (V primeru Bosne in Bosanskohervaške federacije verjetno neuresničljivi.)

Po mojem mnenju je potrebno najprej linčati bruseljske sodnike, ki naj bi sodili vojnimi zločinci. Na drevesa z njimi! Kdor v voj-

ni grozi vojnimi zločinci, samo podžiga k pobujanju priči. In samo povečuje število žrtev. Se vseeno je bolje, da država preživi nekaj desetletij vojnih zločinov, kot da njenim državljanom sodijo neki tuji sodniki. Nekje v nekakšni Evropi.

Narod potrebuje državo, potrebuje vojsko, potrebuje svoja sodišča, ne pa tujih.

Nobenemu narodu ni mogoče države ali vojske ali sodstva nadomestiti s tujo državo, vojsko, sodstvom...

Vojna v Bosni divja štiri leta, ker je JNA obdržala orožje po razpadu Jugoslavije, za Bosno in druge nekdanje republike pa je obveljal embargo.

Partizani so nekot trgli orožje sovražnikom iz rok, tako smo se učili v šoli: čisto možno. Vendar za partizanski način vojskovanja je potrebna visoka revolucionarna zavest in na kakršenkoli način dosežena enotnost revolucionarjev. Ne v Bosni, ne na Hrvaškem, ne kje v Srbiji si ni mogoče predstavljati, da bi večje skupine borcev združevala revolucionarna zavest: ker pač ni nobene revolucije, nobene borbe za nasilno spremembo sistema, nobene verjetne in dovolj navdušujoče ideologije. Na ozemlju nekdanje Jugoslavije se dogajajo najenostavnejše verske vojne. Pri tem moramo upoštevati, da je vera v primeru Hrvatov in Srbov sestavni element enega in drugega naroda.

Ker je v pravoslavnih državah vera tista, ki utemeljuje tako državo kot vojsko in še narod, je pač razumljivo, da se takšnih

vojn ne da pogasiti zgolj s sklepanjem sporazumov. In tudi ne ustavi pokolov s političnimi sredstvi.

Revolucionarne vojne se končajo z nasilno spremembo sistema. Verske vojne se končajo z nasilnimi verskimi spremembami.

Mir pa je vedno posledica dobro oborožene in močne narodne vojske: take vojske pa nastanejo ob zmagah.

Clinton počne v Bosni isto, kot sta to počela Tito in potem še Zveza komunistov petinštirideset let po drugi svetovni vojni: zaseda jo s tujo vojsko. Edina rešitev bi bila, da Clinton nekaj sto tisoč Srbov, Hrvatov in Muslimanov iz vojske nanovači v ameriško vojsko, jih odpošlje v Nemčijo, Italijo, Kuvajt, na Havaje in naj mu tam čuvajo svetovni red in Združene države. Zakaj voziti vojske v državo, kjer se kar tare temeljito preizkušeni vojakovi? Takih s praks?o

Peter Handke bi rad imel enotno Jugoslavijo: zanj je Jugoslavija seveda bila enotna, nikoli ni znal ne slovensko, (kar je jezik njegove matere), ne hrvaško, ne srbsko, ne albanško, ne makedonsko. Jeziki so oznake narodov, narodi imajo svoja religiozna prepričanja. Josip Broz Tito pa ni inavguriral marksizma kot državne vere, ker potem bi pač moral (tako kot Enver Hodža) zatreti in izkoreniniti vse druge vere. In bi se lahko zgodilo, da bi kdo izkoreninil še njegovo, državno. Po principu "Cuius regio, eius religio", "Komur pripada oblast, ta določa vero" bi moral izganjati preveč različnih

vernikov, morda sedem desetih milijard. Državne vere omogočajo multikulturalnost.

Vendar multikulturalnost Avstro-Ogrske je pomenila nadvlado nemške manjšine, in zato se je ta multikulturalna država razpadla. Pri Jugoslaviji se je ponovilo, tokrat s Srbi, ki jih je bilo največ, pa so vseeno bili v manjšini.

V Švici je zagotovila multikulturalnost enotna obramba svojih bodnjakov iz raznih kantonov proti Habsburžanom. V Združenih državah enotna zmagovita uprava in vojska.

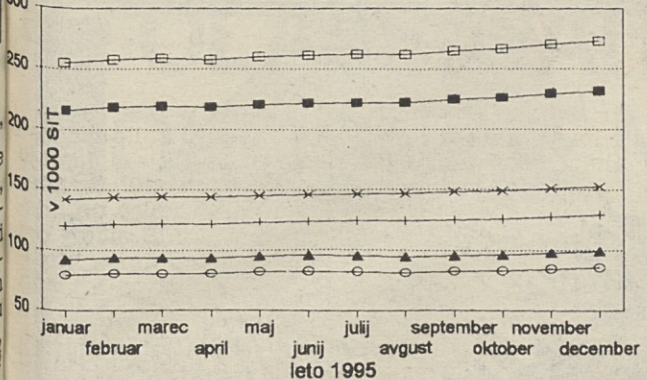
Poleg verske je vojna na Balkanu tudi kolonialna in protikolonialna vojna in vojna med kulturami. Balkan je prizorišče, kjer tujec na primer Peter Handke, ne more sam izvrtati nobenih informacij: zve lahko samo toliko, kolikor so naključni domorodci večje prenašanja svojih misli v tuj jezik. Za to zadnje pa vemo, da Balkanem ne gre in ne gre. Razumljivo, ker preveč sosedov govori svoje posebne jezike, pa z njimi ni mogoče trenirati. Tudi iz daljnih krajev pa so redki njihovi vplivi bolj simbolični.

Clinton in Handke si želita nekaj kar bi samo po sebi bilo čisto redu. Nihče ne bi imel nič proti Jugoslaviji, če bi se dalo na dovolj eleganten način rešiti problem (našel sem jih), ki so jo delali nezno. Danes sem vesel, da se jih je dalo razrešiti vsaj na silo in vsaj na neeleganten način. Vse tako. Če ne nikakor ni šlo drugače.

Vsakemu narodu svojo vojsko svoje ozemlje in vlado, kakršna zasluži!

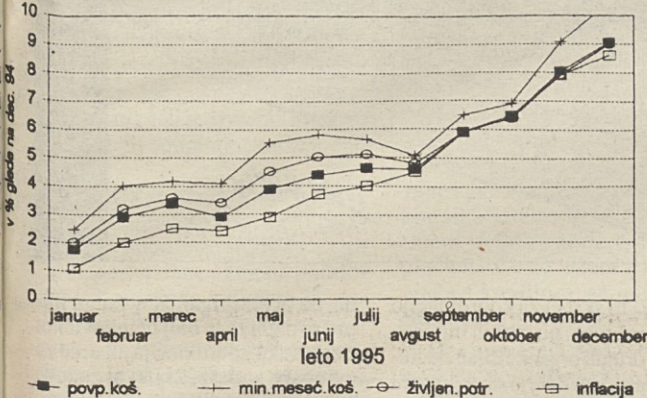
RAST KOŠARIC ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN

3- in 4-članska delavska družina

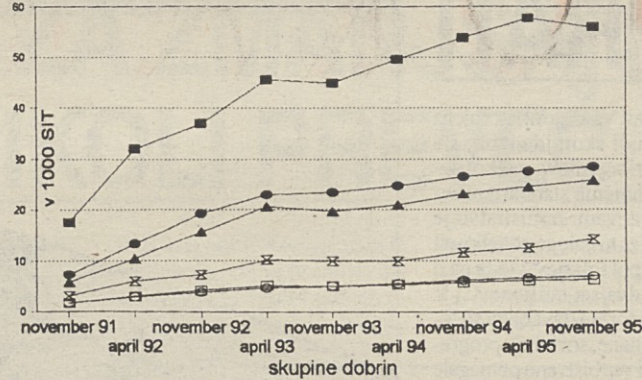
PRIMERJAVA MEDLETNE RASTI CEN

košarici 4-članske družine in cene

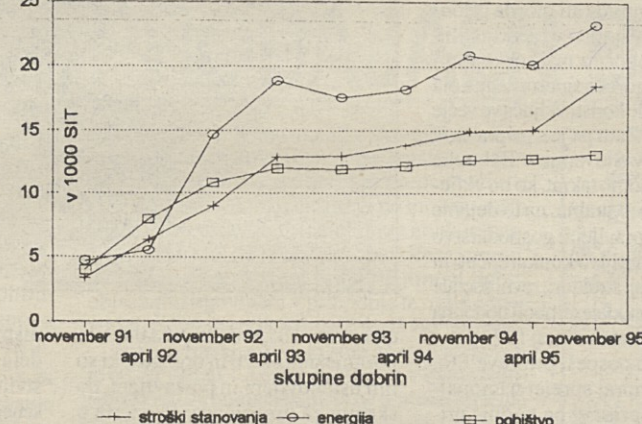
TRENDI NARAŠČANJA CEN

po skupinah dobrin košarice

TRENDI NARAŠČANJA CEN

po skupinah dobrin košarice

KOŠARICE PREŽIVETJA

Zdaj ko se je končalo leto 1995, je spodobi tudi krajša analiza gibanja košaric življenjskih potrebščin, ki smo jih spremljali vseh 12 mesecev tega leta. Košarice je šest - tri za štiričlansko delavsko družino in tri za tričlansko delavsko družino. Prvo družino sestavljata dva starša in dva šolajoča otroka. Drugo družino pa sestavljata dva starša in en šolajoči otrok. Za obe družini so pripravljene košarice na treh ravneh. Povprečna košarica zadovoljuje dolgoročne, srednjeročne in mesečne potrebe družine na povprečni ravni porabe (iz leta 1983). Minimalna košarica predstavlja porabo 10 odstotkov slovenskih (najrevnejših) družin z najnižjo porabo. Tudi v tej so še vedno vse dolgoročne, srednjeročne in mesečne potrebe. Minimalna

mesečna košarica pa je košarica, v kateri so zgolj mesečne dobrine. Torej zgolj hrana, račun za elektriko, stanarino in kar je še vsakomesečnih sprotnih stroškov. Prvi graf nam pokaže različne višine teh košaric. Košarice so se v letu 1995 gibale med 70.000 in 270.000 tolarjev. Minimalni mesečni sta bili nižji od 100.000 tolarjev, minimalni sta bili nižji od 150.000 tolarjev, povprečni košarici pa sta znašali približno 250.000 tolarjev. Pojasniti je treba, da košarico pokrijeta dve plači (obeh) staršev in vsi drugi prejemki družine, kot so: regres za prehrano med delom, regres za dopust, plačilo stroškov prevoza na delo, otroški dodatki, socialni transferi, prihranki v bankah, prodaja premočnin in nepremičnin itd.

Drugi graf je zanimiv za sindikalne pogajalce o eskalacijskih klavzulah za višanje izhodiščnih plač v kolektivnih pogodbah. Pokaže, da je inflacija naraščala v letu 1995 počasneje od seštevka cen dobrin v košaricah. Zato je od inflacije primernejše merilo za usklajevanje plač rast cen življenjskih potrebščin, ki jo prav tako vsak mesec izračunava Statistični urad Republike Slovenije. Za bralce Delavske enotnosti smo analizirali tudi gibanja cen v obdobju od novembra 1991 do novembra 1995. Tretji graf kaže, kako različno je bilo naraščanje posameznih dobrin košarice. Zanimiva je hitra rast cen razvedrila in higijene. Med cene razvedrila štejemo cene izobraževanja, kulture, športa in oddiha (igrače, šolske potrebščine, glasbila, šport-

ni pripomočki in storitve, vstopnice za prireditve, knjige, časopisi, radio, TV sprejemnik, RTV naročnina, prenočevanje na dopustu). Med cenami za higieno in zdravstveno nego pa se spremljajo cene izdelkov, kot so brivnik, milo, šampon, zobna pasta, pralni praški, analgetiki, hansaplast, isektid, vitamini, sirup proti kašlju ipd. Zadnji, četrti graf prikazuje za isto petletno obdobje še rast cen dobrin povezanih s stanovanjem. Stroški stanovanja zajemajo: stanarino, odplačilo anuitet, prispevek za urejanje mestnega zemljišča, davek na stanovanje ali hišo, prispevek za zaklonišča, zavarovanje stanovanjske hiše, obratovne stroške, odvoz smeti, vodo za gospodinjstvo, prispevek za kanalizacijo, manjša popravila in tekoče vzdrževanje, investicijsko vzdrževanje (zamenjava izrabljenih delov stanovanja). Najbolj umirjena je rast cen pohištva oziroma opreme.

Lučka Böhm

VZPOSTAVLJENA BAZA PODATKOV O SVETIH DELAVCEV

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije smo takoj po sprejetju zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju začeli aktivnosti za njegovo uveljavljanje, dodatno pa smo svoje stališče do soupravljaljskih pravic svojih članov opredelili v programskem dokumentu in posebni resoluciji II. kongresa ZSSS.

Kakor za druga področja tudi za soupravljanje velja, da sproti ocenjujemo rezultate naših aktivnosti; to pa lahko počnemo, le če imamo ustrezne podatke. Že v fazi sprejemanja zakona smo opozarjali na pomen njegove pomanjkljivosti, da ni urejena vzpostavitev ustrezne evidence o številu in sestavi svetov delavcev. Zato smo se v ZSSS dogovorili, da vzpostavimo lastno, računalniško podprto bazo podatkov o svetih delavcev v vseh tistih podjetjih, kjer delajo sindikati, ki so člani ZSSS, in v vseh sindikatih tistih evropskih držav, kjer obstajajo organi delavske participacije, za nas pa je pomembna predvsem iz dveh razlogov: - Delež predstavnikov posameznega sindikata v skupnem številu izvoljenih članov svetov delavcev in delavskih zaupnikov bo poleg odločb o reprezentativnosti dajal pomembno težo in pomen posameznemu sindikatu tako na ravni gospodarske družbe, dejavnosti, območja kakor tudi na ravni države. Na teh ravneh volitvah namreč sodelujejo delavci iz aktivno volilno pravico ne glede na to, ali so člani katerega od sindikatov ali ne, zato pomeni rezultat volitev tudi stopnjo splošne podpore

delavcev posameznemu sindikatu, kar je vsekakor nekaj drugega kot po administrativni poti izdana odločba o reprezentativnosti. - Sprejem zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju pomeni pridobitev za delavce, ob tem pa tudi veliko obvezo in odgovornost za sindikate. Že danes je jasno in tudi tuje izkušnje to dokazujejo, da smo sindikati dolžni zagotavljati celoten "servis" svetom delavcev in delavskim zaupnikom (volilni postopki, normativni akti, strokovno usposabljanje, izmenjava mnenj in izkušenj itd.) kakor tudi uresničevanje drugih z zakonom predvidenih oblik delavske participacije (predstavniki delavcev v organih družb, delavski direktor). Poleg tega nam takšna podatkovna baza omogoča, da v določenih primerih tudi pisno komuniciramo s sveti delavcev, jim pošljemo strokovna gradiva, stališča do širših aktualnih vprašanj, ki so v njihovi pristojnosti, jih seznanjamo z izobraževalnimi seminarji itd. Lastno podatkovno bazo smo vzpostavili s posebnim obrazcem, ki ga izpolni predsednik sindikata ali predsednik sveta delavcev v podjetju takoj po izvedenih volitvah sveta delavcev. Danes deluje v Slo-

PODATKI O IZVEDENIH VOLITVAH SVETA DELAVCEV OZIROMA DELAVSKEGA ZAUPNIKA

- Naziv in sedež družbe (zadruga, podjetja):
- Sindikati dejavnosti:
- Število zaposlenih:
- Število članov sindikata dejavnosti:
- Število članov sveta delavcev:
- Število izvoljenih naših članov: od tega sindikalnih zaupnikov:
- Ime in priimek predsednika(ce) sveta delavcev:
- ali je član sindikata pod št. 2: DA NE
- Datum izvedbe volitev:

Obrazec izpolnil:
Ime in priimek:
Funkcija:
Datum:

Opomba:
Če so bile izvedene volitve delavskega zaupnika, se pod zaporedno številko 5 vpiše številko "1", pod zaporedno številko "7" pa njegovo ime in priimek

veniji v podjetjih, kjer imajo sindikati, združeni v ZSSS, svoje člane, že več kot 250 svetov delavcev. Kljub vzpostavljeni bazi podatkov opažamo, da iz vseh okolij še nismo dobili izpolnjenih obrazcev, zelo pogosto pa prihajajo z večjim časovnim zamikom. Zato smo se odločili v tej številki DE objaviti obrazec o podatkih o izvedenih volitvah sveta delavcev s prošnjo, da ga povsod, kjer tega še niste storili, izpolnite in pošljete na naslov:

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (Milan Uroša), Dalmatinova 4, 61.000 Ljubljana. V tistih podjetjih, kjer volitve sveta delavcev še niso izvedene, pa predsedniki sindikatov obrazec shranite in ga izpolnite ter pošljite po volitvah. Vse informacije s tem v zvezi in tudi o drugih vprašanjih s področja sodelovanja delavcev pri upravljanju dobite po telefonu 061/316-359. Milan Uroša, član predsedstva Sveta ZSSS

KAJ DELAJO

V republiških odborih

(Nadaljevanje s sosednje strani)

člen zakona o delovnih razmerjih), opredeljena v podjetniški kolektivni pogodbi ali splošnem aktu podjetja.

Tudi pri postopku ugotavljanja znanja in zmožnosti za opravljanje dela in pričakovanih rezultatov dela (23. člen zakona o delovnih razmerjih) smo dodali določbe, ki onemogočajo zlorabo te zakonske pravice delodajalcev.

Z dopolnjenimi določbami je delodajalcu dana možnost, da s soglasjem sindikata tako razporedi delovni čas, da ta ustreza tržnim potrebam in kadrovskim nihanjem zaradi nepričakovanih pojavov.

Pomembne novosti so tudi pri utrjevanju položaja zunanjih sindikalnih zaupnikov, ki bodo s pooblastilom lahko preverjali izvajanje kolektivne pogodbe in zakonodaje pri delodajalcu, če jih bodo za to prosili člani delavci.

Pri splošnih določbah o plačah in drugih prejemkih je podrobneje opredeljena vloga sindikata ter kriteriji in pogoji, ki zagotavljajo sindikalnemu zaupniku pravico vpogleda v plače poslovnih (menedžerskih) delavcev. Za delavce so izjemno pomembne tudi nove določbe, ki natančno opredeljujejo izplačevanje solidarnostnih pomoči. Delavcu je delodajalec dolžan vsaj enkrat letno izplačati solidarnostno pomoč v višini povprečne neto plače v gospodarstvu za pretekla tri mesece, če je zaradi bolezni nepretrgoma odsoten šest mesecev in več ali če je zaradi nesreče pri delu oziroma poklicne bolezni odsoten tri mesece.

Novost je tudi dolžina letnega dopusta, ki po novem lahko traja največ 35 dni.

Spremembe in dopolnitve kolektivne pogodbe veljajo od 1. januarja letos.

Sandi Bartol, sekretar

Sindikati komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Brez višje članarine ne bo šlo

Upali smo, da bomo še pred koncem leta zaključili pogajanja za podpis tarifne priloge kolektivne pogodbe za komunalne dejavnosti. Žal je bila že sklicana seja pogajalcev zaradi bolezni zadnji hip odpovedana in se bomo tako dobili šele konec januarja. Pogajanja smo kritično obravnavali že na komisiji, na seji republiškega odbora sindikata dejavnosti pa smo dobili pooblastilo, da še enkrat poskusimo doseči skupno soglasje vseh udeležencev za predlagano izhodiščno plačo. Sicer pa gremo v podpise separatno.

Na tej seji smo sprejeli tudi sklep o postopnem prehodu na 1-odstotno članarino in spremenjena delitvena razmerja, tako kot so to storili v nekaterih drugih sindikatih. Glede na majhnost sindikata po članstvu, odvisnosti od solidarnosti in sedanje skromne možnosti za kakovostno izvajanje programov, nam kaj drugega tudi ne preostane. Višjo članarino bomo uveljavili z letom 1996, računamo pa, da bo za dosledno realizacijo tega sklepa potrebnih najmanj tri mesece. Sindikalni zaupniki bodo dobili sklep in obrazložitev s podrobnimi navodili kako sklep realizirati. Navodilo o novem obračunu članarine in postopku nakazovanja bomo poslali tudi računovodskim službam podjetij.

V posebno veselje nam je bila odločitev, da kot prvo podjetje s področja lokalnih javnih služb, sprejme podjetje Saubermacher Komunala iz Murske Sobote certifikat kakovosti ISO 9001 za gospodarno ravnanje z odpadki. Zato smo poslali sindikalnemu zaupniku naše čestitke, da jih prenese vsem sodelavcem za njihov prispevek, da je podjetje dobilo tako visoko priznanje.

Miloš Mikolič, sekretar

V območnih organizacijah

Grosuplje

Vilma Horvat na čelu območne organizacije

Na 1. konferenci Območne organizacije ZSSS Grosuplje so zbrani najprej prisluhnili poročilu dosedanjega predsednika Jožeta Perka o delu v minulem mandatnem obdobju, nato pa spregovorili o prihodnjih nalogah svoje organizacije. Pri tem so soglašali, da naj se ne bi šli kakšne »velike politike«, temveč naj bi hitro in učinkovito odpravljali probleme pri članstvu.

Opravili so tudi volitve. Za sekretarko Območne organizacije ZSSS Grosuplje so izvolili Vilmo Horvat, ki je po upokojitvi prejšnjega sekretarja pred letom dni postala v. d. sekretarke. Dosedanji predsednik Jože Perko pa je postal sekretar v območni organizaciji; funkcijo bo opravljal neprofesionalno.

D. K.

Zasavje

Povsod letne seje

Izredno dejaven sindikat firme Industrija gradbenega materiala Zagorje ob Savi, ki ga uspešno vodi predsednik Jože Lovše, je pripravil skupno sejo izvršnega odbora sindikata in novoizvoljenega sveta delavcev. Predsednica volilne komisije za izvolitev sveta delavcev Štefi Vozelj je podala poročilo o opravljenih volitvah, nakar so člani sveta delavcev za svojega predsednika izvolili Milana Medveška, za podpredsednika pa Staneta Bebra. Sledil je temeljit pogovor o odnosih in oblikah dela sveta delavcev glede na nove lastniške odnose v firmah, ki ga je poglavljen vodil sekretar Območne organizacije ZSSS za Zasavje.

V Cementarni Trbovlje so pripravili tradicionalno letno sejo svoje sindikalne organizacije. Njen predsednik Mijo Popović je v obširnem poročilu pozitivno ocenil delo sindikata, ki je bil vpet v vsa pomembna dogajanja v firmi, hkrati pa posebej izpostavil naloge, ki jih namerava opraviti v letu 1996. Gre predvsem za nadaljnje utrjevanje sveta delavcev, dosledno uresničevanje kolektivne pogodbe, skrb za izobraževanje ter utrjevanje sindikalne organiziranosti in aktivnosti na področju preventive, športa in rekreacije.

Na letni seji sta sodelovala tudi sekretar SDGD Slovenije Jernej Jeršan in sekretar območnega odbora gradbeništva Zasavja, v kulturnem programu pa še ženski pevski zbor Korona iz VVZ Trbovlje, ki je bil za svoj nastop deležen viharnega aplavza.

Tudi v Peku Trbovlje je sindikat organiziral letno sejo članstva celotne organizacije, na kateri je predsednik Janez Gorjanc orisal napore sindikata za zagotavljanje socialne in materialne varnosti svojega članstva, saj so razmere v slovenski tekstilni in usnjarskopredelovalni industriji zelo hude, če že ne kritične.

Izvršni odbor sindikata Steklarne Hrastnik, ki ga v zadovoljstvo vsega članstva vodi predsednik Soniboj Knežak, je pričel priprave na sindikalne volitve. V tem mesecu organizirajo zbore delavcev, ki jih bodo izkoristili za seznanitev zaposlenih z ustanovitvijo sveta delavcev in pridobitev podpore za njegovo izvolitev, hkrati pa tudi za dogovor o sindikalnih zaupnikih, ki bodo v naslednjem štiriletnem obdobju zastopali posamezna okolja v izvršnem odboru sindikata. Sindikat je ob tem izdal redno številko svojega glasila Sindikalni občasnik, v katerem je predstavil svoje delo v preteklem štiriletnem obdobju.

Ciril Urek, sekretar

EVROPA JE PRED VRATI

Iti ali ne iti v Evropsko unijo, se zadnje mesece, po zapletih s podpisom sporazuma o pridruženem članstvu zaradi nasprotovanja Italije, sprašuje vse več Slovencev. Pa ne le navadnih državljanov, pač pa zlasti politikov in tudi - gospodarstvenikov. V primerjavi z letom 1993, ko smo Slovenci od vseh narodov v prehodu iz socialističnega na navadni, kapitalistični gospodarski in večstrankarski politični sistem najbolj številčno podprli pridružitve Evropi, smo zdaj mnogo bolj v dvomih. Vzrokov je več, ob zapletih z Italijo tudi večkratne izjave vidnih politikov (vključno s predsednikom vlade), da se nam v Evropo, ki postavlja take pogoje, niti ne mudi preveč, do neprepričljive zgodbe o gospodarskem uspehu Slovenije. Poznavalci si takega vprašanja ne zastavljajo. Zanje je dolgoročno možna samo ena pot in sicer tista, ki vodi k članstvu v Evropski uniji. Nanjo pa se po njihovem mnenju pripravljamo prepočasi in premalo odločno.

Na to neprijetno dejstvo je opozorila nedavna razprava na dveh odborih državnega zbora, za kmetijstvo in gospodarstvo. Na dan je prišlo, da je osnova sicer postavljena (program približevanja Evropski uniji ter organizacijska shema vladnih in drugih organov, ki bodo uresničevali programske zamisli), rezultatov pa da še ni prav veliko. Zato zaostajamo v pripravi tako na sporazum o pridruženem članstvu kot v pripravi na polnopravno članstvo.

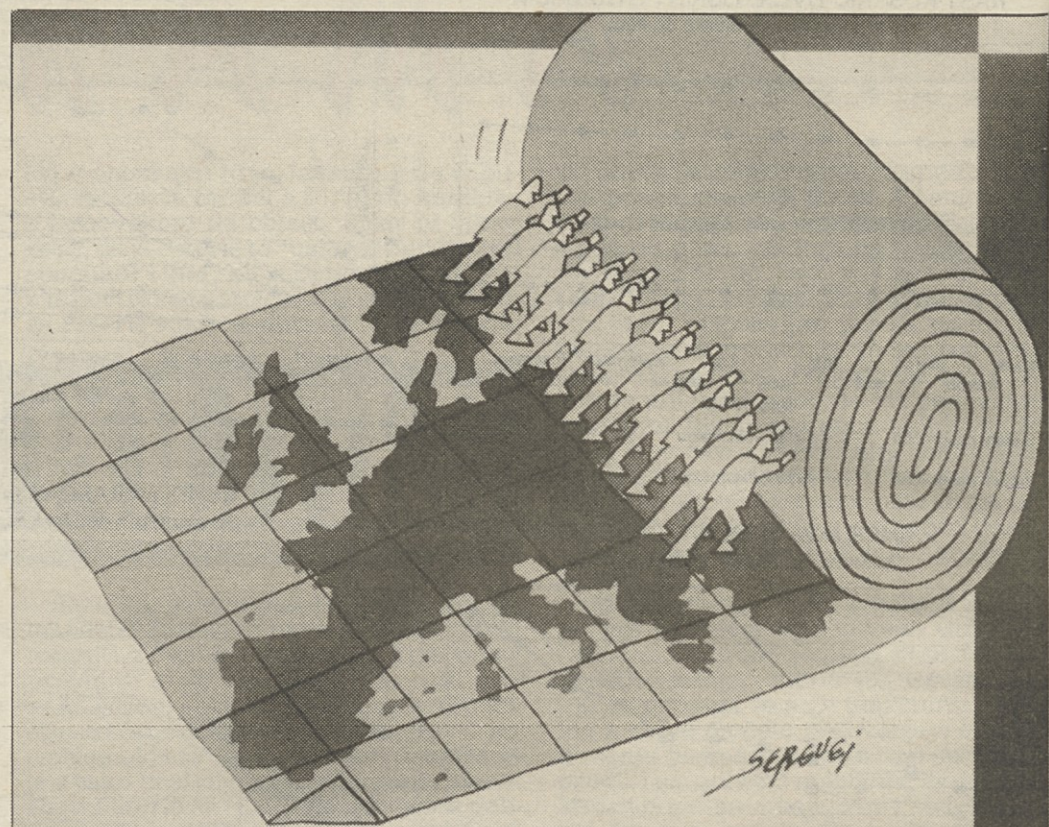
Pozornost je preveč usmerjena k težavam z Italijo. Najvažnejše pa je vsekakor gospodarsko sodelovanje oziroma konkurenčnost našega gospodarstva takrat, ko bo moralo poslovati znotraj evropskega trga (ki je trg EU in EFTA), se pravi pod evropskimi pogoji. Ker imamo s svetom več kot 70 odstotkov trgovinskih in več kot 80 odstotkov

finančnih odnosov, večino tega pa z Evropsko skupnostjo, je naš strateški interes, da odnose z EU čimprej uredimo. Zato pa moramo gospodarstvo kar se da hitro in uspešno pripravljati na razmere, v katerih bo moralo v bodoče poslovati. Danes slovensko gospodarstvo lahko konkurira dovolj uspešno samo v srednjem cenovnem razredu, vendar pa bo iz tega razreda izrinjeno, ker bo postalo za ta nivo cen predrago.

Za te potrebe pa, kot da je v Sloveniji premalo posluha. Vlado Dimovski, državni sekretar za industrijo v ministrstvu za gospodarske dejavnosti na primer navzgor dva podatka v prid tej trditvi. Vlada v proračunu ni namenila niti tolarja za izobraževanje menedžerjev, za kar pa je omenjeno ministrstvo v skoraj dokončanem programu industrijske politike »namenilo« stotni-

lijonov tolarjev. Vlada je iz letošnjega proračuna tudi skorajda izbrisala stroške za prilagoditev več kot sedem tisoč tehničnih standardov evropskim zahtevam: ministrstvo je menilo, da bi za to nalogo potrebovali milijardo in pol tolarjev, vlada pa ji je namenila dvajset milijonov... V zamudi so reforme davčnega sistema, javnih financ, socialnih programov, ki naj bi vse bistveno pomagale k večji konkurenčnosti gospodarstva. Kajpak manjka tudi celovita analiza dobrih in slabih strani vključevanja v Evropsko unijo. Ne vemo, koliko nas bo stalo vključevanje, in tudi ne, koliko bi izgubili (ali morda pridobili?), če se v unijo ne bi vključili - čeprav je mogoče z makroekonomskega in dolgoročnega zornega kota trditi, da bi bile koristi vključitve večje od stroškov. Zato pa je s pripravi na vključitev Slovenije v EU treba pohiteti, da bomo takrat, ko bo vključitev postala aktualna, na to dejanje čimbolj pripravljeni: gospodarstvo čimbolj primerljivo konkurenčno in družba po svoji strukturi, ravni socialne in glede zakonodaje čimbolj podobna drugim družbam znotraj EU.

Kaj lahko pospeši priprave? To, da bi bil čimprej sprejet nacionalni program priprave na podpis pridruženega sporazuma in na kasnejšo polnopravno vključitev v EU. Da bi čimprej sprejeli program prilagajanja zakonodaje. Da bi pripravili analizo prednosti in slabosti

članstva v EU in da bi postalo delo posameznih služb in organov, ki so bili ustanovljeni in postavljeni, da skrbijo za uresničevanje načrta o približevanju Evropi in vključevanju vanjo, učinkovitejša ter tudi bolj usklajena. Ob tem se mnogim zastavlja še eno vprašanje, namreč, ali ne bi bilo najbolje, če bi vlada dobila mi-

nistra, ki bi skrbel za koordinacijo dela vsega tega, po raznih ministrstvih in drugih organizacijah raztresenega, aparata. Zdaj je sicer vrhovni organ ministrska koordinacija, ustanovljen je tudi medresorski odbor in urad za evropske zadeve pri ministrstvu za zunanje zadeve. Toda ta naloga je vendarle tako pomemb-

na, da bi bil priganjač v rangu ministra najbrže le bolj učinkovit kot ministrska koordinacija ali urad za evropske zadeve, ki naj bi zadevo operativno vodil.

Evropa je pred vrati. Vendar nam ni treba kričati, kot so Rimljani, ko so zagledali Hanibala. Pripraviti pa se le moramo.

Boris Rugelj

MODNI SEJEM LETOS POPOLN

Ljubljanski sejem nas je radosten obvestil, da letos zapletov pri organiziranju sejma mode v Ljubljani ni več in da sejem bo, od 14. do 17. februarja, in to z udeležbo vseh pomembnejših slovenskih proizvajalcev in nekatere tujih. Na sejmu bodo modne revije, tokrat v hali D in ne več v festivalni dvorani, popestrile ga bodo okrogle mize in strokovna predavanja in še kaj. Organizator, podjetje Ljubljanski sejem, se je potrudilo, da bi ustreglo večni zahtevi slovenskih proizvajalcev, ki so v zadnjih letih prireditev bojkotirali ali napovedovali, da jo bodo naslednje leto, če...

Eno izmed podjetij, ki se sejmov mode na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču v organizaciji Ljubljanskega sejma zadnji dve leti ni udeleževalo, se je pa letos odločilo spet razstavljati na njem, je Mura iz Murske Sobote. Božo Kuharič, glavni direktor Mure, hkrati pa tudi predsednik uprave odbora združenja tekstilne in usnjarske predelovalne industrije pri Gospodarski zbornici, se nam je zdel najprimernejši, da nam odgovori na vprašanje, zakaj so se v Muri in nekateri drugi tekstilci premislili.

»Dober sejem tekstilna in usnjarska industrija vendar potrebuje,« nam je odgovoril. »Zadnja leta se sejma v Ljubljani prav zato, ker ni več ustrezal našim potrebam in zahtevam, nismo udeleževali. Ker pa sejem potrebujemo, smo se odločili, da tokrat vendarle spet poskusimo. Če bodo organizatorji pripravili primerno prireditev, se je bomo še udeleževali, če ne, pa...«

Na vprašanje, kako si predstavlja dobro sejemsko prireditev, je Božo Kuharič odvrnil, da sejem mode ne sme biti kramarski in da mora pritegniti več obiskovalcev,

kot jih je v preteklih letih. Sedemnajst tisoč obiskovalcev je za tekstilno in obutveno industrijo premalo, je bil odločen. Če bo prireditelj sejma znal pritegniti občinstvo, se bo tekstilna industrija sejma udeleževala, sicer pa ne. Ena izmed mikavnosti za obiskovalce so nedvomno modne

revije, prirejene v okviru sejma. Pritegniti pa je treba tudi tuje razstavjalce in predvsem kupce. Sejem je bil včasih pomemben za Jugoslavijo in del te veljave bi mu organizator lahko povrnil s tem, da bi pritegnil kupce iz držav, ki so nastale iz bivše Jugoslavije. In po seveda kupce ter razstavjal-

ce, saj sejem v tem pogledu ne sme biti zaprt, iz drugih prostorov, denimo iz Češke, Slovaške in še od drugod.

Kaj pa podeljevanje priznanj za kakovost izdelkov, kot je bila včasih zlata košuta? Boža Kuharič takšna priznanja ne ganejo močno, meni, da je to bolj vprašanje za organizatorja sejma kot za razstavjalce. Očitno domet zlatih košut in drugih priznanj v evropskem prostoru ni bil velik.

Skratka, 43. sejem Moda 96 bo. Udeležilo se ga bo 122 razstavjalcev iz 12 držav. Hkrati z njim bo potekal sejem KONTRI, mednarodni bienalni sejem strojev in opreme za industrijo konfekcije in trikotaže. Ali pa bo tudi 44. sejem mode, prihodnje leto, je po besedah Boža Kuhariča odvisno predvsem od sposobnosti organizatorjev, narediti sejem privlačen tako za razstavjalce kot za obiskovalce.

B. R.

MINISTRSTVO ZA DELO SPOROČA JAVNOSTI

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve nam je poslalo sporočilo za javnost, ki se nanaša na nejasnosti v zvezi z izdajo sklepov o izdaji lastniških certifikatov v negospodarstvu, ki so se pojavile v delu javnosti.

Zakon o lastniškem preoblikovanju podjetij določa, da Republika Slovenija izda zaposlenim v javnih zavodih, državnih organih in drugih organizacijah, ki se pretežno financirajo iz proračunskih sredstev, lastniške certifikate za razliko med dejansko izplačanimi plačili in plačili, ki bi morale biti izplačane v skladu s kolektivno pogodbo za negospodarske dejavnosti za čas od 1. januarja do 31. oktobra 1992. To pomeni, da dobijo delavci certifikat v vrednosti med dejanskim izplačilom in plačlo, do katere so bili upravičeni po kolektivni pogodbi.

Uredba o izdaji, razdelitvi in uporabi lastniških certifikatov pa je predpisala postopek izdajanja lastniških certifikatov delavcem, zaposlenim v negospodarskih organizacijah, iz katerega izhaja, da je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve zadolženo za izdajo sklepov o dodelitvi lastniških certifikatov. Sestavni del sklepa je tudi specifikacija, v kateri so navedena imena in priimki delavcev, številke njihovih evidenčnih računov ter zneski, do katerih so navedeni delavci upravičeni. Kot je navedeno v sklepu o izdaji lastniških certifikatov, mora organizacija v petnajstih dneh od sprejema sklepa obvestiti delavce o dodelitvi lastniških certifikatov. Do vključno 21. novembra 1995 je ministrstvo izdalo 462 sklepov o izdaji lastniških certifikatov za 16964 delavcev.

Lastniški certifikati se lahko uporabijo le za nakup delnic ali drugega premoženja Republike Slovenije ter podjetij v njeni lasti, ki se ponudijo v odkup za lastniške certifikate. Nadaljnjo uporabo lastniških certifikatov bo določal zakon o privatizaciji pravnih oseb in premoženja v lasti Republike Slovenije, ki še ni sprejet, vendar je že v postopku. Ko bo omenjeni zakon sprejet, bo ministrstvo o tem obvestilo javnost preko sredstev javnega obveščanja.

IMELI BOMO INDIJANSKO POLETJE

Na naslednji redni seji bo državni zbor brččas obravnaval vladni predlog za spremembo zakona o računanju časa. Zakon s čudnim naslovom so poslanci sprejeli v začetku leta 1993, določa pa, kdaj se začne in kdaj konča tako imenovani poletni čas. Torej čas, v katerem imamo uro pomaknjeno za šestdeset minut naprej in vstajamo zato uro prej kakor pozimi. Sprememba je potrebna, ker je Evropska unija konec maja lani sprejela tako imenovano sedmo direktivo, ki se nanaša na spremembo poletnega časa. Po tej direktivi se leto poletni čas začne 31. marca in konča 27. oktobra, v prihodnjem letu pa začne poletni čas veljati 30. marca in zimski čas nastopi 26. oktobra. To je pomembna sprememba v primerjavi z dosedanja prakso, saj se je poletni čas v Sloveniji računal do zadnjega tedna v septembru oziroma prvega tedna oktobra. Ker se z

Evropsko unijo usklajujemo na vseh področjih, je torej ta sprememba potrebna (premik za začetek poletnega časa je minimalen, nekajdneven). Zanimivo pri tem je, da je EU spremembo računanja poletnega časa sprejela že pred letom dni in pol, naša vlada pa ji je posvetila primerno pozornost (s predlogom spremembe zakona) šele proti koncu minulega leta. Tako zakon o spremembi zakona o računanju časa še čaka pred vrati državnega zbora, kljub temu da v (še) veljavem zakonu piše, da mora vlada vsaj tri mesece pred začetkom računanja poletnega časa določiti točen datum in uro prehoda iz enega v drug čas. Če vlada meni, da ta rok teče od dneva, ko je na svoji seji sprejela sklepe o spremembi, potem ga je spoštovala, če pa teče v resnici od dne, ko bo spremembo zakona potrdil parlament, vlada ne spoštuje zakona, ki ga je predlagala sama.

B. R.

Protestantski katekizem

Po več stoletjih ponovno **PROTESTANTSKI KATEKIZEM** na Slovenskem. Knjiga s 500 stranmi kot

- dialog med posameznikom in religijo,
- med teologijo in humanistično znanostjo in
- med Cerkvijo in družbo.

Dodatek v **Protestantskem katekizmu** prinaša:

- vse predgovore v delih slovenskih protestantskih piscev v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku (Trubar, Dalmatin in prekmurski protestantski esej),
- fotografije vseh slovenskih evangeličanskih cerkva s temeljnimi zgodovinskimi podatki.

Založnika sta ČZP Enotnost in Evangeličanska cerkev v Sloveniji. Maloprodajna cena je 10.000 SIT (+ 5% p. d.). Možnost plačila v dveh obrokih: prvi ob prevzemu knjige in drugi s položnico naslednji mesec.

Naročilo pošljite na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4. Knjigo naročite lahko tudi po telefonu 061/321-255, 061/1310-033 in po faksu 311-956.

O OLAJŠAVAH ZA ZMANJŠANJE DOHODNINE NIKOLI PREVEČ

Tako kot doslej smo dolžni davčno napoved tudi letos oddati do 31. marca. Pri tem ne gre pozabiti, da kljub uveljavitvi nekaterih sprememb oziroma dopolnil dohodninskega zakona ostajajo ključne odločbe v glavnem nespremenjene. Kajpak pa si bomo lahko tudi to pot breme obveznega davka, ki nam ga bodo odmerili od vseh prejemkov, zmanjšali z najrazličnejšimi olajšavami. Seveda le s tistimi, ki so zakonjene. Zato ni o olajšavah, ki jih dokazujemo z računi, nikoli povedanega preveč. Resnici na ljubo je treba namreč povedati, da mnogi državljani zgolj iz nevednosti državo precej bolj podpirajo, kot bi jo bili dolžni.

Seveda se zmanjšanje osnove za dohodnino za leto 1995 prizna zavezanca le za sredstva, ki jih je za posamezne namene porabil od 1. januarja do vključno 31. decembra 1995, in to največ v višini treh odstotkov davčne osnove. Računov za posamezne izdatke ne prilagamo davčni napovedi, hraniti pa jih moramo še dve leti od dneva pravnomočnosti dohodninske odločbe.

Osnovo za dohodnino za leto 1995 bomo do treh odstotkov lahko znižali za sredstva, ki smo jih vložili v vrednostne papirje. Izdajatelj omenjenih vrednostnih papirjev mora biti Republika Slovenija, vračilni rok pa daljši od 12 mesecev. Zmanjšanje osnove za dohodnino se prizna za vsak vrednostni papir samo enkrat. Vsa sredstva, za katera zavezanec uveljavlja zmanjšanje osnove, mora posebej izkazati in dokazati z dokumenti. Davčni organ označi na hrbtni strani vrednostnega papirja, da je bila davčna olajšava uveljavljena, zato naslednji kupci tega vrednostnega papirja davčne olajšave ne morejo več uveljaviti.

Osnovo za dohodnino si lahko zmanjšamo tudi z računi za nakup ali gradnjo stanovanjske hiše ali stanovanja, za vzdrževanje teh objektov in odpravo arhitekturnih

in komunikacijskih ovir za invalida v teh objektih. Pri nakupu ali gradnji stanovanja ali stanovanjske hiše je zavezanec upravičen do olajšave le, če si s tem rešuje stanovanjski problem, kar pomeni, da še ni lastnik stanovanjske hiše ali stanovanja. Osnova se lahko zmanjša za sredstva, vložena v nakup, gradnjo, vzdrževanje stanovanja in pomožnih stanovanjskih prostorov, ki sodijo k stanovanju in so njegov sestavni del, ne glede na to, ali so v stanovanjski hiši ali zunaj nje. Pri nakupu zavezanec uveljavlja olajšavo s kupoprodajno pogodbo in dokazilom o plačani anuiteti stanovanjskega kredita. Osnova za dohodnino se zmanjša v letu, v katerem je bila kupnina dejansko plačana. Če zavezanec kupnino plača s kreditom, se mu osnova zmanjša za plačano letno anuiteto.

Do zmanjšanja davčne osnove za sredstva, porabljenega za vzdrževanje stanovanj in stanovanjskih hiš, so upravičeni lastniki teh objektov in najemniki. Lastnikom stanovanj se priznajo tudi sredstva, porabljenega za plačilo vzdrževanja skupnih prostorov in naprav v večstanovanjski zgradbi. Zavezanci pa morajo na zahtevo davčnega organa namen in višino porabljenih sredstev dokazovati z računi, ki se glasijo na njihovo ime.

Davčno osnovo si lahko oklestimo tudi z računi za vzdrževanje naravnih znamenitosti in kulturnih spomenikov. Ne gre pozabiti še na sredstva, ki smo jih vložili v nakup likovnih del, leposlovnih knjig, plošč umetniške vrednosti, za nakup učbenikov in druge strokovne literature. Novo je, da lahko kot olajšavo uveljavljamo tudi izdatke za nakup programske opreme. Kot doslej so olajšava tudi plačane šolnine, poplidskovo izobraževanje, izdatki za jezikovne tečaje, glasbeno izobraževanje, računi za vozniški izpit in podobno.

Med davčne olajšave spadajo še plačani prispevki in premije, namenjene za povečanje socialne varnosti zavezanca za pokojninsko in

invalidsko zavarovanje, za zdravstveno varstvo in zaposlovanje, toda le, če so plačani pravnim osebam v Sloveniji. Tudi prostovoljni de-

narni prispevki in vrednost daril v naravi za humanitarne, kulturne, izobraževalne, znanstvene, raziskovalne, športne, ekološke in religiozne namene so lahko olajšava, če so plačani oziroma nakazani osebam, ki so v skladu s predpisi organizirane za opravljanje takšnih dejavnosti. Sem sodijo tudi prispevki oziroma darila invalidskim organizacijam in evidentiranim beguncem. Mnogi davčni zavezanci bodo uveljavljali kot olajšavo izdatke za nakup zdravil, za zdravstvene in or-

topedske pripomočke, kot so denimo očala, slušni aparati, ortopedska obutev, invalidski voziček, akostimulator, merilci krvnega pritiska in drugi podobni zdravstveni pripomočki.

Kajpak ob vseh omenjenih mogočih olajšavah ne gre pozabiti še na plačane članarine političnim strankam in sindikatom, na plačane samoprispevke in na denarna vplačila za lastniške deleže podjetij.

Andrej Ulaga

OD VSEH PROSTOCARINSKIH PRODAJALN BODO ZAPRLI LE ŠTIRI

Pravijo, da se bomo morali v Sloveniji sčasoma posloviati od prostocarinskih prodajal na naših mejnih prehodih. Zato pač, ker gredo močno v nos trgovcem onkraj meje in ker po mnenju naših sosedov predstavljajo »nelojalno« konkurenco. Ne glede na to, da je očitek v marsičem sporen, pa se zdi, da se bo tem priljubljenim in dobro obiskanim trgovinam v prihodnje le treba odpovedati, pa čeprav prinašajo še kako dober zaslužek.

Novi carinski zakon, ki smo ga sprejeli lani in je pričel veljati 1. januarja letos, pa v zvezi s prostocarinskimi prodajalnami še ne prinaša bistvenih sprememb. Zakon zaenkrat odpravlja brezcarinske trgovine le na maloobsejnih prehodih, kar pomeni, da bodo od sedemindesetih prodajal zaprli le štiri. Gre za maloobsejne prehode, ki so pod novogoriškim carinskim nadzorom. Brezcarinske trgovine na teh mejnih prehodih naj bi bile odprte le še do razprodaje zaloga.

Naša zakonodaja je do brezcarinskih trgovin precej širokosrčna. V nasprotju z večino tujih dovoljuje prodajo tudi pri vstopu v državo, ne le izstopu iz nje, prodajalne pa so lahko poleg tistih na letališčih in v pristaniščih tudi na cestnih mejnih prehodih. Po starem so bile dovoljene na vseh mejnih prehodih, z letošnjim letom pa so jih, kot že rečeno, na maloobsejnih prehodih odpravili. Brezcarinske trgovine na meddržavnih prehodih pa bodo lahko poslovale še do konca prihodnjega leta.

Prostocarinsko prodajalno lahko odpre vsak trgovec, ki izpolnjuje pogoje, predpisane z zakonom, če seveda pridobi dovoljenje carine. Taka prodajalna mora biti na kraju, ki zagotavlja ustrezen carinski nadzor in onemogoča dostop nepooblaščenim osebam. Te trgovine obravnava 87. člen carinskega zakona, medtem ko izbira blaga v njih opredeljuje vladna uredba o carinskih postopkih v ekonomskem inštitutem. Podrobnejša merila za njihovo odprtje, način zapiranja in poslovanje pa predpisuje finančno ministrstvo.

Ne glede na to, da se od brezcarinskih trgovin počasi poslovljamo, je še vedno precej uganjan o tem, kaj pravzaprav sodi na police teh trgovin. Vladna uredba, ki govori o tem, je precej nedvoumna, saj pravi, da lahko prostocarinske prodajalne ponujajo alkoholne in druge pijače, cigarete in druge tobačne izdelke, kozmetične in parfumerijske izdelke, nakit, bižuterijo, steklene in keramične izdelke, oblačila in druge tekstilne izdelke, obutev in usnjeno galanterijo, ure, potovalne torbe, izdelke domače obrti, športno opremo, glasbila, filme, kasete, igrače, tehnično blago, izdelke za osebno rabo ter specialne trajne živilske proizvode. Tako pravi omenjena vladna uredba, dejansko pa je ponudba brezcarinskih trgovin marsikje pestrejša. Zato je med trgovci, ki

so jim te trgovine trn v peti in bi najraje videli, da prostocarinskih prodajalnih sploh ne bi bilo, precej slabe volje. Verjetno tudi upravičene, saj na tem področju dejansko ni pravega reda. Zato se mnogi, tudi pri republiški carinski upravi, zavzemajo, da bi ponudbo blaga v teh trgovinah »prečistili« in se enkrat dokočno dogovorili, kaj sodi na prodajne police brezcarinskih trgovin in kaj ne. Ni kaj, treba se bo dogovoriti in dogovor tudi spoštovati. Pa še daleč ne zgolj zaradi reda samega. Predvsem zaradi tega, ker si želimo ponudbo Slovenije spraviti na tako raven, ki se bo kosala s ponudbo turistično najbolj razvitih držav.

A. U.

ATRIS d.o.o.

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 2

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/131 00 33, int. 384, 385, 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 – Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

- BOHINJ** – počitniški hišici v UKANCU – za 6 oseb – tri spalnice, kuhinja, dnevna soba, kopalnica, 150 m od jezera. Cena 80 DEM. Termin od 19. do 26. 1.
- ROGAŠKA SLATINA** – privatna hiša, kuhinja, tri dvoposteljne sobe, TWC. Cena za 4 osebe 50 DEM, za 6 oseb 80 DEM, turistična taksa ni vključena.
- VELIKE BLOKE** – počitniški dom s 105 ležišči, štiriposteljne sobe. Cena polnega penziona je 25 DEM. Popusti za skupine. Nekaj prostih ležišč za šolske počitnice v februarju.
- BLED – HOTEL JELOVICA** – dvo- in triposteljne sobe, polpenzion 44 DEM, doplačilo za polni penzion 12 DEM. Popusti: otroci do 2 let gratis, od 2 do 12 let 30% popusta. Zelo ugodni pogoji za seminarско delo.
- ROGLA** – garsonjera, 65 DEM dnevno – termini od 19. 1. do 26. 1. 1996.
- KOPE** – garsonjera za 4 osebe, cena 52 DEM dnevno – termini do 20. 1. 1996.
- KRANJSKA GORA** – garsonjere za 4 osebe, cena dnevnega najema 65 DEM.
- RADOVLJICA** – počitniški dom za ca. 40 oseb, dvoposteljne sobe, polpenzion 3.950 SIT, možnost za šolo v naravi.
- KRANJSKA GORA – PENZION SATURN** – nad jezerom Jasna, dvo-, tri- ali štiriposteljne sobe, TWC, polpenzion 39 DEM.
- ČATEŽ – POČITNIŠKE HIŠICE** – od 4 do 5 oseb, posamezni termini po 5. 1. 1996, cena od 72 DEM dnevno.
- MORAVSKE TOPLICE** – bungalov za 4 osebe, v času po 12. januarju, enotedenski paketi – cena 54 DEM na dan.
- MORAVSKE TOPLICE** – zasebna hiša, 2-, 3- in 4-posteljne sobe. Cene: nočitev z zajtrkom 1.700 SIT, polpenzion 2.600 SIT, polni penzion 2.950 SIT.
- PODCETRTEK** – Atomske toplice – apartma za 4 osebe, prosto v marcu. Cena najema 65 DEM (vključuje 2 vstopa v bazen).
- POKLJUKA** – DVO ALI ŠTIRIPOSTELJNI APARTMAJI – spalnica, kuhinja, kopalnica. Cena dnevnega najema 55 oz. 72 DEM.
- POKLJUKA** – počitniška hiša za 5 oseb, kuhinja z jedilnico, dve spalnici, kopalnica, 500 m od ŠPORT hotela. Dnevni najem 110 DEM. Prosto v marcu 1996.
- BOVEC** – Kaninska vas – garsonjere oz. enosobna stanovanja, cena 55 oz. 72 DEM.
- VELIKA PLANINA** – planinske kočice za 4 ali 8 oseb, cena od 50 do 85 DEM. Prosto v prvi polovici februarja 1996.
- KRVAEC** – garsonjera, dnevni najem 50 DEM, ali apartma za 5 oseb, najem 70 DEM. Cene veljajo do 22. 12. 1995. Prosto od 22. do 28. decembra.
- RATEČE – PLANICA** – počitniški dom s 23 ležišči, cena polpenziona 35 DEM, polnega penziona pa 41 DEM. Termin do 28. 12. 1995.

20. **NOVIGRAD** – trisobno stanovanje, možnost bivanja za 5 oseb. do 27. decembra, cena 45 DEM.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

- Počitniške hišice v Čatežu, Atomskih toplicah ali Moravskih toplicah, Banovcih, Ptujskih toplicah, Rogli, Kravcu, Kaninu, Bohinju ali Kranjski Gori za vsa obdobja.
- Lastnike počitniških domov v slovenskem Primorju ali v hrvaški Istri, ki bi dali objekte v najem, vabimo, naj nam posredujejo ponudbe za leto 1996.

B. SINDIKALNI IZLETI

Sindikalne organizacije ali kar tako oblikovane skupine vabimo, naj nam posredujejo svoje želje za družabni ali strokovni izlet ali potovanje doma ali v tujino. Možnost plačila v 2 obrokih.

- ENODNEVNI IZLET PO BELI KRAJINI** preko Muljave in Žužemberka, obisk metliške kleti, naselja Adlešiči, kosilo na poznani kmetiji pri SKALOVIH v Cergovu. Idealno za 45 oseb.
- OTOČEC** – hotel Sport – posebni programi oddiha in rekreacije. Teniška igrišča, jahanje, čolnarjenje, gorska kolesa, ribolov, rafting, plavanje, plesne zabave in igralnica. Tridnevni program s polnim penzionom 200 DEM, štiridnevni pa 245 DEM.
- VIPAVA** – ogled Vipavskega križa, Biljanskih vinogradov, grobnice Burbov. Doživeli boste gostoljubnost domačinov in njihovih bogato založenih kaš in kleti. Po večerji odhod proti domu. Cena 2.500 tolarjev na osebo brez prevoza.
- KOČEVSKA REKA** – prijazen izlet na nekdanjo zaprto območje. Program oblikujemo po želji skupine. Posebej priporočamo usluge gostišča Travanjsko.
- GOSTILNA PRI TONETU – Breg na Ptuj**, možnost nočitve za 24 oseb, odlična gostinska ponudba tudi za večje skupine. Pokličite 062/772-376.
- LETUS – Smartno ob Paki** – gostišče PIRNAT – ugodni meniji za izletniške skupine. Telefon 063/885-143.
- SPANIJA za mlade – LLORET DE MAR** – cena polnega penziona 18 DEM. Termin od 1. do 30. aprila 1996. Primerno za maturantske ali sindikalne skupine, bivanje v večposteljnih sobah.
- KOČEVJE – MOTEL JEZERO** – 7 apartmajev, restavraciji za po 25 oseb, primerno za slavnostne dogodke in zabavo.

C. ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 4.350 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

D. SEJMI

- DUESSELDORF – BOOT** – sejem čolnov, jaht in opreme – 20. do 28. januarja 1996. Odhod 22. 1. – cena 1190 DEM.
- PARIZ – SEJMI MODE** – sejem ženske konfekcije, konfekcija iz plētenin, otroška moda, moška in deška moda – od 26. do 30. januarja – tridnevni ogled 1030 DEM.
- FRANKFURT – PREMIERE** – sejem papirja, pisarniškega materiala, daril, kozmetike, modnih dodatkov, frizerski pripomočki, od 27. do 31. januarja 1996. Odhod 28. 1. – cena štiridnevnega oglada 1190 DEM.
- MILANO – MODIT** – mednarodni modni sejem – od 1. do 5. marca 1996. Avtobusni prevoz, tridnevni ogled sejma, cena 380 DEM.
- BERLIN – ITB** – največja svetovna turistična borza – od 9. do 13. marca 1996. Odhod 9. marca, Cena tridnevnega oglada je 870 DEM.
- LONDON – KNJIŽNI SEJEM** – OD 17. DO 19. marca 1996. Odhod 16. marca – cena 5 dnevnega oglada je 1195 DEM.

- PARIZ – GRAPHITEC** – tiskarski izdelki, pripomočki, merilna in programska tehnika, karton, barve – od 26. do 30. marca. Tridnevni ogled 980 DEM.
- BOLOGNA – LIBRO** – razstava otroških knjig od 11. do 14. februarja. Tridnevni ogled 195 DEM.

E. NAJEM ALI NAKUP POČITNIŠKE ENOTE

- Za več let najamemo počitniški dom** v slovenskem Primorju, na Gorenjskem ali v hrvaški Istri.
- Kupimo počitniško stanovanje** v Strunjanu, Simonovem zalivu ali v Luciji pri Portorožu.
- Prodamo počitniški dom** v Crikvenici – 50 ležišč.
- Kupimo garsonjero** v Kranjski gori – ČIČARE.

F. REZERVACIJE AVIONSKIH ALI LADIJSKIH VOZOVNIC

G. VELIKA POTOVANJA

(Evropa, Azija, Daljni vzhod, Srednja Amerika)

- AVSTRALIJA in NOVA ZELANDIJA** – petnajstdnevno potovanje z vsakodnevni ogledi prečudovite narave. Odhodi v februarju, marcu in aprilu. Cena 4980 do 5400 DEM.

H. POSEBNA POSLOVNA POTOVANJA

Organiziramo ob skupni pripravi vašega osebnega programa.

I. PUSTOVANJE

- BENEŠKI KARNEVAL** – 17. februarja, avtobusni prevoz, cena 39 DEM. Skupine bodo nagrajene.

K. ŠOLSKE POČITNICE

Od 16. februarja do 3. marca 1996. Sprejemamo inf. prijave za smučarska središča in toplice. Prosti termini: Kope – garsonjera od 16. 2. do 23. 2.; Čatež – hišica za 5 oseb, termini od 16. 2. do 23. 2.; Atomska vas – garsonjera za 4 osebe, termini od 16. 2. do 23. 2. 1996.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite.

Pri posebnih akcijah z znižano ceno aranžmaja je potrebno takojšnje 10% plačilo, ki se obravnava kot kavnica, ob odpovedi se znesek ne vrača. Programe v tujini obravnavamo v skladu s splošnimi navodili potovalne agencije, ki je organizator potovanja, in jih gostje prejmejo ob prijavi. Prijava je sprejeta, ko je vplačanih 30% cene aranžmaja. Reklamacije v skladu s turističnimi uzanci rešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

UPOKOJENCI SPET ZA OKOPI

Parlamentarno zasedanje o letošnjem proračunu se je začelo z vročo uverturo. Pred vrati parlamenta na Šubičevi je demonstriralo več tisoč študentov iz Ljubljane in Maribora proti krčenju denarja za prehrano. Hkrati so se v protestu dvignili tudi upokoenci, ki so se dan pred proračunsko razpravo srečali celo s predsednikom vlade, da bi ga opozorili, naj ne ukinja nekaterih pridobljenih pravic iz preteklosti. Upokoenci zahtevajo še naprej usklajevanje pokojnin po starem, to je z rastjo plač in dvomesečnimi poračuni za nazaj.

Gre za spremembe in dopolnitve zakona in o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki se že dve leti valjajo po skupščinskih predalih in so šele zdaj nared za tretje branje. Spremembe pokojninskega zakona se tesno navezujejo na sprejemanje proračuna, saj gre za odločitve, ki bodo vplivale na to, koliko denarja bo država poslej namenila upokoencem.

Prvotni vladni predlog, da naj naj bi se pokojnine vsake tri mesece usklajevale z rastjo življenjskih stroškov, ob koncu leta pa naj bi se uskladile z rastjo plač, je dvignil upokoence na noge. Upokoenci si ne pustijo do živega: vztrajali so pri usklajevanju s plačami in pri poračunih za nazaj. Vlada pa jim je očitno popustila le na pol, saj je v parlament poslala predlog amandmaja, ki sicer predvideva usklajevanje pokojnin z rastjo plač, vendar brez poračunov. Upokoenci so odločno zavrnili tudi takšen vladni predlog.

Dr. Janez Drnovšek je zastavil ves svoj ugled in tik pred zasedanjem parlamenta izjavil, da si ne moremo dovoliti, da bi bila realna rast pokojnin višja od realne rasti plač, kar se sedaj dogaja. Zadnje besede o tem bo imel parlament. Vendar tudi največji optimisti dvomijo, da bi vladajoča koalicija podprla kompromisno vladno rešitev, saj bi si s tem nakopala srd 450.000 upokoencev oziroma bodočih volivcev.

Jabolko spora med upokoenci in vlado je tudi vprašanje oblikovanja 100-odstotnih vdovskih pokojnin in vprašanje kapitalnega sklada, ki bi ga vlada rada postavila pod svojo streho, ne pa pod streho zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot zahtevajo upokoenci.

Pomembna točka sprememb pokojninskega zakona je dopolnilno, ki govori o vdovskih pokojninah. Če bi obveljala predlagana rešitev, ki ji vlada odločno nasprotuje, bi lahko vsi uživalci pokojnine, ki imajo pravico do svoje pokojnine in pokojnine po pokojnem zakon-

cu, izbirali med svojo pokojnino in zneskom polne zakončeve pokojnine.

To je tudi glavna razlika v priverjavi s sedaj veljavno zakonodajo, po kateri je zakončeva pokojnina le osnova za odmero družinske pokojnine. Družinska pokojnina je namreč lahko enaka osnovni šele tedaj, ko so do nje upravičeni štirje ali več družinskih članov. Zaradi dodatnih finančnih obremenitev predlaga vlada črtanje navedene spremembe odmere družinske pokojnine, saj bi se po njenih izračunih s takšno pravico za 3,6 odstotka, oziroma dodatnih 13,5 milijarde tolarjev, povečal obseg sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

V senci pa so ostale nekatere druge radikalne spremembe pokojninske zakonodaje. Denimo tiste, ki zadevajo plačevanje prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Dozdaj so bili namreč ti zneski dokaj nizki za kmete in zasebnike, saj so jih plačevali od najnižjih osnov.

Tako je povprečni pokojninski znesek za posameznega zavarovanega kmeta v letu 1994 znašal le dobrih 3300 tolarjev mesečno, povprečni prispevek za zasebnike pa dobrih 11.000 tolarjev mesečno, medtem ko je povprečni znesek delavca dosegel kar 31.500 tolarjev mesečno. Torej desetkrat več kot pri kmetu in trikrat več kot pri zasebniku, pri čemer pa se pokojnine sploh niso razlikovale.

Po novem pa zasebniki in kmetje ne bi bili več privilegirani, saj se ne bodo mogli več zavarovati za ožji obseg pravic oziroma plačevati prispevkov od najnižje bruto zaimčene plače. Prispevke naj bi plačevali od najnižje bruto pokojninske osnove, ta pa je več kot dvakrat večja od najnižje bruto plače, kar pomeni, da bodo tudi prispevki večji. Nevzdržno pa je to, da so v proračun vnaprej zajete spremembe pokojninskega zakona, še preden je zakon sploh sprejet.

M. F.

Z JAJCI NAD PARLAMENT

»Hočemo kruha ne iger! Ali bomo spet žrtli jajca in pašto? Prazna vreča ne stoji pokonci, Slovenija: revni delavci, lačni študentje, bogati poslanci! Anderlič – študiraj z nami! Arturja za golaž!« To je le nekaj vzklikov in napisov s transparentov, ki so jih ta teden nosili študentje pred parlamentom. Šlo je za prve večje demonstracije študentov po tistem znanem letu 1968, polnem študentskih nemirov.

Sedanje študentske demonstracije, ki so jim pravi ton dali šele mariborski študentje, ki so prišli v Ljubljano s posebnim vlakom, je sprožilo krčenje republiškega proračuna za študentsko prehrano oziroma tako imenovane študentske bone, s katerimi študentje lahko uveljavljajo cenejša kosila. Šele zatem so prišle na vrsto zahteve po večjem štipendiranju, urejanju stanovanjskih vprašanj, oziroma neznosne stanovanjske stiske, s katero se ubada ogromno študentov.

Ko so v vrata parlamenta začela leteti jajca, olupki banan, jogurti, snežne kepe, je posegla vmes policija na konjih in študente potisnila na parkirišče za dvojno ograjo, ki so jo policisti na hitro postavili, pred poslopje parlamenta pa pripeljali dva tovornjaka. Očitno so se zbal, da bi študentje res vdrli v parlament in odšli na kosilo v skupščinsko menzo, tako kot so nekateri napovedovali.

Po številnih demonstracijah, ki so že potekale pred parlamentom (od upokoencev, zdravstvenih delavcev, kovinarjev do tekstilnih delavk), je bilo tokrat prvič videti policijo na konjih in na hitro postavljene ograje, za katere so policisti potisnili študente. Kdo ve, mogoče pa ima vlada pred študenti slabo vest in se jih enostavno boji. Spomnimo se le na letošnji katastrofalno neurejeni vpis na univerzo, ki bi lahko sprožil val negotovanja, pomanjkanje literature, drage knjige, natrpne izpitne roke, pretesne študijske prostore...

Čeprav so se nekateri predstavniki opozicije postavili na stran študentov, pa same demonstracije kljub svoji bučnosti niso opazneje posegle v proračunsko razpravo znotraj parlamenta. Tam je namreč potekal drugačen boj za strankarske predvolilne točke in za ministrsko kupčkanje.

Študentje so se po nekaterih obljubah razšli, ali bodo te obljube rešile njihove težave, bo že kmalu pokazal čas. Ministrica Rina Klinar je na tiskovni konferenci obsodila študentske demonstracije kot nepotrebne, da se predstavniki študentov dan pred demonstracijami sploh niso hoteli več pogovarjati, da je »nekdo« stal za vodstvom študentov in jih politično spodbujal k nemirov, da so se študentje norčevali iz hrane, da so bili mnogi med njimi pijani...

Nas pa najbolj vznemirja izjava mariborskih študentov, da se poštenost in humanost danes ne plačata. Le po kom se današnja mladina zgleduje? Vsekakor so študentje opozorili, da so tu, da znajo biti glasni, da je tudi nanje treba računati.

Marija Frančeskin

GOŠPODARSTVO BO LAŽJE ZADIHALO

Pomemben del dopolnjenega državnega proračuna, ki ga te dni sprejema državni zbor, je predlog zakona o prispevkih za socialno varnost, po katerem naj bi se skupna prispevna stopnja za socialno varnost znižala s sedanjih 44,7 na 42 odstotkov bruto plač.

Znižanja bi bili deležni le delodajalci, torej podjetja, ki bi s tem prihranila 27 milijard tolarjev in tako povečala svojo konkurenčnost v primerjavi s podjetji iz razvitih evropskih držav, kjer so stroški delovne sile zaradi manjših socialnih prispevkov nižji kot v Sloveniji. Zbirna prispevna stopnja za delojemalce oziroma delavce pa bo ostala nespremenjena, v sedanji višini 22,1 odstotka.

Po predlogu zakona naj bi takšno zbirno prispevno stopnjo dosegli z

znižanjem prispevne stopnje za pokojninsko in invalidsko zavarovanje s sedanjih 31 na 28,35 odstotka in z znižanjem prispevne stopnje za zaposlovanje od sedanjih 0,80 na 0,20 odstotka. Prispevne stopnje za porodniško varstvo naj ne bi spremenjale, medtem ko naj bi prispevno stopnjo za zdravstvo zvišali s sedanjih 12,7 na 13,25 odstotka.

S takšnim znižanjem socialnih prispevkov je povezana predvsem usoda pokojninskega zavoda, ki bo letos s prispevki zbral za približno 26,5 milijarde tolarjev manj, kar bo morala vlada nadomestiti iz državnega proračuna.

V dopolnjenem predlogu državnega proračuna za letošnje leto je predvideno, da bi poleg rednega plačevanja tekočih obveznosti in vračanja dolga SPIZ, država namenila še dodatnih 19,7 milijarde tolarjev zaradi znižanja prispevne stopnje, kar bi skupno naneslo 60,5 milijarde tolarjev.

Finančne učinke predlaganega znižanja prispevnih stopenj za pokojninsko in invalidsko zavarovanje naj bi nadoknadili s povečanimi odliki iz državnega proračuna, pa tudi s povečanimi prihodki ZPIZ iz naslova prispevkov zavarovancev, ki so doslej plačevali zavarovanje le za ožji obseg pravic. Vendar kljub temu ZPIZ ne bo mogel oblikovati obveznega rezervnega sklada.

Zvišanje prispevne stopnje za zdravstvo je bilo pričakovati, saj so jo doslej dokaj neodgovorno kar štirikrat znižali in pridelali velike primanjkljaje v blagajni zavoda za zdravstveno zavarovanje.

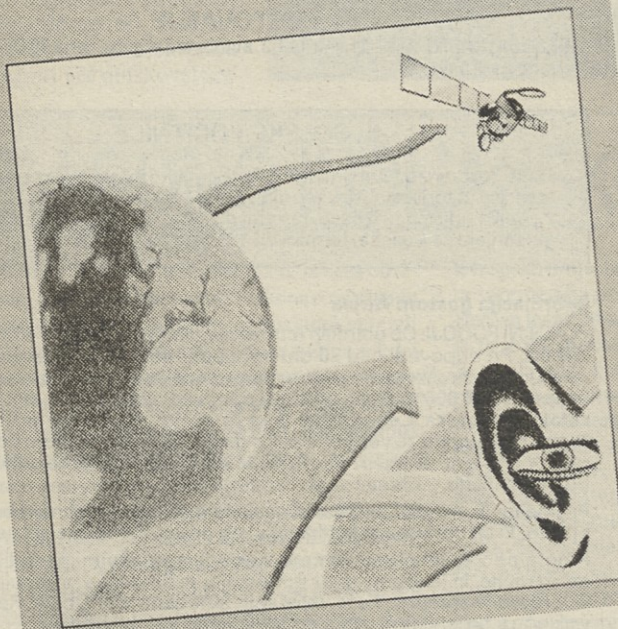
Višja prispevna stopnja pomeni povečanje prihodkov ZZZS za kakšnih 5,5 milijarde tolarjev, kar naj bi ob predlaganih varčevalnih ukrepih v zdravstvu in dodatnem povečanju deleža prostovoljnega zavarovanja, zavod rešilo pred rdečimi številkami.

Znižanje prispevne stopnje za zaposlovanje pa bi pomenilo razbremenitev gospodarstva za okoli 6 milijard tolarjev, denar za financiranje zaposlovanja pa naj bi zagotovili iz drugih virov.

M. F.

dr. Adam Purg

OBVEŠČEVALNE SLUŽBE

... Delo odlikuje skrb za nadaljnjo graditev države in njene suverenosti ter želja po oblikovanju visokoprofesionalne obveščevalne službe. Avtor spoštuje dosežke tujine, ki pa jih po nepotrebnem ne favorizira. Je nasprotnik mehaničnega prenašanja tujih izkušenj v naše razmere. Išče in najde kompromis med množico tujih rešitev in slovensko prakso. Ves čas se zaveda dejavnikov, ki determinirajo slovensko stvarnost. ... Delo je rezultat vestnega, načrtnega, sistematičnega ter teoretičnega in znanstvenega zaokroženega proučevanja. Predstavlja soliden prispevek ne samo stroki, temveč tudi sodobni politološki znanosti. ... V pravem času je prišlo v javnost ustrezno znanstveno delo, ki popravlja mučen občutek kvazi poznavanja, degradiranih in večinoma deplasiranih razprav v javnosti o problemu organiziranja in delovanja obveščevalnih služb pri nas.

dr. Andrej Anžič

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) izvod(ov) knjige avtorja dr. Adama Purga OBVEŠČEVALNE SLUŽBE (a 3.500 SIT + 5% prometni davek).

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju.

Naročeno, dne:

Podpis naročnika:

Dr. Duhovnik d.o.o. kupuje Litostroj

»Dr. Jože Duhovnik, direktor koncerna Litostroj, naj bi v tem letu na podlagi dokapitalizacije postal večinski lastnik podjetja. Njegovo odločitev podpirajo državni organi, med delavci ni večjega nasprotovanja, sindikati v podjetju ga, tudi ker je edini pripravljen v koncern vložiti svež kapital, pri tem podpirajo. Nerazčističeno pa je, kako lahko dr. Duhovnik, ki je v ta namen ustanovil podjetje Dr. Duhovnik d. o. o., pridobi posojilo v višini 22 milijonov mark, ne da bi dal kakršno koli garancijo.«

Refleksija novih kapitalističnih časov ali zgolj kost za javno glodanje? Naj bo tako ali drugače, vsekakor imamo opraviti z novico leta, če ne celo desetletja. Stvari so prav simbolične. Litostroj, ki se je svojčas ponašal za nazivom Titovi zavodi, je bil med prvimi slovenskimi podjetji, ki jih je nekdanja »ljudska« oblast zaupala v upravljanje delavcem. Danes je prva večja tovarna v Sloveniji, katere večinski lastnik postaja en človek, in ta se piše Duhovnik.

Udbomafilog Edo Ravnikar, ki je doslej v glavnem sejal meglo, pravi: »Nacionalno gospodarski projekt je nujen, ker je trenutno denar napačno usmerjen. Razbiti je treba sedanji sistem dveh političnih blokov, ker njun spopad ne sme biti slovenska politična usoda. Psevdoleva mafija ima že štideset let izkušenj, desnica pa se pospešeno mafizira – avtoceste, Litostroj...« Čista alkimija, da ne rečem paranoja. To, da novodobna slovenska politika vidi v državi in gospodarstvu torišče lastne primarne akumulacije kapitala, seveda ni nič novega. Konec koncev je eden od novopečenih politikov celo naglas dejal, da »imamo zdaj politično oblast, ki pa jo je treba še gospodarsko utrditi«. Stvar je politično logična, čeprav ekonomsko povsem napačna. Tembolj, če se spomnimo ene glavnih točk programa nekdanje opozicije, ki je zahtevala avtonomnost gospodarstva od politike. Da je šlo za blef, so avtorji tega programa jasno pokazali pri projektu lastninske transforma-

DIREKTOR V PRIMEŽU (UDBO)MAFIOLOGOV

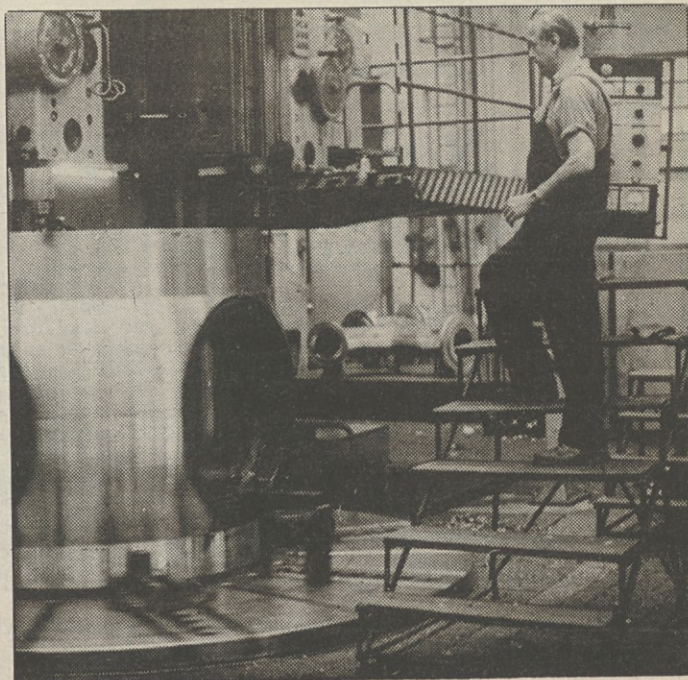
cije, kjer je potrebno ekonomsko operacijo zamenjati politični konsenz. Lahko se strinjamo z vso Ravnikarjevo paranojo, vendar se moramo kljub vsemu le vprašati, kaj je pri Duhovnikovem kupovanju Litostroja mafijeskega. Hočem reči, da se da glede tega v neskončnost igrati s političnimi špekulacijami, vendar se bojim, da po tej poti ne bomo nikamor prišli. Koncentracija kapitala je pač ena od njegovih poglavitnih značilnosti in tu ne pomagajo prav nobene udbomafioleške razlage in paranoična sumničenja. Prav tako je jasno, da so lastniki kapitala povsod po svetu zainteresirani tudi za politično oblast,

danes zmanjšalo svoj dolg od 165 milijonov mark na 46 milijonov in v katerega je direktor pripravljen vložiti novih 22 milijonov, ali podjetja, ki so kot vreča brez dna, v katero meče država davkoplačevalski denar brez kakršnih koli garancij, da ne gre za Sifzov posel? Odgovor se seveda ponuja sam od sebe, hkrati pa nam riše jasno ločnico med politiko in alkimističnimi vedami na eni in ekonomijo na drugi strani. Povsem jasno je, da o Duhovnikovem kupovanju koncerna Litostroj racionalno lahko razglabljamo zgolj z ekonomskega zornega kota.

Posamezne politike in novinarje pri

nov mark na podlagi trdega dela in dobrega imena in da bi bila to zelo pogumna poteza banke.

Korber je torej v diametralnem nasprotju s trditvami dr. Duhovnika, ki pravi, da si je s svojim trdim delom, strokovnostjo in poštenostjo v tujih bančnih krogih pridobil ugled, na podlagi katerega so mu pripravljeni dati posojilo za večinski nakup podjetja. Nekdo torej mlati prazno slamo. Tu pa smo že na polju udbomafije oziroma udbomafilogov, ki odkrito razglabljajo o mafiziranju desnice. Skozni optiko naj bi torej spregledali »udbomafijski denar«, ki je odtelk iz Slovenije, zdaj pa se vrača opran v tujih bankah. Ali pa denar, ki naj bi bil v resnici Litostroj, le da je namesto na njegov žiro račun zašel v tuje banke. Jasno kot beli dan. Če je dr. Duhovniku v petih letih uspelo zmanjšati dolg Litostroja s 165 milijonov mark na 46 milijonov, kje piše, da mu ga ni še za tistih 22 milijonov. Zelo zelo zanimivo, čeprav neverjetno. Človek, dr. Duhovnik najbrž še posebej, se mora ob tem nujno vprašati, kaj za boga svetega počne ta država. Je možno, da so njeni nadzorniki spregledali odliv oziro-

ma izgubo 22 milijonov mark v Litostroju petletni bilanci, ki jo je podpisal dr. Duhovnik? Malo oziroma povsem neverjetno. Toda na drugi strani ta država in še zlasti agencija za nadziranje in plačilni promet mimo potiskata glavo v pesek pri javnem žigosanju »mafiziranja« desnice prek dr. Duhovnika v Litostroju, s čimer se na široko odpirajo vrata za številne špekulacije. Že res, da živimo v okolju in državi, v kateri je sistem vrednot obrnjen na glavo, v kateri je lopovščina skozi divje privatizacije prej čednost kot ne, vendar kar je preveč, je pa le preveč. Stigmatiziranje dr. Duhovnika, ki se je v zadnjih petih letih izkazal za enega najuspešnejših slovenskih menedžerjev, z mafijško izpostavo desnice v Litostroju, je točka, na kateri bi ta država morala reči stop. Predvsem zaradi oblikovanja novega vrednostnega sistema, ki bi bil imanenten družbi tržnega gospodarstva in parlamentarne demokracije. Špekulacije o vsesplošnem psevdolevem in desnem mafiziranju nas ne vodijo k temu cilju. Prav nasprotno: širjenje takšnih meglenih »resnic« ima pred seboj drug cilj – vsesplošno anarhijo in paranojo, ki kar kliče po prihodni Vojdi. Če bi uporabili malce starejši besednjak, bi mimo lahko zapisali, da so udbomafioleški spisi v stilu civilne iniciative oblika specialne vojne proti parlamentarni demokraciji v Sloveniji. Zanimivo in zelo simptomatično pri tem je, da so njene žrtve po pravilu najposposnejši ljudje v tej družbi, garači, ki imajo kaj pokazati. Včeraj Rigelnik, danes Duhovnik. Koga bodo psevdopripravičniki vzeli na muho jutri?

Če je kaj zanimivega pri lastninjenju Litostroja, potem je vsekakor potrebno omeniti paradoks, ki ga je videti v tem, da zdaj dr. Duhovnik kot človek krščanske demokracije izvaja Mencingerjev lastninski koncept, ki je temeljil na odplačni privatizaciji. Tega pa je, kot je splošno znano, blokirala ravno krščanska demokracija. Dr. Duhovnik skupaj s tujimi bankami prevzema nase ogromna tveganja in zdaj v Litostroj prinaša svež kapital, ki ga podkapitalizirano podjetje še kako potrebuje, kar je bil poglavitni moto Mencingerjevega zakona. V tem pa ni videti niti najmanjše sledi kakšnega mafiziranja, temveč zgolj ekonomsko fazo privatizacije, ki sledi papirnat. In če v tej fazi nekdo prinese

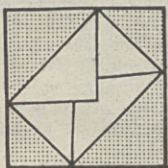
Ivo Kuljač

Danes v Sloveniji ni problem udbomafija niti takšno »mafiziranje« desnice, ki se kaže na slovenskih avtocestah in v Litostroju, problem so udbomafilogi in država, ki se jim ne zna postaviti po robu.

ki jim daje nove možnosti za njegovo smotno alokacijo, katere cilj je povečanje vrednosti tega kapitala. V tem je iskati temeljno gonilo tržnega gospodarstva, ki temelji na zasebni lastnini in svobodni iniciativi. Slovenija se je odločila za tak politični sistem, zdaj pa jadrakuje in z nekakšnimi alkimističnimi udbomafioleškimi razlagami posledic takšne odločitve odkriva velike »skrivnosti«. Če je kaj treba v Sloveniji resnično spremeniti, potem bomo storili daleč najpomembnejše, če preprosto nehamo poslušati takšne ali drugačne udbomafioleške bleferje, katerih cilj je zgolj beganje in mehčanje volilne baze, ki je potem dovzetna za takšne ali drugačne politične manipulacije. Nič narobe pa najbrž tudi ne bi smelo biti, če bi se počasi navadili ljudi ceniti po njihovih dejanjih.

To, da je dr. Duhovnik pripravljen vložiti 22 milijonov mark v dokapitalizacijo Litostroja, je vsekakor veliko dejanje. Kdor misli drugače, se bo pač moral vprašati, kaj je alternativa. Je to Tam, ki mu grozi stečaj, so to: Riko, Metalna, Strojna tovarna Trbovlje, ki so že v stečaju? Kaj je tu bolj mafijeskega? Podjetje, ki je od Duhovnikovega prihoda vanj leta 1990 do

tej finančno lastninski operaciji najbolj zanima »nerazčiščeno vprašanje, kako lahko dr. Duhovnik, ki je v ta namen ustanovil podjetje Dr. Duhovnik d. o. o., pridobi posojilo v višini 22 milijonov nemških mark, ne da bi dal kakršno koli garancijo«. Zanima jih torej tisto, kar bi jih z narodnogospodarskega gledišča moralo najmanj zanimati. Konec koncev v tej operaciji ne tvega nihče drug kot dr. Duhovnik, ki z večinskim lastništvom Litostroja dobiva v last in upravljanja poleg velikega kompleksa proizvodnih in drugih površin, tehnologije in blagovne znamke tudi 46 milijonov mark dolga in 1470 delavcev, od katerih jih lahko po statutu izgubi delo največ 6 odstotkov. Hkrati z njim pa seveda tudi tuje banke, ki mu bodo dale posojilo na »lepe oči«. Z razglabljanjem dr. Ivana Ribnikarja, profesorja na Ekonomski fakulteti, ki pravi, da je to, da da banka nekemu tako visoko posojilo brez resnih garancij, čudež, se lahko strinjamo, a nam hkrati prav nič ne prepričuje, da ne bi odkrili skriti namen nizanja takšnih mnenj. Popolnoma enako velja tudi za mnenje Srečka Korberja, direktorja Združenja bank, ki pravi, da je zelo malo verjetno, da bi dobil kdo posojilo v višini 22 milij-

PREJELI SMO

Pravna država z nepravilnimi poslanci

Pred dnevi smo v časopisju lahko prebrali zgodbo o »dvoboju« med policijo in poslancem Antonom Anderličem. Slednjemu se je zdelo povsem normalno, da je vozil pijan, zletel s ceste in potem vožnjo nadaljeval kljub prepovedi nadležnih vožnje.

Ne da bi se spuščali v razprave o tem, koliko žrtev na naših cestah pokosi alkohol, je treba opozoriti, da tako vedenje poslancev ni le protizakonito in skrajno arogantno, ampak je tudi posameznik pravni državi. Pravni državi, ki bi jo morali graditi ravno ti poslanci. Zato se sploh ne smemo čuditi, da - ob tako »lepem« zgledu - zakone vneto kršijo še mnogi drugi. (Samo en primer: naslednji dan je voznik tovornjaka, ki je ravno tako kljub prepovedi vozil pijan, povzročil hudo prometno nesrečo.)

Mladi forum Združene liste zahteva, naj se proti omenjenemu poslancu sprožijo vsi zakoniti postopki, hkrati pa naj se poslanci končno streznijo in sprejmejo zakonodajo, ki bo tovrstna dejanja zelo strogo kaznovala oz. preprečevala.

Mladi forum Združene liste
Danilo Tomšič, predsednik

Pri ČZP Enotnost je izšlo obsežno delo znanega pedagoškega in raziskovalnega delavca dr. Milana Divjaka z naslovom »Šola, morala, cerkev«.

Gre za del obširnega raziskovalnega projekta, ki obravnava razvoj laičnega, moralnega in družboslovnega pouka na Slovenskem od začetka do danes.

AKTUALNO

milan divjak

Šola -morala- cerkev na Slovenskem

Knjigo lahko naročite po telefonu na 061/321-255 ali telefaksu 311-956

ALCEV

predela), ki njemu ustreza. Od take predelane delne resnice pa do nesnice je samo še majhen korak do konstrukta, ki zavaja bralce.

O janičarstvu ne bi razpravjal. Mislim pa, da Cerkev pri vzgoji in tudi sicer pretirava s poudarjanjem pokorščine, namesto da bi vzgajala samopaznostne ljudi. Predpostavljam, da je prav ta vzgoja v pokorščino vplivala na to, da so domobranci tudi v svojo prisego vnesli besedo »... svojim nadrejenim pokoreni«. Kdo so bili ti nadrejeni in kam jih je ta pokorščina pripeljala, se ve.

ŽARKO ŽBOGAR,

NEKE V KOČEVJE V JAME, PREOSTALE NA PROCESE, NEKE PA V 45 LETNO KUMUNISTIČNO TIRANJO KATERE ČLAN SI TI ŠE VEDNO!

ČAS JE DA PREKINEŠ S TVOJIM FILOZOFIRANTEM IN SE SPRAVI Z BOGOM, MRTVIMI IN SAMIM SEBOJ. DOST TE MAM !!

KDOR NI BIL STALINU POKOREN = JE ŽE DOLGO MRZU

Humoreska

Boj se Italcev, ki prinašajo darove

– Zdaj pa bomo podpisali pridružen članstvo k Evropski uniji! smo veselo sporočili, ko smo vstopili v bife Bližnja srečanja posebne sorte, kjer je že zasedalo stalno ošanje s tovarišem Neposrednim proizvajalcem raznih strok na čelu. Ta je na našo novico takoj odgovoril z globokim požirkom piva in z vprašanjem:

– Oho, kdo pa vam je to povedal? – No, naš zunanji minister. Pa predsednik vlade je tudi ves optimističen... – Kaj pa se je zgodilo, da nas bo Evropa kar naenkrat vzela k svojim prsim? Ali smo spremenili ustavo in zdaj lahko tuji kupujejo našo zemljo? Ali smo sklenili, da bomo istrskim optantom vrnil tistih štiristo škrbastih hiš? – Ne, nič nam ni bilo treba spreminjati ustave. Nič vračanja hiš! Ker so Italijani za pol leta prevzeli evropsko krmilo, je italijanska diplomacija izjavila, da nam ne bo več delala težav.

– Madonca, pa saj so prav Italijani ves čas brezmali naš pristop k Evropski uniji... –

– Ja, včasih se zgodi, da se s tistim, s katerim imamo najbolj nasprotna stališča, najhitreje in najlažje zmeniš. Saj je tako dejal tudi gospod Kocijančič, prvak združene liste...

– No, če je pa združena lista izjavila, da se je najlažje pogovarjati z Italijani, potem bo pa na stvari že nekaj res. –

– Kako to mislite? – Oh, naši komunisti, ki so bili predhodniki združene liste, so z Italijani vselej imeli dobre stike. Po vojni so bili naši najboljši trgovski partnerji razni Saftiji, sicer pa dobri odnosi naše najnaprednejše partije segajo celo v drugo svetovno vojno.

– To z drugo svetovno vojno je pa bosa. Italijani so bili okupatorji, komunisti pa so se borili za narodno osvoboditev... –

– Seveda, seveda. Ampak ko so Italijani kapitulirali, jih naši partizani niso pobili, ampak so iz njih naredili "garibaldince", skratka partizane, ki so potem na Turjaku z artilerijo pomagali premagati belogardiste. Boste rekli, da to ni bilo sodelovanje? –

– Že, že. Ampak kakšno zvezo ima to s sedanjo italijansko dobro voljo, da pripusti Slovenijo k Evropski uniji? –

– Zveza je v tem, da bi bil jaz hudo previden, kajti iz naših vojnih in povojnih let je znano, da smo Slovenci vselej imeli težave, kadar smo imeli opravka z Italijani. –

– Bi torej vi zavrnili njihovo ponudbo? In zakaj bi jo zavrnili? –

– Ne bi je zavrnili, bil pa bi zelo zelo previden. Bojim se, da nam bodo naši smehljajoči se sosede za to uslugo izstavili mnogo večji račun, kot pa je sprememba naše ustave ali pa 400 hiš, ki naj bi jih vrnil ezulom. Bojim se, da bomo morali za njihov pristanek zastaviti kar vso Slovenijo. –

– Tu je pa debela... –

– Oh, mislite, da bi izgubili neodvisnost ali da bi morali dati kaj konkretnega. Le Italija nas hoče imeti v svoji vplivni sferi. In nam diktirati naše gospodarstvo, politiko, odnose z drugimi... –

– Pa zakaj bi to hotel? Saj se tudi oni gredo združeno Evropo! –

– Seveda, seveda. Ampak Italijani so dobri diplomati, ki računajo na čas, ko ne bo več združene Evrope. In Slovenijo je treba imeti v svoji čredici zato, da je ne bi imeli Germani, ki bi preko nas prišli na topli Jadran, ki je po italijanskem mnenju njihovo interno morje. –

– Tega pa ne verjamem! –

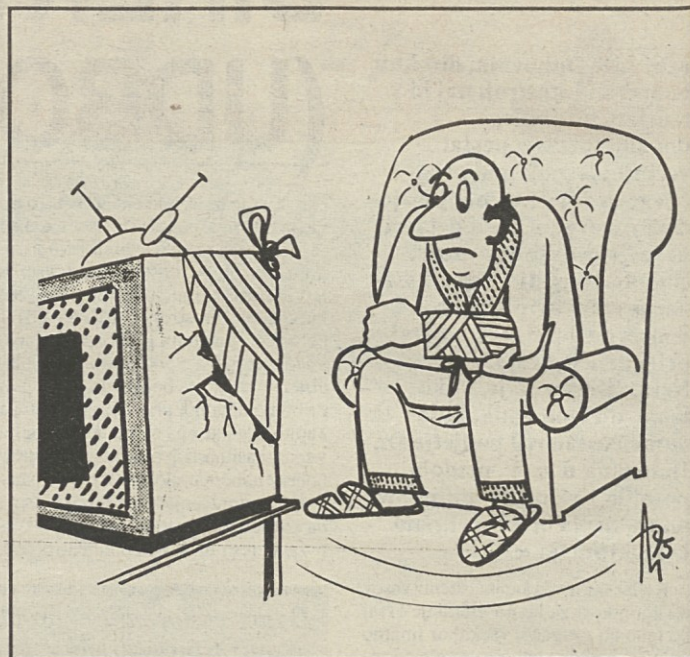
– Naj vam postrežem z zgodovinskim podatkom. Med drugo svetovno vojno so bili Nemci in Italijani zavezniki. V Afriki je Romel običal, ker mu je britanska mornarica uničevala konvoje z nafto. Italijani so v Sredozemlju imeli boljše ladje od angleških, pa niso štitele teh konvojov, ker so Italijani čuvali svoje ladje za po vojni kot adut proti Nemcem. Italijanska politika je pač večna. –

– Ja in kaj lahko storimo? –

– Spomnimo se na trojanskega svečenika Laokoono in parafrazirajmo njegov opomin pred danajskimi darili s "Timeo Italos dona ferentes". Kar po naše pomeni: "Bojim se Italcev, ki prinašajo darove!"

Bogo Sajovic

Nacionalna TV

NATAKAR! TAKSI PROSIM.

VOZNIK: _____ DATUM: _____
REG. ŠT. VOZILA: _____
VAŠA KONCENTRACIJA ALKOHOLA
V IZDIHANEM ZRAKU JE BILA _____ g/kg

Anderličeva kri

Tone Anderlič, poslanec LDS v državnem zboru, se je zgrozil, ko so mu policajčki prepovedali nadaljnjo vožnjo, potem ko je zletel s ceste in so mu ugotovili kri v alkoholu. Tončku ni šlo v glavo, da je bil preizkus z alkoestom lahko pozitiven, ko pa ga vendarle varuje imuneteta. Hkrati tudi ne more razumeti, da so možje postave lahko tako omejeni in da ne kapirajo osnovnih prvin funkcioniranja političnega in pravnega sistema v državi. V kratkem bo vložil interpelacijo zoper ministra Štera, ki ne izvaja osnovnih nalog, zaradi katerih je bil izvoljen. Tonček očita Šteru, da ta očitno ne ve, da zakoni ne veljajo za »naše« oziroma tiste, ki jih sprejemajo. Klinc, pa taka demokracija!

Hvalicova ograda

Ivo Hvalica, poslanec SDSS v državnem zboru, je dejal, da se ograjuje od izjave predsednika stranke Janeza Janše, da stranka ni zadovoljna z mediji, ker da to v njegovem primeru velja. Zelo pametno, gospod Hvalica, kajti kdor se v Janševi stranki ograjuje od izjav predsednika, se mu lahko zelo hitro zgodi, da bo medije še kako potreboval.

Ščernjavičeva metoda

Drago Ščernjavič, šef sindikata državnih nameščencev, je izračunal, da bi že lahko nekaj dni finančno oziroma refundiral plače svojih članov če bi stavkali. Drago ni za stalne grožnje s stavkami, ker se mu to zdi zloraba te metode sindikalnega pritiska. Prepričan je namreč, da je stavka resnično skrajna oblika sindikalnega boja, ki jo je treba uporabiti res takrat, ko so dejansko izčrpane vse druge možnosti. »Ko pa enkrat pride do stavke, potem ni šale,« pravi Drago. »Če bi namreč stavkali člani mojega sindikata, potem bi bilo to enako razpadu države. Celotno bi bil lačen...«

Kuli

NAGRADNI SKLAD

Ta teden sta praktični nagradi v naš nagradni sklad prispevala:

Uro Etic Quartz – UZO, d. o. o., podjetje za trgovino, proizvodnjo in storitve Parmova 53, 61000 Ljubljana – tel.: 061/301-787; Trgovina: Hala Tivoli, Celovška 25, tel.: 061/1315-155. V njej prodajajo ure, zlato in ostalo; kozmetiko svetovnih znamk, igrače, audio-video tehniko, tekstil – Casucci, Lee, Legend in drugo.

Knjigo (otroška slikanica) Oblak, mlinar in pobeglo zdravje – Tomaž Vrabčič iz Škofje Loke. Delo je njegov knjižni prvenec, ki je vzbudil veliko zanimanje.

POZOR!

K sodelovanju vabimo vse (podjetja in trgovine), ki bi lahko s svojimi izdelki obogatili naš nagradni sklad.

HOROSKOP

Popolnoma pomirjen

Eden najpomembnejših razsvetljenih absolutističnih vladarjev v 18. stoletju je bil pruski kralj Friderik II. Veliki (rojen 24. januarja 1712). Bil je sin Friderika Viljema I., ki je bil znan po svoji delavnosti, strogem verskem prepričanju in nasilnosti. Tudi mladega princa je strogo, na trenutke celo okrutno vzgajal. Nekoč ga je zaradi prekrška obsodil celo na trdnjavski zapor, sokrivca pri tem prekršku pa je dal ustreliti. Friderik II. je prevzel krono leta 1740. Podedoval je dobro upravo, velike dohodke in izvrstno organizirano vojsko. Čeprav je bil zagovornik reda in discipline, je bil veliko strpnješi od svojega očeta. Bil je prepričan, da mora imeti vladar absolutno oblast, vendar jo mora uporabljati v korist svojih podložnikov. Vojsko in upravo je še povečal in še bolj organiziral, naložil je velike, a pravično razporejene davke. Na svojih posestvih je kmete osvobodil in spodbujal druge veleposestnike, naj ga pri tem posnemajo. Uvedel je versko strpnost in ukinitel mučenje pri zasliševanjih obtožencev. Bil je tudi umetniško nadarjen, dal je zgraditi rokokojsko palačo Sans-Souci v Potsdamu, dopisoval si je z Voltairom (ta je nekaj časa tudi živel na pruskem dvoru) in nekaterimi drugimi izobraženci svoje dobe, igral na flavto in tudi skladal dela za flavto. V zunanji politiki pa je bil agresiven. Imel je dobro opremljeno in urejeno vojsko in tudi kot strateg je bil sijajen. Takoj ko je prevzel oblast, je napadel mlado dedinjo habsburških dežel Marijo Terezijo in ji odvzel Šlezijo. Za posest Šlezije je bil še dve vojni, vojno za avstrijsko nasledstvo in sedemletno vojno. V teh dveh vojnah je obdržal osvojeno, čeprav mu je šlo za nohte, in dosegel tudi nekaj odmevnih zmag, ki so povečale njegov vojaški sloves. Sodeloval je tudi pri prvi delitvi Poljske in za Prusijo pridobil pomemben kos poljskega ozemlja. Postavil se je po robu tudi Habsburžanom v bavarski nasledstveni vojni. Prusijo je povzdignil med velesile, njegova vojska in civilna uprava pa je postala pojem učinkovitosti, ki se je ohranil vse do dvajsetega stoletja. Umrl je leta 1786.

Friderik II. je bil izobražen in strpen vladar. Nekoč so ga obvestili, da neki podanik slabo govori o njem. Kralja je zanimalo: »Kdo je ta človek?« »Ime mu je...« »To me ne zanima,« je prekinil poročevalca kralj. »Zanima me, kaj je.« »Ukvarja se z...« je zopet začel poročevalec. »Tudi to me ne zanima,« je rekel kralj. »Zanima me, ali lahko zbere vojsko dvesto tisoč vojakov.« »Tega ne more, čisto navaden meščan je.« »Če je pa tako, ga pustite pri miru,« je odločil kralj. »Če bi lahko zbral vojsko dvesto tisoč mož, bi me skrbelo, ker pa je ne more, naj govori, kar hoče.«

Deni

DELAVSKA ENOTNOST	ZLUTINA KOVINE Z ZIVIM SREBROM	MESTNI GOSTINSKI OBJEKT	RIHARD JAKOPIC	VZVIŠENA LURSKA PESEH	IDOL	MESTO V SEVERNI FRANCIJI	GOZDNI SADRŽ	GLASBENIK SOISS	LOŽNICA	MARIJBORSKI KOREOGRAF	HRVAŠKI NOGOMETAS (ROBERT)	SRBSKI VOJNI ZLOČINEC
BOLEZNEŠKA RAST ROK IN NOG												
SLOVENSKA IGRALKA												
AVELLINO												
RIMSKI HIŠNI BOG												
REKA V FRANCIJI												
AMERIŠKA PISATELJICA (GERTJUD)												
MEŠKA PISATELJICA (ANETTE)												
RAZVEDRILNA ODDAJA NA TV SLOVENIJA												
VANADI												
JEZIK ČRNCV PLEMEHA BANTU												
GLAVNO MESTO LETOMJE												
ALBANIJA												

Nagradna križanka št. 3

Rešeno križanko nam pošljite do 30. januarja 1996 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 3. Nagrade za rešeno križanko so: (1.) - ura Etic Quartz, (2.) - 5.000 SIT, (3.) - 3.000 SIT, (4.) - 2.000, (5.) - knjiga.

Rešite nagradne križanke št. 59/60:

GRIMALDI, NIKOLOVSKI, IHAN, MOSOR, LARI, MARA, ORIENT, EN, OBDAROVANJE, DIA, PAKRAC, ALKANET, NAVARRA, LEONIDA, OVAL, OVE, ANKELE, KEIR, OBISK, RITT, KRILLO, ELA, KO, INA, SMOG, NAL, TRAK, HI, KIRMAN, LEO, EDA, SLIKA, LEA MASSARI, TOPAZ, INKA, ALDAN

ŠKAFARSTVO, PARALELOGRAM, ATALOS, PRADO, RA, UDAV, ANIT, BORIS, VAUD, ŽO, CINI, MARTINAR, OKRAK, NOME, NATO, PRAVICA, ENNA, ERAR, ROMANA, TAR, AVILA, AG, ZIMMERMANN, KIS, SLUZ, PANO, VOAL, AT, KITARIST, NESIT, ACA, ONTARIO, TAINE, ANITA, ZEVS, ANTAR, TROS, AZOT, SAALA

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 59/60:

1. Jana Štajer, Vaše 14d, 61215 Medvode
2. Vera Janežič, Kančeva 14, 61000 Ljubljana
3. Sonja Jerman, Zaboršt 1a, 61262 Dol pri Lj.
4. Silva Vuković, Bratovčeva 35, 61000 Ljubljana
5. Darinka Vrtič, Dornava 128b, 62252 Dornava

Nagrade bomo poslali po pošti.

